

Dokumenty
Výboru pro víru a řád
Světové rady církví
o povaze, poslání a směřování
církve

Obsah

<i>Proč studovat tyto texty</i> (poznámka překladatelky)	3
<i>Povaha a poslání církve. Etapa na cestě k společnému prohlášení</i> (Studie Výboru pro víru a řád č. 198 z roku 2007)	8
<i>Církev: Na cestě k společné vizi</i> (Studie Výboru pro víru a řád č. 214 z roku 2012)	32

Proč studovat tyto texty

Představa o tom, co je církev, jaká je její povaha a poslání, je vždy součástí křesťanské víry, ať výslovně či nevysloveně. Tato představa rozhodujícím způsobem ovlivňuje naše sebepojetí, pojetí společenství, k němuž náležíme, a způsob, jímž se vztahujeme k světu. Představa o tom, co je církev, je také jednou z nejvýznamnějších sporných otázek, jež dnes rozdělují křesťany. Zatímco na základních trojičních a christologických naukách se většina křesťanských společenství shoduje, představy jednotlivých společenství o tom, co je a má být církev, jsou velmi odlišné, mnohdy protichůdné. Světová rada církví záhy po svém založení (v Torontském prohlášení z roku 1950) výslovně prohlásila, že nemá žádnou společnou vizi církve, aby tak otevřela členství pro co nejširší spektrum společenství s jejich rozmanitými ekleziologickými představami a mohla sloužit jako fórum, v němž se křesťané mohou setkávat, vzájemně si naslouchat, společně usilovat o porozumění povaze oné jednoty, o níž Ježíš prosil ve Večeřadle, a postupně dozrávat k jednotě „jednoho srdce a mysli“ (Sk 4,32) i v představách o povaze a poslání církve.

Hlavním prostorem pro taková setkávání představitelů rozmanitých církví na celosvětové úrovni je Výbor pro víru a řád Světové rady církví, který se vyvinul ze světových konferencí o víře a řádu v církvích konaných od začátku 20. stol. Myšlenka konference o víře a řádu v církvích byla poprvé přednesena na Světové misijní konferenci roku 1910 biskupem Charlesem H. Brentem z Episkopální církve v USA. Zatímco Hnutí pro život a dílo se zaměřovalo na praktické otázky společenské reformy a činnosti, Hnutí pro víru a řád mělo uvažovat o rozmanitých způsobech, jimiž jednotlivé křesťanské denominace věří, konají bohoslužbu, organizují církevní život a uskutečňují duchovní správu, ne proto, aby tyto odlišnosti byly odstraněny, ale proto, aby byly společně představeny a pochopeny s cílem podporovat spolupráci mezi křesťany. Episkopální církev myšlenku dále sledovala, až byl roku 1920 vytvořen pokračovací výbor, jehož činnost vedla k uskutečnění prvního setkání Hnutí pro víru a řád v roce 1927 v Lausanne.¹ Konference ustanovila další pokračovací výbor, který se (mimo období 2. světové války) každoročně setkával až do roku 1948, kdy bylo na prvním setkání Světové rady církví (SRC) v Amsterdamu Hnutí pro víru a řád přeměněno ve Výbor pro víru a řád při SRC.

Prvním účelem SRC je „volat církev k cíli viditelné jednoty v jedné víře a v jednom eucharistickém společenství vyjádřeném v bohoslužbě a v společném životě v Kristu a postupovat k této jednotě, aby svět uvěřil.“² Tomuto rozměru jediného ekumenického hnutí má Výbor pro víru a řád sloužit teologickým bádáním, jako fórum, v jehož rámci mohou být konfesní přesvědčení jednotlivých církví zkoumána v ekumenickém kontextu. Je to mnohostranný rozhovor usilující o širší sblížení, než jaké je možné v rámci rozhovorů dvoustranných. Dává ovšem vzniknout méně konkrétním řešením otázek, jež rozdělují dvě církve s jejich dějinami a konfesními pozicemi, umožňuje však zasadit taková v rámci dvoustranných rozhovorů vzniklá konkrétní řešení do širšího kontextu. Mezi mnohostrannými a dvoustrannými rozhovory tak panuje vztah vzájemného ovlivňování, obohacování a korekce.

Co je však tato jednotu, k níž SRC volá církve a již Výbor pro víru a řád slouží vedením mnohostranného teologického dialogu a vypracováváním studií? Někteří chápou „viditelnou jednotu v jedné víře“ jako stručné shrnutí prvků nutných pro ekleziologickou shodu dostatečnou pro jednotu církve ve smyslu augšpurského *satis est*. Jiní se obávají, že by to také mohl být ekumenický kompromis zahrnující rozmanité nerozřešené cíle vnášené jednotlivými církvemi. Vztahným bodem umožňujícím porozumět tomu, o jakou jednotu křesťané spolupracující ve Výboru pro víru a řád usilují, zůstává vyznání formulované v 2. odstavci Prohlášení o jednotě vydaném 3. valným shromážděním SRC v New Delhi v roce 1961:

¹ Podrobnější informace viz oddíl „Historická poznámka“ dokumentu *Církev: Na cestě k společné vizi*, s. 64.

² Michael Kinnamon, ed. *Signs of the Spirit: Official Report, Seventh Assembly*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Co., 1991, s. 358.

Věříme, že jednota, jež je zároveň Boží vůlí pro církve i Božím darem jeho církvi, se stává viditelnou, když jsou na každém místě všichni, kdo jsou pokřtěni v Ježíše Krista a vyznávají ho jako Pána a spasitele, přiváděni Duchem svatým do jednoho plně oddaného společenství, jež má jednu apoštolskou víru, káže jedno evangelium, láme jeden chléb, spojuje se v modlitbě a má společný život, jímž v svědectví a službě oslovuje všechny, a které je zároveň sjednoceno s celým křesťanským společenstvím na všech místech a ve všech dobách tak, že služby i členové jsou přijímáni všemi a všichni mohou podle potřeby jednat a mluvit společně k [uskutečnění] úkolů, k nimž Bůh volá svůj lid. Věříme, že taková je jednota, o níž se máme modlit a usilovat.³

Prvky trojiční teologie a ekleziologie společenství obsažené v tomto textu jsou východiskem, které umožňuje správně vyložit pozdější ekumenické texty, jež tyto základní prvky upřesňují a rozvíjejí, a především vůbec postupovat v procesu vzájemného porozumění, neboť růst ekleziologické shody je umožněn společným zaměřením na trojjediného Boha — Otce, Syna a Ducha svatého.

Pojetí církve jako společenství založeného ve společenství tří božských osob, vyjadřující základní jednotu křesťanů s Kristem a spolu navzájem, nazývané též biblickým výrazem *koinonia*, je v práci Výboru pro víru a řád běžné od založení SRC, od teologické reflexe a biblické a patristické obnovy, které je umožnily. V průběhu let byla vypracována řada modelů, které odrážejí víru církve v průběhu času i potřeby konkrétních církví vstupujících do plného společenství – model organické jednoty, model korporativní jednoty, model dohody o souladu, model sněmovního společenství a model smířené rozmanitosti.⁴ Tyto modely nevznášejí nárok na výlučnost, ačkoliv se v rámci církví i mezi nimi často diskutuje o tom, který z nich je teologicky nejoprávněnější, biblicky či historicky nejlépe dosvědčen. Výsledkem těchto diskusí je pak především potřeba nalézt biblicky a historicky podložený zastřešující pojem, který by umožnil ucelené, soudržné pojetí církve v ekumenickém hnutí. Tímto stále hlouběji rozpracovávaným pojmem je biblický pojem *koinonia* – společenství.⁵

K ekleziologii společenství se na 2. vatikánském koncilu přiklonila také Římskokatolická církev, která se zpočátku ekumenického hnutí stranila. Zatímco v předchozím období se v římskokatolickém prostředí o církvi uvažovalo především jako o viditelné společnosti, což umožňovalo přesně stanovit hranice na základě církevní příslušnosti, pojetí církve vypracované 2. vatikánským koncilem umožnilo popsat vztah ke křesťanům jiných denominací jako dosud nedokonalé, avšak skutečné společenství. Tím zároveň umožnilo, aby ŘKC začala spolupracovat s jinými církvemi na nejvyšší úrovni a roku 1965, ještě za trvání koncilu, byla vytvořena Společná pracovní skupina mezi Světovou radou církví a Římskokatolickou církví, jež byla ostatně předznamenána přítomností nekatolických pozorovatelů na koncilu. V roce 1968 se naopak ŘKC jako pozorovatel účastnila shromáždění SRC v Uppsale, devět římskokatolických teologů bylo jmenováno do Komise pro víru a řád a narůstající spolupráce vedla k vytváření množství různých výborů a zdvojení. Proto se v roce 1969 začalo jednat o možnostech účinnější spolupráce. Lukášem Vischerem formulovaný návrh předkládal tři možnosti – členství ŘKC v SRC, vytvoření nového společenství církví a pokračování v koordinované práci. O první možnosti se jednalo přednostně, protože SRC již existovala 20 let. Postupně se však ukázalo, že členství ŘKC v SRC není z řady důvodů uskutečnitelné⁶ a Společná pracovní skupina, původně zamýšlená jako dočasný nástroj zahájení spolupráce, působí již téměř padesát let.

³ New Delhi 1961: Section III on Unity, in Günther Gassmann, ed. *Documentary History of Faith and Order, 1963-1993*. Faith and Order Paper 159, Geneva: WCC, 1993, s. 3.

⁴ Diskuse je přehledně shrnuta a modely popsány v dokumentu mezinárodního lutersko-římskokatolického dialogu *Facing Unity*, in William G. Rusch, Harding Meyer a Jeffrey Gros, eds. *Growth in Agreement II*, Geneva: WCC, 2000, s. 444-452. Podrobnější informace v češtině lze nalézt v Peter Neuner. *Ekumenická teologie*. Vyšehrad: Praha, 2001.

⁵ Srov. Lorelei Fuchs. *Koinonia and the Quest for an Ecumenical Ecclesiology: From Foundations through Dialogue to Symbolic Competence for Communiality*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven, 2003.

⁶ Zpráva „Patterns of Relationships between the RCC and the WCC“ podepsaná společně Janem kardinálem Willebrandsem a Eugenem C. Blakem (*The Ecumenical Review*, 1972, roč. 24, č. 3, s. 247-249) jako jednu z hlavních obtíží pro členství ŘKC v SRC uvádí ekleziologii ŘKC (spolu s otázkou autority, papežským primátem a jurisdikčním statutem Svatého stolce).

Když se Společná pracovní skupina mezi Světovou radou církví a Římskokatolickou církví sešla v roce 2005 u příležitosti 40. výročí svého založení, aby promýšlela svou roli, svůj mandát a způsoby, jimiž může nadále posilovat vztah SRC a ŘKC, shodla se na tom, že jejím úkolem není vypracovávat naukové studie, neboť by tím zdvojovala práci Výboru pro víru a řád, jehož je ŘKC řádným členem. Zatímco úkolem Společné pracovní skupiny je poskytovat církvím pastorální reflexi, zajišťovat výměnu informací, podporovat iniciativy, úkol ekumenicky zpracovávat naukové otázky je svěřen Výboru pro víru a řád.⁷ Dokumenty vydávané Výborem jsou tedy výsledkem mnohostranného ekumenického dialogu vedeného všemi členskými církvemi SRC i církví římskokatolickou.

Dokumenty Výboru pro víru a řád odrážejí míru dosud dosažené teologické shody a pomáhají církvím uvádět v soulad úsilí o jednotu tím, že podávají stále přesnější vyjádření povahy jednoty, o níž církve usilují, a také tím, že se snaží zvažovat nejen teologické, ale i kulturní výzvy, jež před církvemi dosvědčujícími evangelium v rozmanitých kulturách vyvstávají. Výbor sám vede teologické bádání a také koordinuje proces ekumenického vyjasňování, k němuž dochází v rámci dvoustranných dialogů, neboť poznatky nabyté a modely vyvinuté v rámci určitého dvoustranného dialogu mohou být využity i jinými církvemi než těmi, z nichž pocházejí teologové, kteří daný návrh předložili. Výbor také spolupracuje s církvemi v procesu přijímání a osvojování si dokumentů, což obvykle dává vzniknout novým podnětům pro bádání, ukazuje směr, jímž je třeba dále vést zkoumání.

Z dnes již více než dvou set dokumentů Výboru pro víru a řád byl jedním z nejvýznamnějších text *Křest, eucharistie a služba*⁸ vydaný v roce 1982 jako tzv. „konvergenční dokument“, tedy dokument zachycující sbližování v důležitých otázkách týkajících se povahy církve, jehož bylo dosaženo. Když byl dlouho připravovaný dokument projednán valným shromážděním Výboru pro víru a řád konaného v Oasis de los Santos Apostolos blízko Limy a bylo zapracováno více než dvě stě připomínek, navrhl zástupce moderátora Výboru, aby přijal toto usnesení: „Výbor má za to, že revidovaný text *Křest, eucharistie a služba* byl doveden do takového stádia zralosti, že je možné předat ho církvím.“ Skutečnost, že návrh byl schválen jednomyslně, nikdo nehlasoval proti, nikdo se hlasování nezdržel, bývá pamětníky někdy označována jako „limský zázrak“.⁹ To, co bylo jednomyslně schváleno, však nebyl text sám, nýbrž skutečnost, že nastal čas, aby byly výsledky práce teologů předány církvím. Po vydání následovalo dlouhé období studia a vyjasňování, čemu z textu, jeho metod a předpokladů církve nerozuměly, které oblasti neshody vyžadují další práci, která témata vyžadují další studium. Jednotlivé církve rozlišovaly, co z „konvergenčního prohlášení“ mohou přijmout jako „po staletí předávanou víru církve“, a odpovídaly na něj.¹⁰

Na ekleziologické otázky otevřené studií *Křest, eucharistie a služba* a množstvím úspěšných i neúspěšných jednání o plném společenství mezi církvemi navazuje dokument *Povaha a poslání církve*¹¹ vydaný v prosinci 2005 jako výsledek bádání Komise pro víru a řád o ekleziologii. Usiluje vyjádřit společná přesvědčení o církvi, její povaze a poslání a identifikovat ekleziologické otázky, jež církve nadále rozdělují. Dosvědčuje, jaký pokrok církve udělaly na cestě hledání jednoty, tím, že ukazuje, kolik toho mohou společně říct o církvi, a zároveň jak ochotné jsou poctivě popsat odlišnosti. Je výzvou k dalšímu dialogu na ještě hlubší úrovni, který tím, že se pokusil nabídnout teorii církve,

⁷ Reflections on the Joint Working Group between the Roman Catholic Church and the World Council of Churches (1965-2005). *The Ecumenical Review* 2005, roč. 57, č. 4, s. 492-494, 493.

⁸ *Baptism, Eucharist and Ministry*. Faith and Order Paper no. 111, Geneva: WCC, 1982. Česky jako *Křest - Večeře Páně – Ordinace*, dostupné z <http://portal.cb.cz/2012-krest-vecere-pane-a-ordinace>.

⁹ Hans-Georg Link. The Lima Process: After Thirty Years. *The Ecumenical Review* 2013, roč. 65, č. 3, s. 352-367.

¹⁰ Reakce církví jsou sebrány v M. Thurian, ed. *Churches Respond to BEM: Official Responses to the „Baptism, Eucharist and Ministry“ Text*. Geneva: WCC, sv. I-VI, 1986-1988. Přehlednou zprávu o celém procesu recepcce viz *Baptism, Eucharist & Ministry 1982-1990: Report on the Process and Responses*. Geneva: WCC, 1990.

¹¹ *Nature and Mission of the Church*. Faith and Order Paper no. 198, Geneva: WCC, 2005.

vypovídat o církvi z globálního hlediska, umožňuje. Sporné otázky se přitom snaží integrovat jako dary, jako úhly pohledu zvyšující plnost církve nazírané prizmatem *koinonia*. Dává prostor novým hlasům, které vizi sjednocené církve osvětlují i problematizují, aby při hledání plné, viditelné jednoty, plného společenství v Kristu a v Kristově církvi nebyly ztraceny žádné z darů, jimiž Duch svatý obdařil jednotlivá křesťanská společenství.

Dokument *Povaha a poslání církve* byl vypracován s vědomým úsilím nechat zaznít pokud možno co nejvíce hlasů. Snad právě proto se nemohl stát „konvergenčním“ textem, zato se však může stát základem pro uznání hodnoty všech obdarování, aby se tak způsob, jímž každá z tradic zakouší podstatu života v Kristově těle, stal společným bohatstvím všech. *Povaha a poslání církve* je spíše prohlášením *in via*, jež podává zprávu o již přítomné míře jednoty a načrtává odlišnosti. Zachycuje určitou fázi procesu a ukazuje, v čem bylo již dosaženo shody, co je třeba chránit a podporovat, a také vymezuje oblasti, v nichž je třeba dále hledat, dále usilovat o porozumění. Když jej, tehdy teprve rozpracovaný, představil v létě 2004 metropolita prof. Dr. Grennadios ze Sassimy z Ekumenického patriarchátu konstaninopolského na valném shromáždění Výboru pro víru a řád SRC v Kuala Lumpur, připomněl, jak vzdálený je dosud cíl, pro nějž Světová rada církví vznikla, o nějž celým svým bytím usiluje Výbor pro víru a řád, tedy viditelná jednotu Kristovy církve, těmito slovy: „Křesťanský svět je dosud rozdělen, [...] jednotu víry se rozpadla, [...] jednotu lásky ochladla. [...] Kristovo tělo bylo zcela rozvráceno.“ Dodal však: „Jen naděje na jednotu nebyla zcela ztracena.“ Zároveň řekl, že dokument *Povaha a poslání církve* „se stane vynikajícím ekumenickým nástrojem pro naplnění Ježíšovy modlitby“ (Jan 17,20nn).¹² Aby se jím skutečně mohl stát, aby mohl působit, je třeba, aby si ho církve přivlastnily, včlenily ho do svého života na všech úrovních, byly jím proměněny. Jeho studiem mohou křesťané všech vyznání poznat, kolik ze svého sebepojetí s křesťany jiných vyznání sdílejí. Zároveň však dokument *Povaha a poslání církve* přispívá k vědomí toho, jak hluboce jsou církve skutečně rozděleny.¹³ Pěstování tohoto vědomí je nesmírně důležité, neboť bez něj není možná skutečná, vroucí touha po jednotě.

Když byl dokument vydán, byl rozeslán církvím k studiu, přijetí a vypracování reakcí. V říjnu 2009 se v Pravoslavné akademii na Krétě sešlo plenární zasedání Komise pro víru a řád, aby dokument revidovalo. 157 účastníků ze všech částí světa (včetně hostů a mladších teologů) diskutovalo o dokumentu v 5 plenárních zasedáních a 12 skupinách. Účastníci sdělovali, že cítí, že diskuse o bytí církve a jejím poslání ve světě a pro svět dospěla od povrchových jevů k podstatě a nyní čelí omezením spojeným s vypovídáním o podstatě. Na setkání zazněly hlasy z jižní části světa, což bylo považováno za přínosné. Dokument byl čten v mnoha různých kontextech a mohl tak být reflektován z nejrozličnějších úhlů pohledu. Pro lidi z tak odlišných prostředí a s tak odlišnými úhly pohledu bylo obtížné shromáždit se kolem jednoho tématu, tak zásadního pro křesťanskou víru. Účastníci však shledali, že jim diskuse umožnila lépe porozumět rozmanitosti tradic, jež obohacují jejich společnou víru, a byli za tuto příležitost vděční.¹⁴ Podobnou příležitostí se studium dokumentu může stát i pro každou jinou skupinu křesťanů, kteří se setkají, aby společně text studovali.

¹² Nature and mission of the church: the „BEM“ of the 21st century? *Press Centre of the World Council of Churches*, 31. 7. 2004. Dostupné z <http://www.oikoumene.org/en/press-centre/news/nature-and-mission-of-the-church-the-bem-of-the-21st-century>.

¹³ Hlavní sporné, církev dosud podstatně rozdělující otázky jsou tematizovány v graficky vyznačených oddílech pojednávajících o institucionálním rozměru církve a působení Ducha svatého, pojetí církve jako svátosti, církvi a hříchu, mezích rozmanitosti, místní církvi, křtu a eucharistii, ordinované službě a úloze laiků v řízení, pojetí a struktuře konciliární autority, osobní a historické úloze *episkopé* v apoštolskosti církve a primátu v jejím rámci. Vzhledem k rozsahu textu však tyto oddíly nesdílují, co církve k odlišným názorům motivuje.

¹⁴ Aikaterini Pekridou. The Plenary Discussion on the Ecclesiology Study of Faith and Order, The Nature and Mission of the Church: The Meeting and its Process. *The Ecumenical Review*, 2010, roč. 62, č. 3, s. 254-269.

Text *Povaha a poslání církve* vyznává jednu, svatou, katolickou a apoštolskou církev, která přesahuje jednotlivé teologické tradice, a snaží se věnovat pozornost jak klasickým ekleziologickým otázkám, tak zkušenosti církve v různých kontextech. Takový pokus vytvořit obecnou teorii nutně čelí obtížím a mnozí z účastníků plenárního projednávání poukazovali na to, že text působí staticky a představuje církev jako neměnnou skutečnost, což je v rozporu s dynamickým charakterem církve a jejím eschatologickým zaměřením, že nedostatečně vyjadřuje dynamiku, pohyb a životnost dané tím, že církev je stvoření Ducha svatého. Většina účastníků vyjádřila názor, že současná verze dokumentu předkládá teoretické, ontologické pojetí církve, jehož souvislost s tím, jak jednotlivá křesťanská společenství žijí svou víru v různých kontextech, není dostatečně jasná. V dokumentu není zahrnuta zkušenostní stránka a étos, není zohledněna zkušenost místních sborů. Chybí příběhy, které by ukazovaly, jakými způsoby existují současná rozdělení, a také jakými způsoby byla rozdělení již v určitých kontextech překonána, a tak by osvětlovaly, co znamená být jednou církví v rozmanitých kontextech. Může se však stát místním sborům a studijním skupinám příležitostí a povzbuzením, aby v jeho světle vyprávěly své příběhy o tom, co znamená být jednou, dosud rozdělenou, avšak Kristem již v Duchu svatém k Otcově slávě sjednocovanou církví.

Aby dokument mohl naplnit svou úlohu nástroje při nalézání jednoty podle Boží vůle, aby mohl skutečně působit, je třeba, aby se stal součástí života křesťanů ze všech církví, aby se s ním společně seznamovali, diskutovali o něm a mohli být společnou zkušeností dialogu proměnění. Většina účastníků plenárního projednávání v roce 2009 se také shodla na tom, že je důležitější zapojit církev do procesu recepce než vypracovat nový dokument. Nový dokument nazvaný *Církev: Na cestě k společné vizi* byl nicméně vypracován a roku 2012 s označením „konvergenční“ schválen a vydán. Také tento text přinášíme českým čtenářům v úplném znění. Podrobnosti o jeho vzniku a přínosu lze nalézt v úvodu k němu a v oddílu „Historická poznámka. Jak vznikl dokument *Církev: Na cestě k společné vizi*“ na s. 64.

7. valné shromáždění SRC v roce 1991 vymezilo směřování ekumenického úsilí takto:

Jednota církve, k níž jsme voláni, je koinonia daná a vyjádřená společným vyznáváním apoštolské víry, společným svátostným životem, do nějž vstupujeme jedním křtem a jež společně slavíme v jednom eucharistickém společenství, společný život, v němž jsou členové i služebníci vzájemně uznávání a smíření, a společné poslání dosvědčovat radostnou zvěst o Boží milosti všem lidem a sloužit celému stvoření. Cíl hledání plného společenství bude uskutečněn, až budou všechny církve schopny rozpoznat v sobě navzájem jednu, svatou, katolickou a apoštolskou církev v její plnosti.¹⁵

Cílová situace popsaná tímto textem náleží konci časů, je to eschatologická skutečnost, kdy církev bude „ve své plnosti“. České vydání dokumentů Výboru pro víru a řád o povaze, poslání a směřování církve je součástí procesu recepce výsledků již na mezinárodní úrovni uskutečněných ekumenických rozhovorů v české církvi. Chce přispět k tomu, aby i v české církvi probíhal proces studia, modlitby a rozlišování, v němž se tato schopnost křesťanských společenství rozpoznat a přijmout v sobě navzájem jedinou Kristovu církev připravuje, a provázet české křesťany na cestě živého setkávání, společné duchovní zkušenosti, teologického dialogu a vzájemného opravování, cestě, na níž to, co odlišuje jednotlivé partnery, nezmizí z dohledu, ale vynikne, je proměněno a obnoveno, a tak se stane viditelným a přijatelným pro ostatní partnery jako právoplatná forma křesťanské existence a jediné křesťanské víry.¹⁶

¹⁵ Michael Kinnamon, ed. *Signs of the Spirit: Official Report, Seventh Assembly*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Co., 1991, s. 173.

¹⁶ *In Christ a New Community*. Report of the sixth assembly of the Lutheran World Federation, Dar-es-Salaam, Geneva: LWF, 1977, s. 174; citováno podle Irmgard Kindt-Siegwalt. Believing in Unity and Accepting Difference. *The Ecumenical Review* 1999, roč. 51, č. 2, s. 195.

Povaha a poslání církve

Etapa na cestě k společnému prohlášení

Studie Výboru pro víru a řád č. 198

Obsah

Úvod	9
A. Tato studie	9
B. Účel a metoda	10
C. Výzva	10
I. Církev Trojjediného Boha	11
A. Povaha církve	11
(I) CÍRKEV JAKO BOŽÍ DAR: STVOŘENÍ SLOVA A SVATÉHO DUCHA (CREATURA VERBI ET CREATURA SPIRITUS)	11
(II) BIBLICKÉ VHLEDY	12
(a) <i>Církev jako Boží lid</i>	13
(b) <i>Církev jako Kristovo tělo</i>	13
(c) <i>Církev jako chrám svatého Ducha</i>	14
(d) <i>Církev jako koinonia/společenství</i>	14
B. Poslání církve	15
C. Církev jako znamení a nástroj Božího záměru a plánu pro svět	16
II. Církev v dějinách	16
A. Církev <i>in via</i>	16
B. V Kristu – ale ještě ne v plném společenství	18
C. Společenství a rozmanitost	19
D. Církev jako společenství místních církví	20
III. Život společenství ve světě a pro svět	21
A. Apoštolská víra	21
B. Křest	22
C. Eucharistie	23
D. Služba všech věřících	24
E. Ordinovaná služba	24
F. Dohled: osobní, obecní, sborový	25
(I) OSOBNÍ (personální)	26
(II) OBECNÍ (komunální)	26
(III) SBOROVÝ (kolegiální)	26
G. Konciliarita and primát	27
H. Autorita	28
IV. Ve světě a pro svět	28
Závěr	30

Úvod

1. Od svého počátku, a zvláště na své 1. světové konferenci v Lausanne, Švýcarsko 1927, rozpoznalo Hnutí pro víru a řád jednotu církve jako nejvlastnější důvod své existence. Stanovy Komise pro víru a řád proto prohlašují, že jejím cílem je:

hlásat, že církev Ježíše Krista je jedna, a volat všechny církve k cíli viditelné jednoty v jedné víře a jednom eucharistickém společenství, vyjádřené v bohoslužbě a společném životě v Kristu, aby svět uvěřil.ⁱ

Od 1. shromáždění Světové rady církví v Amsterdamu v roce 1948 je úsilí o tento cíl jádrem její činnosti. Na shromážděních Světové rady církví Komise pro víru a řád zvláštním způsobem přispěla k prohloubení společného chápání tohoto cíle a cest k jeho uskutečnění. Významně také přispělo shromáždění v Canberru roku 1991 prohlášením „Církve jako koinonia: dar a povolání“.ⁱⁱ Toto prohlášení tvrdí, že koinonia je základ i způsob společného života ve viditelné jednotě. Ozvěnou toho bylo téma 5. světové konference o víře a řádu, jímž bylo „Na cestě ke koinonii ve víře, životě a svědectví“. Jednání o dokumentu „Na cestě k společnému chápání a vizi Světové rady církví“ⁱⁱⁱ znovu podtrhuje společné povolání církví jako hledání viditelné jednoty.

2. Všechny hlavní dokumenty vydané Komisí pro víru a řád přispívají různými způsoby k chápání povahy a poslání církve. Dokumenty *Křest, eucharistie a služba*,^{iv} *Vyznávání jedné víry: ekumenický výklad apoštolské víry jak je vyznávána nicejsko-konstantinopolským vyznáním (381)*,^v and *Církev a svět: jednotu církve a obnova lidského společenství*,^{vi} zasílané církvím k reakcím a přijetí, jsou další způsoby jak v církvích udržovat živý imperativ Kristova povolání k viditelné jednotě a podstatné rysy této jednoty. Nedávné studie Výboru pro víru a řád o křtu, etnické identitě, antropologii a hermeneutice se tématu jednoty stále týkají. Že ekleziologie je pro ekumenické hnutí naprosto ústřední, bylo navíc nedávno znovu potvrzeno Zvláštním výborem pro účast pravoslavných církví ve Světové radě církví. Práce v oblasti ekleziologie a etiky (jež pokračuje např. ve studiu rasismu a společenství žen a mužů v církvi) v posledním desetiletí přispěla k chápání našeho společného křesťanského povolání ve službě lidstvu a stvoření. Výbor pro víru a řád naopak trvale přijímá vhledy týkající se jednoty, k níž nás Bůh volá, z reakcí církví na své studie, z výsledků dvojstranných rozhovorů, z práce v jiných oblastech Světové rady církví a z reflexe zkušenosti sjednocených a sjednocujících se církví.

A. Tato studie

3. Provedení studie o povaze a účelu církve naléhavě doporučila 5. světová konference o víře a řádu v Santiago de Compostela, Španělsko 1993. Když Stálý výbor pro víru a řád tuto studii podpořil, uvedl následující důvody, proč je tato výzva zvláště příhodná:

- je vhodná doba, aby Výbor pro víru a řád reflektoval rozličné vhledy týkající se povahy a poslání církve, jež poskytují jeho vlastní studie;
- vyvstala příležitost, aby Výbor pro víru a řád čerpal z plodů práce v jiných odvětvích Světové rady církví a v dvojstranných teologických dohodách;
- křesťané na místní, národní a světové úrovni zakoušejí růst ve společenství, v neposlední řadě ve zkušenosti sjednocených a sjednocujících se církví;
- konkrétní výzvy v mnoha částech světa volají křesťany, aby se společně věnovali otázce, co znamená být církví na daném místě;
- situace ve světě žádá a zasluhuje, aby bylo jednotě v rozmanitosti, jež je Božím darem pro celé lidstvo, vydáváno věrohodné svědectví;
- zkušenost s děním kolem dokumentu *Křest, eucharistie a služba* a rostoucí zájem o ekleziologii v mnoha církvích poskytuje svěží vhledy do toho, jak mnozí křesťané chápou bytí církví;
- politické změny a výzvy v posledních letech významně proměňují kontext, v němž mnohé církve existují, a tedy jak usilují porozumět samy sobě.

4. Hledání viditelné jednoty církví se neděje ve vakuu, ale v konkrétních křesťanských společenstvích, v určitých a rozmanitých situacích. Proto nemůže žádný jednotlivý text říct vše, co lze o církvi říct. Výbor pro víru a řád zve církve v různých částech světa, aby tuto studii obohatily odpovídajícím regionálním materiálem, aby se tak jejich sbory a členové mohli přímo zabývat tématy, jež jsou tu nutně vyjádřena dosti obecně. Výbor zvláště povzbuzuje k reflexi

založené na skutečných příbězích z křesťanského života a svědectví v různých částech světa, aby tak bylo možno jasněji porozumět partikulárním i univerzálním rysům církve. To je důležité především z hlediska misie, která je jedním z vůdčích témat této studie. Misie není abstrakce, je žita v odpovědi na Boží milost, když Bůh posílá svou církev, aby mu věrně vydávala svědectví v konkrétních situacích každé společnosti. Lidská nouze je sice všeobecná, formy, v nichž se vyskytuje, se však proměňují. Pro některé je prvořadý boj proti HIV/AIDS, pro jiné je to hledání jazyka, jímž by bylo možno vyjádřit duchovní skutečnost v zdánlivě materialistických kulturách. Pro některé jsou hlavním kontextem misie válka, chudoba a nespravedlnost, pro jiné vztahy s jinými vírami. Pro některé je zásadní duchovní nedostatek, pro jiné materiální. Proto se tento text snaží být pozorný k rozmanitosti kontextů; zároveň usiluje nabídnout církvím nějaké společné ekleziologické perspektivy, které by podnítily praktickou místní reflexi a tak sloužily hledání křesťanské jednoty v rozmanitých prostředích.

B. Účel a metoda

5. Účelem této studie konečně je vyjádřit, co mohou nyní církve společně říct o povaze a poslání církve, a v rámci této shody prozkoumat, do jaké míry je možné zbývajícím církvím rozdělovací problémy překonat. Zdá se, že u předchozí studie *Křest, eucharistie a služba* jednání dospělo k něčemu, co by se dalo nazvat text „sblížení“. Tento text má umožnit církvím, aby podnikly první kroky k rozpoznání sblížení, jež nastalo v multilaterálním kontextu.

6. **Hlavní text** představuje společné perspektivy, k nimž se dospělo převážně díky práci dvojstranných a mnohostranných rozhovorů v posledních padesáti letech a v důsledku změn vztahů mezi církvemi v tomto období. **Materiál v rámečcích** zkoumá oblasti, v nichž zůstávají rozdíly v rámci církví i mezi nimi. Některé z těchto rozdílů mohou být považovány jedněmi za výraz oprávněné rozmanitosti, jinými za problémy rozdělovací církví. Zatímco hlavní text zve církve, aby objevovaly, či znovuobjevovaly, jak mnoho v chápání církve mají vlastně společného, text v rámečcích nabízí církvím příležitost uvažovat o tom, do jaké míry otázky, v nichž se neshodují, rozdělují církve. Vzhledem k rostoucímu sblížení je naděje, že tento dokument církvím pomůže rozpoznat v sobě navzájem církev Ježíše Krista a podpoří je, aby podnikly kroky na cestě k viditelné jednotě.

7. Výbor pro víru a řád vyzval církve, komise, teologické instituty, ekumenické rady a jednotlivce, aby uvažovali o textu *Povaha a účel církve: etapa na cestě k společnému prohlášení*.^{vii} Je vděčný těm, kdo na výzvu reagovali, je si však vědom, že v odpovědích nejsou plně zastoupeny všechny církve. Přesto doufáme, že změny podněcené těmito návrhy, budou zřejmé. Jeden z častých návrhů byl posílit důraz, jenž text klade na skutečnost, že církev je poslána. Když jsme tuto změnu v názvu i obsahu činili, snažili jsme se zajistit, aby tyto změny potvrdily návaznost na předchozí práci a také vyhověly novým požadavkům.

C. Výzva

8. V Božím prozřetelném záměru církev existuje ne pouze pro sebe, ale aby sloužila v Božím díle smíření a k chvále a slávě Boží. Způsob, jímž sama sebe chápe, je podstatný pro to, aby na toto povolání správně odpověděla. Navzdory rozmanitostem jazyka a teologie může vzájemné porozumění růst, když jsou lidé ochotni poskytnout si navzájem prostor, aby k popsání sebe užívali svého vlastního jazyka. Například účast v radě církví neznámá, že všichni členové považují všechny ostatní členy za církve ve stejném smyslu, v jakém za církve považují sebe. Taková zdvořilost není jen pragmatická, může také přispět k duchovnímu setkání mezi různými společenstvími, v němž, jak důvěra narůstá, začíná být možné zabývat se spornými teologickými otázkami společně. Proto má tato studie o povaze a poslání církve klíčový význam.

Ve světle tohoto nového revidovaného textu žádáme zvláště církve, aby způsobem, jaký považují za vhodný, odpověděly na následující otázky:

- *Pojmenovává tento studijní dokument správně naše společná ekleziologická přesvědčení, spolu se spornými otázkami, jež nás nadále rozdělují?*
- *Reflektuje tento studijní dokument vnořující se sblížení ohledně povahy a poslání církve?*
- *Jsou nějaké významné body, v nichž není věnována dostatečná pozornost zájmům vaší církve?*

- *Nakolik tento studijní dokument poskytuje užitečný rámec pro další ekleziologické diskuse mezi církvemi:*
 - *Jak může tento studijní dokument pomoci vaší církvi, spolu s ostatními, podniknout konkrétní kroky k jednotě?*
 - *Jak by podle vás bylo možné tento text v budoucnosti rozvinout?*

I. Církev Trojjediného Boha

A. Povaha církve

(I) CÍRKEV JAKO BOŽÍ DAR: STVOŘENÍ SLOVA A SVATÉHO DUCHA

(CREATURA VERBI ET CREATURA SPIRITUS)

9. Církev je povolána k bytí Otcem, který „tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něj věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (Jan 3,16), a poslal Ducha svatého, aby tyto věřící uvedl do celé pravdy a připomínal jim všechno, co Ježíš učil (srov. Jan 14,26). Tak je církev stvořením Božího Slova a svatého Ducha. Náleží Bohu, je Božím darem a nemůže existovat sama o sobě a pro sebe. Ze své nejvlastnější povahy je misionářská, povolána a poslaná sloužit, jako nástroj Slova a Ducha, jako svědek Božího království.

10. Středem a základem církve je Boží slovo. Toto Slovo se projevuje v dějinách nejrůznějšími způsoby. „... je to Slovo Boha učiněné tělem: Ježíš Kristus, vtělený, ukřižovaný a zmrtvýchvstalý. Dále je to slovo, jak je vyslovováno v dějinách Boha s jeho lidem a zaznamenáno v písmech Starého a Nového zákona jako svědectví Ježíši Kristu. Zatřetí je to slovo, jak je slyšeno a hlášáno v kázání, svědectví a činnosti církve.“^{viii} Církev je společenství těch, kdo jsou díky svému setkání se Slovem v živém vztahu k Bohu, jenž k nim promlouvá a žádá důvěryplnou odpověď; je to společenství věřících. To je společné povolání každého křesťana, jehož vzorem je závazný způsob, jímž Marie odpovídá na andělovo zvěstování: „Zde jsem, služebnice Páně; ať se mi stane podle tvého slova“ (Lk 1,38). Proto je Marie často chápána jako symbol církve a jednotlivého křesťana povolaneho, aby byl Ježíšovým „bratrem i sestrou i matkou“ tím, že koná vůli jeho Otce v nebesích (srov. Mt 12,50). Církev je tak stvoření Božího Slova (creatura Verbi), evangelia, jež jako živý hlas tvoří a živí církev napříč staletími. Toto božské Slovo je dosvědčováno Písmem a skrze Písmo je možné mu naslouchat. Je vtěleno v Ježíši Kristu, dosvědčováno církví a ohlašováno v kázání, v svátostech a v službě (srov. Mt 28,19-20; Lk 1,2; Sk 1,8; 1 Kor 15,1-11).

11. Víra vyžadovaná Božím Slovem je způsobena činností Ducha svatého (srov. 1 Kor 12,3). Podle Písma jsou Slovo a Duch neoddělitelní. Jako společenství věřících je církev tedy také stvoření Ducha svatého (creatura Spiritus). Právě tak, jako Duch svatý působil v životě Krista od početí Ježíše přes paschátní tajemství a i nadále je Duchem zmrtvýchvstalého Pána, tak také v životě církve Duch tvoří Krista ve věřících a v jejich společenství. Duch přivtěluje lidské bytosti do Kristova těla skrze víru a křest, oživuje a posiluje je jako Kristovo tělo vyživované a udržované večeří Páně a přivádí je k plnému uskutečnění jejich povolání.

12. Protože je stvořením Božího vlastního Slova a Ducha, je církev jedna, svatá, katolická a apoštolská. Tyto podstatné znaky vyplývají z její závislosti na Bohu a osvětlují ji. Církev je jedna, protože Bůh je jediný stvořitel a vykupitel (srov. Jan 17,11; Ef 4,1-6), jenž k sobě připoutává církev Slovem a Duchem a činí ji předchutí a nástrojem vykoupění veškeré stvořené skutečnosti. Církev je svatá, protože Bůh je svatý (srov. Iz 6,3; Lev 11,44-45) a poslal svého Syna Ježíše Krista, aby překonal všechnu bezbožnost a povolal lidi, aby se stali stejně milosrdnými, jako je jeho Otec (srov. Lk 6,36), posvětil církev svým slovem odpuštění v Duchu svatém a učinil ji svou vlastní, tělem Kristovým (Ef 5,26-27). Církev je katolická, protože Bůh je plnost života, „chce, aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu“ (1 Tim 2,4) a skrze Slovo a Ducha činí svůj lid místem a nástrojem své zachraňující, životodárné přítomnosti, společenstvím, „v němž ve všech dobách Duch svatý činí věřící účastnými Kristova života a spásy, bez ohledu na pohlaví, rasu či společenské postavení“.^{ix} Je apoštolská, protože církev tvoří a udržuje Boží Slovo poslané Otcem. Toto Boží Slovo je nám známo prostřednictvím evangelia, jež je především a normativním způsobem dosvědčováno apoštoly (srov. Ef 2,20; Zj 21,14), a způsobuje, že

společenství věřících žije v posloupnosti apoštolské pravdy vyjádřené ve víře a životě napříč staletími a je za ni odpovědné.

13. Církev není pouze souhrn jednotlivých věřících ve společenství s Bohem, ani především společenství jednotlivých věřících mezi sebou navzájem. Je to jejich společná účast na životě Boha (2 Pt 1,4), jenž jako Trojice je zdroj a střed veškerého společenství. Tak je církev skutečnost božská i lidská.

Institucionální rozměr církve a působení Ducha svatého

Všechny církve se shodují, že Bůh tvoří církev a připoutává ji k sobě skrze Ducha svatého živým hlasem evangelia hlášeného v kázání a v svátostech. Mají však různá přesvědčení v těchto otázkách:

(a) zda kázání a svátosti jsou prostředky činnosti Ducha skrze božské Slovo, jež se děje bezprostředním vnitřním působením na srdce věřících, nebo zda ji pouze dosvědčují;

(b) jaké jsou institucionální důsledky a předpoklady skutečnosti, že církev je creatura Verbi: pro některé je ordinovaná služba, zvláště biskupská, účinným prostředkem přítomnosti pravdy a moci Slova a Ducha Božího v církvi, pro jiné její zárukou; pro další je takový úsudek vyloučen, protože ordinovaná služba, stejně jako svědectví všech věřících, podléhá omylu a hříchu, a moc a spolehlivost Boží pravdy je založena svrchovaností jeho Slova a Ducha, jež působí prostřednictvím daných institucionálních struktur církve, ale i proti nim, je-li to nutné;

(c) jaký je teologický význam institucionální nepřetržitosti, zvláště v biskupské službě: zatímco pro některé církve je taková institucionální nepřetržitost nutným prostředkem a zárukou toho, že církev setrvává v apoštolské víře, pro jiné se setrvání v apoštolské víře za určitých okolností děje navzdory přerušení institucionální nepřetržitosti, či dokonce díky němu.

Je úkolem budoucí teologické práce zjistit, zda tyto rozdíly představují skutečné neshody či pouze rozdíly v důrazu, jež je možné smířit.

(II) BIBLICKÉ VHLEDY

14. Všemohoucí Bůh, jenž povolává církev k bytí a sjednocuje ji se sebou skrze své Slovo a svatého Ducha, je Trojjediný Bůh, Otec, Syn a Duch svatý. Církev se ke každé z těchto božských osob vztahuje zvláštním způsobem. Tyto vztahy osvětlují různé rozměry života církve.

15. Ačkoli Písmo nenabízí systematickou ekleziologii, obsahuje mnoho vhledů týkajících se povahy a poslání církve. Biblické chápání určující tento text se zakládá na společném přesvědčení, že Písmo je normativní a proto představuje jedinečný privilegovaný zdroj porozumění povaze a poslání církve. Následná reflexe se musí vždy obracet k Písmu a být s ním v souladu. Rozmanité materiály – zprávy o víře raných společenství, doklady jejich bohoslužby a praxe učenictví, údaje o rozmanitých úlohách služby a vedení a konečně obrazy a metafory užívané k vyjádření povahy společenství – společně poskytují zdroje pro rozvíjení biblického porozumění církvi. Bohatým zdrojem, jenž je třeba zkoumat, je také interpretace Písma v průběhu dějin. Tým Duch svatý, jenž inspiroval nejranější společenství, vede Ježíšovy učedníky v každé době a na každém místě v jejich úsilí být věrní evangeliu. To se nazývá živoucí tradicí církve.

16. Je svrchovaně důležité uznat pestrou škálu vhledů do povahy a poslání církve, jež lze nalézt v různých knihách Nového zákona a v jejich pozdějších výkladech. Rozmanitost se tu ukazuje ne jako nahodilý rys života křesťanského společenství, ale jako aspekt jeho katolicity, vlastnosti, jež odráží skutečnost, že je součástí Otcova záměru, aby příběh spásy v Kristu měl inkarnační charakter. Rozmanitost je tedy Božím darem církvi.^x Nejenže různé části Nového zákona hovoří o „církvích“ v množném čísle, aby vyjádřily, že existují rozmanité místní církve (srov. Sk 15,41; Řím 16,16; 1 Kor 4,17; 7,17; 11,16; 16,1.19; 2 Kor 8,1; Gal 1,2; 1 Sol 2,14), aniž by přitom popíraly přesvědčení, že Kristovo tělo je jedno (Ef 4,4), lze zde též nalézt rozmanitost v ekleziologických tématech a vhledech, jak se jim věnují jednotlivé knihy. Skutečnost, že v jediném kánonu Nového zákona je zahrnuta taková rozmanitost, dosvědčuje, že jednota a rozmanitost jsou slučitelné. A vskutku, pojednání o jednom těle s mnoha údy (srov. 1 Kor 12-

14) naznačuje, že jednota je možná jen skrze patřičnou koordinaci rozmanitých darů Trojjediného Boha.

17. Aby byly respektovány všechny rozmanité biblické vhledy do povahy a poslání církve, je třeba rozmanitých přístupů. Čtyři z nich – „Boží lid“, „Kristovo tělo“, „chrám Ducha svatého“ a koinonia – byli vybráni k zvláštnímu pojednání, neboť společně osvětlují novozákonní vizi církve ve vztahu k Trojjedinému Bohu. Ucelený přístup k tajemství církve vyžaduje užití a součinnost všech biblických obrazů a vhlédů (mimo již zmíněných jsou to „vinná réva“, „stádo“, „nevěsta“, „domácnost“ a „společenství smlouvy“), z nichž každý přispívá něčím zásadním k našemu porozumění. Tyto obrazy se vzájemně vyvažují a vzájemně vyrovnávají svá omezení. Protože obrazy pocházejí z konkrétních kulturních kontextů, naznačují jak svou nedostatečnost, tak rozmanité možnosti. Tento text usiluje vztahovat se k Písmu jako celku, ne přebíjet jednu pasáž jinou, ale vždy se snažit ctít celek biblického svědectví.

(a) Církev jako Boží lid

18. Když Bůh povolával Abraháma, vyvolil si pro sebe svatý lid. Připomínka tohoto vyvolení a povolání je často vyjadřována slovy proroků „Já budu jejich Bohem a oni budou mým lidem“ (Jer 31,33; Ez 37,27; ozvěnu nalézáme v 2 Kor 6,16; Žid 8,10). Skrze Slovo (dabhar) a Ducha (rû'ah) Bůh utvářel jeden z národů jako služebníka pro spásu všech (srov. Iz 49,1-6). Vyvolení Izraele představuje rozhodující moment v postupně se rozvíjejícím uskutečňování plánu spásy. Smlouva mezi Bohem a jeho lidem zahrnovala mnoho věcí, např. Tóru, zemi a společnou bohoslužbu, včetně výzvy k spravedlivému jednání a pravdomluvnosti. Zároveň byla smlouva také zřetelně vztahem společenství (srov. Oz 2; Ez 16). Je také milostivým darem, dynamickým podnětem k společenství, jenž je patrný v celých dějinách izraelského lidu, i když společenství smlouvu porušuje. Ve světle služby, učení, smrti a zmrtvýchvstání Ježíše a poslání Ducha svatého o Letnicích křesťanské společenství věří, že Bůh poslal svého Syna, aby každému člověku přinesl možnost společenství s ostatními lidmi a s Bohem a tak učinil zjevným Boží dar celému světu. V smlouvě uvedené Kristem je pravá novost. Přesto však církev jako „Boží Izrael“ (Gal 6,16) zůstává tajemně spojena s židovským národem, jako je větev naroubována na bohatý kořen olivovníku (srov. Řím 11,11-36).

19. V Starém zákoně je izraelský lid poutníkem putujícím k naplnění zaslíbení, že v Abrahámovi budou požehnány všechny národy země. V Kristu je tento příslib naplněn, když je na kříži zbořena zeď rozdělující židy a pohany (srov. Ef 2,14). Církev zahrnující židy i pohany je „rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid náležející Bohu“ (1 Pt 2,9-10), společenství proroků. Když uznávají jedinečné kněžství Ježíše Krista, jehož jedna oběť zakládá novou smlouvu (srov. Žid 9,15), jsou křesťané povoláni, aby svými životy vyjadřovali skutečnost, že byli nazváni „královským kněžstvem“ a „svatým národem“. V Kristu, který obětoval sám sebe, křesťané obětují celé své bytí „jako živou, svatou a Bohu milou oběť, to ať je vaše duchovní bohoslužba“ (Řím 12,1). Každý člen se podílí na kněžství celé církve. Nikdo toto kněžství nevykonává mimo jedinečné kněžství Kristovo ani v odloučení od ostatních údů jeho těla. Křesťané jako prorocký a královský lid usilují dosvědčovat vůli Boží a ovlivňovat běh událostí ve světě. Boží církev ustavičně putuje časem k věčnému odpočinku, jenž je pro ni připraven (srov. Žid 4,9-11). Je prorockým znamením naplnění, jež Bůh způsobí skrze Krista mocí Ducha svatého.

(b) Církev jako Kristovo tělo

20. Podle Božího záměru se ti, kdo byli „kdysi vzdálení, stali blízkými pro Kristovu prolitou krev. V něm je náš pokoj“ (Ef 2,13-14a). On překonal nepřítelství mezi židy a pohany a smířil je s Bohem v jednom těle prostřednictvím kříže (srov. Ef 2,16). Toto tělo je tělo Krista, jímž je církev (srov. Ef 1,23). Kristus je stálou hlavou svého těla a zároveň ten, kdo ho přítomností Ducha oživuje. Ten, kdo své tělo očišťuje a posvěcuje (srov. Ef 5,26), je také ten, v němž „my, ač je nás mnoho, jsme jedno tělo“ (Řím 12,5; srov. 1 Kor 12,12). Obraz Kristova těla v Novém zákoně zahrnuje tyto dva rozměry, jeden vyjádřený v 1. listu Korintským a listu Římanům, druhý rozvinutý v listu Efezským.

21. Kristovými údý se lidé stávají v Duchu svatém skrze víru a křest (srov. 1 Kor 12,3-13). Večeři Páně je jejich účast na tomto těle znovu a znovu obnovována (srov. 1 Kor 10,16). Je to týž

Duch svatý, kdo uděluje údům těla rozmanité dary (srov. 1 Kor 12,4-7-11) a způsobuje jejich jednotu (srov. 1 Kor 12,12). Všechny údy Krista dostávají dary pro budování jeho těla (srov. Řím 12,4-8; 1 Kor 12,4-30). Rozmanitost a zvláštní povaha těchto darů obohacuje život církve a umožňuje jí lépe odpovídat na své povolání být služebnicí Páně a účinným znamením, jež Bůh užívá, aby šířil své království ve světě. Obraz „Kristova těla“, ač výslovně a prvotně odkazuje k christologickému rozměru církve, má tedy zároveň hluboké pneumatologické důsledky.

(c) Církev jako chrám svatého Ducha

22. Celé novozákonní svědectví poukazuje k zakládajícímu vztahu mezi církví a Duchem svatým. Pro tento vztah tu sice není žádný výslovný obraz, názorným příkladem však je popis toho, jak ohnivé jazyky sestoupily na učedníky shromážděné v horní místnosti ráno o Letnicích (srov. Sk 2,1-4). Novozákonní obrazy, které se tomuto vztahu nejvíce přibližují, jsou obrazy „chrámu“ a „domu“. Je tomu tak proto, že vztah Ducha k církvi je vztah přebývání, dávání života zevnitř. Duch svatý oživuje společenství tak, že se stává ohlašovatelem a nástrojem všeobecné proměny celého kosmu, po níž celé stvoření sténá (srov. Řím 8,22-23), nových nebes a nové země (srov. Zj 21,1).

23. Církev vybudovaná na základu apoštolů a proroků je Boží domácností, svatým chrámem, v němž Duch svatý přebývá a působí. Mocí Ducha svatého věřící rostou v „svatý chrám v Pánu“ (Ef 2,21-22), v „duchovní stavbu“ (1 Pt 2,5). Naplnění Duchem svatým vydávají svědectví (srov. Sk 1,8), modlí se, milují, pracují a slouží v moci Ducha, vedou životy hodné svého povolání, horlivě zachovávají jednotu Ducha spojení svazkem pokoje (srov. Ef 4,1-3).

(d) Církev jako koinonia/společenství

24. Biblický pojem společenství se stal ústředním v hledání společného chápání povahy církve a její viditelné jednoty. Výraz koinonia (společenství, účast, sdílení, vzájemné přijetí) se nachází nejen v Novém zákoně, ale i v pozdějších obdobích, zvláště v patristických a reformačních spisech popisujících církve. V některých obdobích tento výraz přestal být užíván, dnes je však znovu objevován jako klíč k porozumění povaze a poslání církve. Pro své významové bohatství je také ekumenicky užitečný pro vystižení různých forem a různého rozsahu společenství, jemuž se církve již dnes těší.

25. Vztah mezi Bohem, lidstvem a celým stvořením je základním tématem Písma. V příběhu o stvoření jsou muž a žena utvořeni k Božímu obrazu, mají tedy vrozenou schopnost a touhu po společenství s Bohem, spolu navzájem a se stvořením jako jeho správci (srov. Gn 1-2). Stvoření je tedy úplné, je-li v koinonii s Bohem. Společenství je zakotveno v samém řádu stvoření a částečně se uskutečňuje v přirozených rodinných a příbuzenských vztazích, v kmenu a národě. V samém středu Starého zákona je zvláštní vztah, smlouva, ustavená Bohem mezi Bohem vyvoleným lidem (srov. Ex 19,4-6; Oz 2,18-23).

26. Boží záměr ve stvoření je znetvoření lidským hříchem, selháním a neposlušností k Boží vůli a vzpourou vůči němu (srov. Gn 3-4; Řím 1,18-3,20). Hřích ničí vztah mezi Bohem, lidskými bytostmi a stvořeným řádem. Bůh však zůstává věrný navzdory hříchu a omylu svého lidu. Dynamické dějiny toho, jak Bůh obnovuje a rozmnožuje koinonii, dosahují vyvrcholení a naplnění v dokonalém společenství nových nebes a nové země založeném Ježíšem Kristem (srov. Zj 21).

27. Biblické obrazy, o nichž bylo již pojednáno, jakož i jiné, např. „stádo“ (Jan 10,16), „vinná réva“ (Iz 5; Jan 15), „nevěsta“ Kristova (Zj 21,2; Ef 5,25-32), „Boží dům“ (Žid 3,1-6), „nová smlouva“ (Žid 8,8-13) a „svaté město, nový Jeruzalém“ (Zj 21,2), vyvolávají představu povahy a kvality vztahu Božího lidu k Bohu, k sobě navzájem a k stvořenému řádu. Výraz koinonia vyjadřuje skutečnost, k níž tyto obrazy poukazují.

28. Základní slovesný tvar, od něž je podstatné jméno koinonia odvozeno, znamená „mít něco společného“, „sdílet“, „účastnit se“, „mít podíl na“, „jednat společně“ či „být ve smluvním vztahu zahrnujícím závazky vyplývající z vzájemné odpovědnosti“. Slovo koinonia se objevuje ve významných oddílech, jako je sdílení večeře Páně (srov. 1 Kor 10,16), smíření Pavla s Petrem, Jakubem a Jakubem (srov. Gal 2,9), sbírka pro chudé (srov. Řím 15,26; 2 Kor 8,3-4) a zkušenost a svědectví církve (srov. Sk 2,42-45).

29. Skrze smrt a vzkříšení Krista, mocí Ducha svatého, křesťané vstupují do společenství s Bohem a spolu navzájem v životě a lásce Boha: „Zvěstujeme vám, co jsme viděli a slyšeli, abyste i vy měli společenství s námi; a naše společenství je s Otcem a s jeho Synem Ježíšem Kristem“ (1 Jan 1,3).

30. Radostná zvěst je nabídka svobodného daru narození pro život společenství s Bohem a tak spolu navzájem určená každému člověku (srov. 1 Tim 2,4; 2 Pt 2,9). Pavel mluví o vztahu věřících (srov. Gal 2,20) k jejich Pánu jako bytí „v Kristu“ (2 Kor 5,17) a o tom, že Kristus je ve věřících skrze přebývání Ducha svatého.

31. Hluboké, trvalé společenství je možné jen díky Božímu daru milosti skrze Ježíše Krista; lidé se vírou a křtem účastní tajemství Kristovy smrti, pohřbu a vzkříšení (srov. Flp 3,10-11). Sjednání s Kristem skrze Ducha svatého jsou tak spojeni se všemi, kdo jsou „v Kristu“: náleží k novému společenství zmrtvýchvstalého Pána. Protože koinonia je účast na Kristu ukřižovaném a zmrtvýchvstalém, patří k poslání církve i sdílet utrpení a naděje lidstva.

32. Viditelná a hmatatelná znamení nového života ve společenství se vyjadřují přijímáním a sdílením víry apoštolů; lámání a sdílení eucharistického chleba; modlení se spolu a za sebe navzájem a za potřeby světa; vzájemná služba v lásce; vzájemná účast na radostech a strastech; poskytování materiální pomoci; ohlašování a dosvědčování radostné zvěsti v misii a spolupráci pro spravedlnost a mír. Společenství církve nesestává z nezávislých jedinců, ale z osob ve společenství, z nichž všechny přispívají k jeho rozkvětu.

33. Církev existuje pro slávu a chválu Boží, aby sloužila smíření lidstva, v poslušnosti Kristova příkazu. Je Boží vůlí, aby společenství v Kristu uskutečňované v církvi zahrnovalo celé stvoření (srov. Ef 1,10). Církev, jako společenství, je nástrojem Božího konečného záměru (srov. Řím 8,19-21; Kol 1,18-20).

B. Poslání církve

34. Je Božím záměrem shromáždit veškeré stvoření pod Kristovu vládu (srov. Ef 1,10) a přivést lidstvo a veškeré stvoření do společenství. Jako odraz společenství Trojjediného Boha je církev Božím nástrojem při naplňování tohoto cíle. Církev je povolána, aby projevovala Boží milosrdenství vůči lidstvu a přiváděla lidstvo k jeho účelu, jímž je chválit a oslavovat Boha spolu se všemi nebeskými zástupci. Poslání církve je sloužit Božímu záměru jako dar daný světu, aby všichni uvěřili (srov. Jan 17,21).

35. Jako osoby, které uznávají Ježíše Krista za Pána a spasitele, jsou křesťané povoláni, aby hlásali evangelium slovem i skutkem. Mají oslovovat ty, kdo ho ještě neslyšeli, i ty, kdo už podle evangelia, radostné zvěsti o Boží vládě, nežijí. Jsou povoláni, aby žili jeho hodnoty a byli předchutí této vlády ve světě. Misie tak náleží k nejvlastnějšímu bytí církve. To je ústřední důsledek tvrzení, že církev je apoštolská, což je neoddelitelné od ostatních tří znaků církve – jednoty, svatosti a katolicity. Všechny čtyři znaky se vztahují jak k povaze vlastního bytí Boha, tak k praktickým požadavkům autentické misie.^{x1} Je-li v životě církve kterýkoli z nich oslaben, misie se stává nevěrohodnou.

36. Církev, jež ve svém vlastním životě ztělesňuje tajemství spásy a proměnění lidstva, se účastní Kristova poslání smířit všechny věci s Bohem a navzájem skrze Krista (srov. 2 Kor 5,18-21; Řím 8,18-25). Svou bohoslužbou (leitourgia), službou, jež zahrnuje správu stvoření (diakonia), a hlásáním (kerygma) se církev účastní skutečnosti Božího království a poukazuje k ní. V moci Ducha svatého církev dosvědčuje božské poslání, jímž Otec poslal Syna, aby se stal spasitelem světa.

37. Při vykonávání svého poslání církev nemůže být pravdivá sama k sobě, nevydává-li svědectví (martyria) Boží vůli spasit a proměnit svět. Proto začala okamžitě kázat slovo, dosvědčovat veliké Boží činy a vyzývat všechny k pokání (metanoia), křtu (srov. Sk 2,37-38) a plnějšímu životu, jemuž se těší ti, kdo následují Ježíše (srov. Jan 10,10).

38. Jako Kristovo poslání zahrnuje kázání Božího slova a závazek pečovat o ty, kdo trpí a jsou v nouzi, tak apoštolská církev ve své misijní činnosti od počátku spojovala kázání slova, volání k pokání, víře a křtu s diakonií. Tu církev chápe jako podstatný rozměr své totožnosti. Tímto

způsobem církev označuje nové lidstvo, jež Bůh chce, účastní se ho a předjímá je, a také slouží k ohlašování Boží milosti v lidských situacích a potřebách, dokud Kristus nepříjde ve slávě (srov. Mt 25,31).

39. Protože Kristova služba zahrnuje utrpení, je zřejmé (jak je to vyjádřeno v novozákonních spisech), že svědectví (martyria) církve bude zahrnovat – pro jednotlivce i pro společenství – cestu kříže, až k mučednictví (srov. Mt 10,16-33; 16,24-28).

40. Církev je povolána a uschopněna, aby sdílela utrpení všech tím, že se zastává chudých, potřebných a opomíjených a pečuje o ně. V tom je zahrnuto, že kriticky analyzuje a odhaluje nespravedlivé struktury a usiluje je změnit. Církev je povolána, aby svými skutky soucitu a milosrdenství hlásala slova evangelní naděje a útěchy (srov. Lk 4,18-19). Při vydávání takového věrného svědectví mohou křesťané sami trpět kvůli evangeliu. Církev je povolána uzdravovat a smířovat narušené lidské vztahy a být Božím nástrojem při smíření lidského rozdělení a nenávisti (srov. 2 Kor 5,18-21). Je také povolána, spolu se všemi lidmi dobré vůle, aby pečovala o neporušenost stvoření tím, že věnuje pozornost zneužívání a ničení Božího stvoření, a aby se účastnila Božího díla uzdravování narušených vztahů mezi stvořením a lidstvem.

41. V moci Ducha svatého je církev povolána, aby věrně hlásala celé Kristovo učení a sdílela radostnou zvěst o Božím království – tedy celek apoštolské víry, života a svědectví – s každým z obyvatel celého světa. Tak církev usiluje věrně hlásat a žít Boží lásku ke všem a naplnit Kristovo poslání pro spásu a proměnu světa, ke slávě Boží.

42. Bůh obnovuje a obohacuje společenství s lidstvem, jemuž daruje věčný život ve svém trojjediném bytí. Skrze vykoupení lidstvo má být celý svět přiveden k cíli, jímž je obnova a spása. Tento Boží plán dospívá k naplnění v nových nebesích a nové zemi (srov. Zj 21,1) v Božím svatém království.

C. Církev jako znamení a nástroj Božího záměru a plánu pro svět

43. Jedna, svatá, katolická a apoštolská církev je znamením a nástrojem Božího záměru a plánu pro celý svět. Již nyní se účastní lásky a života Boha a je prorockým znamením, jež ukazuje mimo sebe k účelu celého stvoření, jímž je naplnění Božího království. Proto Ježíš nazýval své učedníky „solí země“, „světlem světa“ a „městem postaveným na kopci“ (Mt 5,13-16).

44. Protože si je vědoma Boží zachraňující přítomnosti ve světě, církev již nyní chválí a oslavuje Trojjediného Boha bohoslužbou a následováním a slouží Božímu plánu. Nedělá to však jen za sebe, spíše vzdává chválu a díky jménem všech národů za Boží milost a odpuštění hříchů.

45. Uznání, že povaha církve je „mysterion“ (srov. Ef 1,9-10; 5,32), naznačuje, že její Bohem darovaná skutečnost jako jedna, svatá, katolická a apoštolská má transcendentní ráz. Církev nelze nikdy plně a jednoznačně uchopit jen v její viditelné podobě. Proto musí být viditelné organizační struktury církve vždy posuzovány ve světle Božích darů spásy v Kristu slavených v liturgii (srov. Žid 12,18-24).

46. Jako nástroj Božího plánu je církev společenství lidí povoláných Bohem a poslaných jako Kristovi učedníci, aby hlásali radostnou zvěst slovem i skutkem, aby svět uvěřil (srov. Lk 24,46-49). Tak činí v celých dějinách přítomnou „milosrdnou lásku našeho Boha“ (Lk 1,78).

47. Protože jsou posláni jako Kristovi učedníci, musí členové Božího lidu vydávat svědectví Božímu dílu smíření, uzdravení a proměny stvoření a účastnit se ho. Při vydávání svědectví hlásáním a konkrétními činy ve spojení se všemi lidmi dobré vůle ve prospěch spravedlnosti, míru a neporušenosti stvoření je v sázce neporušenost církve jako Božího nástroje.

II. Církev v dějinách

A. Církev *in via*

48. Církev je eschatologická skutečnost již nyní předjímající Boží království. Církev na zemi však ještě není úplné viditelné uskutečnění Božího království. Protože je také dějinnou skutečností, je vystavena všem dvojznačnostem lidských dějin a proto potřebuje ustavičné pokání a obnovu, aby mohla plně odpovídat na své povolání.

Církev jako „svátost“?

Ačkoliv se všechny církve shodují, že církev je znamení a nástroj, některé církve vyjadřují své chápání skutečnosti církve výrazem „svátost“, hovoří o církvi jako o svátosti; jiné tento způsob vyjadřování obvykle neužívají či přímo odmítají.

Církve, jež užívají výrazu „církev jako svátost“, tak činí, protože chápou církev jako účinné znamení toho, co si Bůh přeje pro svět, totiž společenství všech spolu a s Trojjediným Bohem, radost, pro niž Bůh stvořil svět (i přes hříšnost křesťanů).

Církve, jež pojem svátosti o církvi neužívají, tak činí z alespoň dvou důvodů, totiž (1) kvůli potřebě jasného rozlišení mezi církví a svátostmi: svátosti jsou prostředky spásy, jimiž Kristus udržuje církev, ne činnosti, jimiž církev uskutečňuje sama sebe; a (2) užívání slova „svátost“ pro církev podle nich zastírá skutečnost, že církev je znamením a nástrojem Božího záměru a plánu, zároveň však je společenstvím, jež, ač svaté, je stále podrobeno hříchu.

Tento nedostatek souhlasu je způsoben odlišnými názory na instrumentalitu církve vzhledem k spáse. Avšak i ti, kdo jsou zvyklí nazývat církev svátostí, rozlišují mezi tím, jakým způsobem jsou znamení a nástroje Božího plánu křest a večeře Páně a jakým způsobem je jimi církev. A ti, kdo výrazu „církev jako svátost“ neužívají, přece drží, že církev je Boží svatý nástroj sloužící jeho svatému záměru (srov. další rámeček po §56).

49. Na jednu stranu se církev již nyní účastní společenství Boha, ve víře, naději, lásce a oslavování Božího jména, a žije jako společenství vykoupených osob. Díky přítomnosti Ducha a Slova Božího je církev – jako creatura Verbi a creatura Spiritus (srov. §10nn), jako společenství všech věřících, jež Bůh sám udržuje v osobním vztahu se sebou (srov. §11), jako Boží lid (srov. §19-20) – již nyní eschatologické společenství, jež si Bůh přeje.

50. Na druhou stranu je církev ve svém lidském rozměru tvořena lidskými bytostmi, jež – ačkoli jsou údy Kristova těla a otevřené svobodnému působení svatého Ducha (srov. Jan 3,8), jenž osvětluje srdce a utvrzuje svědomí – stále podléhají podmínkám světa. Proto je těmito podmínkami ovlivněna i církev. Je vystavena:

- změně, jež dává prostor jak pozitivnímu vývoji a růstu, tak i negativní možnosti úpadku a znetvoření;
- individuální, kulturní a dějinné podmíněnosti, jež může přispívat k bohatství vzhledů a vyjádření víry, ale také k relativizujícím tendencím či k absolutizování určitých názorů;
- moci hříchu.

51. Jedna zvlášť nápadná zkušenost lidské slabosti a selhání, jež postihuje křesťanské společenství *in via*, je někdy rozsáhlá neshoda mezi členstvím v církvi a živým hlásáním a praktikováním křesťanské víry. Mnohá z našich společenství čelí skutečnosti, že někteří z jejich členů k nim zřejmě „náležejí, aniž by věřili“, zatímco jiní se rozhodují vystoupit z církve, protože, jak tvrdí, mohou autentičtěji „věřit, aniž by náleželi“. Všem nám je společný náročný úkol žít svou víru jako věřící společenství tak, aby všichni, kdo k nám náležejí, byli vážně angažováni křesťané, a všichni, kdo upřímně věří, k nám chtěli náležet; tato výzva překračuje hranice, jež nás rozdělují.

52. Jednota, svatost, katolicita a apoštolskost církve jsou Boží dary a podstatné rysy její povahy a poslání. V dějinném životě církve je však trvalé napětí mezi tím, co již je dáno, a tím, co ještě není plně uskutečněno.

53. Podstatná jednota, jež náleží k nejvlastnější povaze církve a je jí již dána v Ježíši Kristu, kontrastuje se skutečnými rozděleními uvnitř církvi a mezi nimi. A přece je navzdory všem rozdělením jednota daná církvi již patrná v jednom evangeliu přítomném ve všech církvích a ukazuje se v mnoha rysech jejich životů (srov. Ef 4,4-5; 1 Tim 2,5; Sk 4,12). Nešťastná rozdělení mezi církvemi jsou částečně způsobena hříchem a částečně upřímnou snahou křesťanů být věrní pravdě. Úsilí o jednotu církve znamená úsilí o plnější viditelné ztělesnění jednoty, jež náleží k její povaze.

54. Podstatná svatost církve kontrastuje s hříchem, individuálním i společenským. Tato svatost je v každé generaci dosvědčována životy svatých mužů a žen, a také svatými slovy, jež církev

hlásá, a svatými činy, jež koná ve jménu Boha, jenž je celý svatý. V průběhu dějin však hřích opakovaně znetvořil její svědectví a působil proti její pravé povaze a povolání. Proto Bůh církvi stále znovu a znovu nabízí odpuštění a volá ji k pokání, obnově a reformě. Odpověď na toto volání znamená plnější viditelné ztělesnění svatosti, jež náleží k její povaze.

Církev a hřích

Všechny církve se shodují, že v dějinách církve existuje hřích, společný i individuální (srov. Zj 2,2). Liší se však v názorech na to, jak tuto skutečnost chápat a vyjadřovat.

Pro některé je nemožné říct, že „církev hřeší“, protože církve chápou jako Boží dar mající podíl na Boží svatosti. Církev je neposkvrněná nevěsta Kristova (srov. Ef 5,25-27); je to společenství v Duchu svatém, svatý Boží lid ospravedlněný milostí skrze víru v Krista (srov. Řím. 3,22; Ef 2,8-9). Jako taková církev nemůže hřešit. Dar je žit v křehkých lidských bytostech náchylných k hříchu, ale hříchy členů církve nejsou hříchy církve. Církev je spíše místem spásy a uzdravení (srov. Iz 53; Lk 4,18-19). Podle tohoto pohledu je možné a nutné mluvit pouze o hříchu členů církve a skupin v církvi, jak to popisuje podobenství o pšenici a plevelu (srov. Mt 13,24-30) a augustinovský výraz *corpus permixtum*.

Jiní, ač také tvrdí, že církev jako stvoření Božího Slova a Ducha, tělo Kristovo, je svatá a bez hříchu, zároveň říkají, že hřeší. Říkají to proto, že definují církev jako společenství jejích členů, kteří – ač ospravedlnění věřící přivedení k zrození Duchem a Kristovo vlastní tělo – jsou v tomto světě stále hříšní lidé (srov. 1 Jan 1,8-10).

Ještě jiní věří, že ač nelze hovořit o hříších církve, hřích v církvi se může stát systémovým a také ovlivnit instituci církve.

I když existují tato odlišná chápání církve a hříchu, ptáme se, zda by se všechny církve nemohly shodnout na následujícím tvrzení:

Vztah mezi hříchem a svatostí v církvi není vztah dvou rovnocenných skutečností, protože hřích a svatost neexistují na stejné úrovni. Spíše svatost označuje povahu církve a Boží záměr pro ni, zatímco hříšnost odporuje obojímu (srov. 1 Kor 15,21-26).

B. V Kristu – ale ještě ne v plném společenství

57. Jedno z požehnání ekumenického hnutí je postupné a rostoucí objevení mnoha aspektů života v Kristu, jež naše dosud rozdělené církve sdílí; všichni jsme nějakým způsobem účastni Ježíše Krista, ačkoliv dosud nežijeme v plném vzájemném společenství. Taková rozdělení mezi církvemi jsou překážkou misie. Nejenže je posledním cílem misie koinonia všech; ale účinná misie je mařena pohoršením rozdělení: Ježíš se modlil, aby všichni jeho učedníci byli jedno právě proto, „aby svět uvěřil“ (Jan 17,21). Misie tak podstatným způsobem souvisí s nejvlastnějším bytím církve jako koinonie (srov. 1 Jan 1,1-3). Proto je obnovení jednoty mezi křesťany uskutečňované závaznými rozhovory o otázkách, jež je stále rozděluje, a ustavičnou obnovou jejich životů tak naléhavým úkolem.

58. Růst ve společenství mezi našimi církvemi se rozvíjí na pozadí onoho širšího společenství mezi křesťany, jež sahá do minulosti i do budoucnosti. Mocí Ducha svatého církve žije ve společenství s Kristem Ježíšem, v němž je vše na nebi i na zemi spojeno ve společenství svatého Boha: to je společenství svatých. Posledním určením církve je být vtažena do důvěrných vztahů Otce, Syna a svatého Ducha, chválit Boha a těšit se z něj navěky (srov. Zj 7,9-10; 22,1-5).

59. Díky stvořenosti zůstávají přirozená pouta mezi lidskými bytostmi a mezi lidstvem a stvořením. Tak „je-li někdo v Kristu, je to nové stvoření“ (2 Kor 5,17). Nový život společenství rozvíjí a proměňuje to, co bylo původně dáno ve stvoření, nikdy to však zcela nenahrazuje; v dějinách nikdy zcela nepřekoná znetvoření vztahů mezi lidmi způsobená hříchem. Účast na Kristu je často omezená a jen částečně uskutečněná. Nový život s sebou proto nese stálou potřebu pokání, vzájemného odpuštění a obnovy. Náleží k podstatě společenství s Bohem, že se údy Kristova těla denně modlí „odpusť nám naše viny“ (Lk 11,4; srov. Mt 6,12). Otec nás však z našich hříchů očišťuje krví svého Syna Ježíše, a jestliže své hříchy vyznáváme, bude nám

odpuštěno (srov. 1 Jan 1,7-10). Přesto existuje skutečná radost z nového života teď a tady a důvěryplné očekávání účasti na plnosti společenství v životě příštím.

C. Společenství a rozmanitost

60. Rozmanitost v jednotě a jednota v rozmanitosti jsou Boží dary církvi. Skrze Ducha svatého Bůh uděluje všem věřícím rozmanité, vzájemně se doplňující dary pro společné dobro, pro službu v rámci společenství a službu světu (srov. 1 Kor 12,7 a 2 Kor 9,13). Nikdo není soběstačný. Učedníci jsou povoláni, aby byli jedno a přitom vzájemně obohaceni svou rozmanitostí, aby byli plně sjednoceni a přitom měli úctu k rozmanitosti osob a společenských skupin (srov. Sk 2; 15; Ef 2,15-16).

61. Z rozmanitosti kulturních a historických kontextů se rodí bohatá rozmanitost křesťanského života a svědectví. Evangelium musí být zakořeněno a autenticky žito na každém místě. Musí být hlášáno jazykem, symboly a obrazy, jež se vážou k určitým dobám a kontextům a promlouvají do nich. Společenství církve vyžaduje, aby se různá kulturní vyjádření evangelia ustavičně vzájemně ovlivňovala, má-li si celý Boží lid uvědomit bohatství evangelia.^{xii} Problémy vznikají

když se jedna kultura snaží uchvátit evangelium a tvrdí, že ona jediná je autentickým způsobem slavení evangelia;

když se jedna kultura snaží vnutit své vyjádření evangelia jiným jako jediné autentické vyjádření evangelia;

když jedna kultura nedokáže rozpoznat, že v jiné kultuře je evangelium hlášáno věrně.

62. Autentickou rozmanitost v životě společenství nesmíme potlačovat: autentické jednoty se nesmíme vzdát. Každá místní církev musí být místem, kde jsou zaručeny zároveň dvě věci: ochrana jednoty a rozkvět oprávněné rozmanitosti. Rozmanitost je obohacením, když však překročí jisté meze, je nejen nepřijatelná, ale může ničit dar jednoty. Podobně jednota, zvláště je-li ztotožňována s uniformitou, může ničit autentickou rozmanitost a tak se stát nepřijatelnou. Skrze sdílenou víru v Krista, vyjádřenou v hlásání slova, slavení svátostí a životech služby a svědectví, se každé místní křesťanské společenství účastní života a svědectví všech křesťanských společenství na všech místech a ve všech dobách. Pastýřská služba jednotě a udržování rozmanitosti je jedno z mnoha charismat daných církvi. Napomáhá tomu, aby ti ve společenství, kdo mají odlišné dary a úhly pohledu, setrvali ve vzájemné odpovědnosti.

63. Rozmanitost není totéž co rozdělení. Rozdělení (hereze a schisma) a také politické konflikty a výrazy nenávisti ohrožují Boží dar společenství v církvi. Křesťané jsou povoláni, aby neúnavně usilovali o překonání rozdělení, aby předcházeli tomu, že by se oprávněná rozmanitost stávala příčinou rozdělení, a žili život, v němž je rozmanitost smířena.

Meze rozmanitosti?

Všichni sice uznávají širokou škálu rozmanitosti v církvi, často se však objevuje sklon (vědomý či nevědomý) hodnotit některé aspekty této rozmanitosti výše než jiné. To platí zvláště vzhledem k rozmanitosti v našich stanoviscích k určitým otázkám, např. rozmanitosti ve formách bohoslužby.

(a) Rozmanitost ve vyjadřování evangelia, v slovech a činech může obohacovat život ve společenství. Život a svědectví různých církví dnes nesou určité důrazy. Do jaké míry jsou tyto různé důrazy konfliktní stanoviska či spíše vyjádření oprávněné rozmanitosti? Zatemňuje váha kladená na různé důrazy plnost evangelní zvěsti?

(b) Jakou váhu kladou křesťané na církevní a konfesní totožnost? Pro některé je uchování takové totožnosti, pro předvídatelnou budoucnost či dokonce trvale, a to i v životě koinonie, nutné pro uchování určitých pravd a bohatství oprávněné rozmanitosti, jež náležejí k životu společenství. Jiní mají za to, že cíl viditelného společenství leží mimo konkrétní církevní či konfesní totožnosti – společenství, v němž jsou bohatství uchovávaná konfesními tradicemi spojena ve svědectví a zkušenosti společné víry a života. Pro jiné zůstává přesvědčivý model „smířené rozmanitosti“. Většina se však shoduje, že v otázce jednoty, k níž nás Bůh volá, je třeba otevřenosti; a že když budeme postupovat pod vedením svatého Ducha (srov. Jan 16,13), obraz viditelné jednoty bude postupně jasnější. Církve chápou svůj vztah k jedné, svaté, katolické a apoštolské církvi různě.

To ovlivňuje způsob, jímž se vztahují k jiným církvím, a jejich vnímání cesty k viditelné jednotě.

(c) Aby se církve posunuly blíže k úplnému vzájemnému uznání a plnému společenství, je třeba, aby uvažovaly o tom, jak chápou a uplatňují svou vlastní církevní totožnost, a jak chápou ekleziální status jiných církví a jiných křesťanů.

Jeden typ ekleziologie ztotožňuje církev výhradně s vlastním společenstvím a jiná společenství či osoby, jež si nárokují církevní status, zapuzuje do ekleziologické prázdnoty. Podle upravené formy tohoto typu mohou jiná společenství vlastnit prvky církve, které přivádějí ty, kdo jich požívají, do skutečného, byť nedokonalého, společenství mimo hranice vlastního společenství. Jiná varianta tohoto typu nabízí pneumatologický popis existence křesťanského života mimo hranice vlastního společenství, který je nicméně rozpoznán jako život církve.

Druhý typ ekleziologie sice pro své společenství vznáší nárok na plné místo v církvi katolické, připouští však, že některá jiná společenství mají stejný status (stupeň a způsob společenství, jež mezi nimi skutečně je, se ovšem může lišit). Jedna varianta tohoto přístupu je takzvaná „teorie větví“, neboli teorie *tropoi*, užívaná k popisu situace jiných církví. Jiná varianta je „denominacionalismus“, který připouští, že vcelku široké spektrum církví může koexistovat v organizační nezávislosti a přitom tvořit, jako agregát, „univerzální církev“. Další varianta se nazývá „kulturní rodiny církví“, z nichž každá má stejnou hodnotu.

Třetí typ ekleziologie ani neztotožňuje vlastní společenství s jedinou církví, ani nemluví o prvcích či různých stupních plnosti církve; ani však neklade všechny ekleziální skupiny na stejnou úroveň. Spíše tvrdí, že jediná Kristova církev existuje všude tam, kde se správně káže evangelium a jsou náležitě vysluhovány svátosti, protože Kristus je přítomen a činný, kdekoli jsou přítomné tyto prostředky jeho milosti. Podle tohoto stanoviska je však s ohledem na soulad mezi oficiální praxí a učením rozdíl mezi historickými církevními skupinami a evangeliem v nich přítomným. Zatímco v některých církvích takový soulad existuje, v jiných církvích je evangelium obaleno oficiálními naukami a zvyklostmi, jež jsou s ním v rozporu. Podle tohoto názoru nemohou ani takové rozpory zabránit Kristově přítomnosti, jsou-li rozpoznatelným způsobem přítomny ony prostředky jeho milosti; nemohou ani zrušit přináležitost k jeho tělu, jediné církvi. Zakládají však rozdíl v postavení mezi těmito historickými církvemi, jenž musí být překonán.

(d) Jedna z naléhavých ekumenických otázek je, zda a jak mohou církve v této fázi ekumenického hnutí žít ve vzájemné odpovědnosti, aby se mohly vzájemně podporovat v jednotě a oprávněné rozmanitosti, a mohly předejít tomu, že by se nové sporné otázky stali příčinami rozdělení uvnitř církví a mezi nimi.

D. Církev jako společenství místních církví

64. Místní církve od počátku udržovaly kontakt pomocí sbírek, výměny dopisů, návštěv a hmatatelných vyjádření solidarity (srov. 1 Kor 16; 2 Kor 8,1-9; Gal 2,9nn; atd.). Během prvních staletí se místní církve čas od času shromažďovaly k společné poradě. To všechno byly způsoby pěstování nezávislosti a udržování společenství.

65. Společenství církve se vyjadřuje v společenství mezi místními církvemi, z nichž v každé sídlí plnost církve. Společenství církve zahrnuje místní církve na každém místě a na všech místech ve všech dobách. Místní církve jsou udržovány ve společenství církve jedním evangeliem,^{xiii} jedním křtem, jednou večeří Páně, a společnou [ordinovanou] službou. Toto společenství místních církví tedy není možnost navíc, ale podstatný aspekt toho, co znamená být církví.

66. Společenství místních církví je živeno prvky apoštolskosti a katolicity: Písmem, křtem, komunií a společnou [ordinovanou] službou. Jakožto „pouta společenství“ tyto dary slouží tomu, aby život celé církve byl autenticky spojený, a pomáhají udržovat místní církve ve společenství pravdy a lásky. Jsou dány, aby udržovaly církev neporušenou jako jedinou církev Ježíše Krista, tutéž včera, dnes i zítra. Cíl hledání plného společenství bude uskutečněn, až budou všechny církve moci v sobě navzájem rozpoznat jednu, svatou, katolickou a apoštolskou církev ve vši její plnosti. Toto plné společenství bude vyjádřeno na místní i univerzální úrovni konciliárními formami života a činnosti. V takovém společenství jednoty a autentické rozmanitosti jsou církve

svázány ve všech aspektech svého života na všech úrovních, když vyznávají jedinou víru a věnují se bohoslužbě a svědectví, rozhodování a činnosti.

Místní církev

Různé tradice používají výraz „místní církev“ různě. Pro některé tradice je „místní“ církev sbor věřících shromážděných na jednom místě, aby naslouchali slovu a slavili svátosti. Pro jiné „místní“ či „partikulární“ církev označuje biskupa a lid kolem biskupa, shromážděný aby naslouchal slovu a slavil svátosti. V jiných církvích se výrazu „místní církev“ užívá i o diecézi i o farnosti. Na jiné úrovni může „místní církev“ znamenat několik diecézí nebo regionálních církví shromážděných v synodálním uspořádání s předsednickým úřadem.

Za těmito způsoby užívání stojí odlišné ekleziologické koncepce, většina církví se však shoduje na tom, že každá místní církev, ať je definována jakkoli, je sjednocena s každou jinou místní církví v univerzální církvi a obsahuje v sobě plnost toho, co znamená být církví. Často existuje nesoulad mezi teologickým popisem místní církve a tím, jak je místní církev zakoušena věřícími.

III. Život společenství ve světě a pro svět

67. Bůh dává církvi všechny dary a zdroje, které potřebuje pro svůj život a poslání ve světě a pro svět. Bůh jí poskytuje milost apoštolské víry, křest a eucharistii jako prostředky milosti, které vytvářejí a udržují koinonii. Tyto a další prostředky slouží k ožívování Božího lidu, aby [jeho členové] ohlašovali Boží království a měli podíl na Božích zaslíbeních.

A. Apoštolská víra

68. Církev je povolána, aby ve všech dobách a na všech místech „setrvala v učení apoštolů“ (Sk 2,42). Víra „jednou pro vždy svěšená svatým“ (Jud v. 3) je víra církve po všechny věky.

69. Zjevená apoštolská víra je jedinečným způsobem dosvědčena v Písmu. Tato víra je zřetelně vyjádřena nicejsko-cařihradským vyznáním (381).^{xiv} Církev je povolána, aby tutéž víru hlásala v každé generaci a na každém místě. Moc Ducha svatého vybízí každou církev, aby tam, kde se nachází, činila tuto víru významnou a živou ve svém konkrétním kulturním, sociálním, politickém a náboženském kontextu. Apoštolskou víru je sice třeba vykládat v kontextu měnících se časů a míst,^{xv} musí se to však dít ve spojitosti s původním svědectvím společenství apoštolů a s věrným výkladem tohoto svědectví napříč věky.

70. Apoštolská víra se nevztahuje k jedné pevné formulaci ani k určité fázi křesťanských dějin. Víra předávaná prostřednictvím živoucí tradice církve je víra vzbuzená Božím Slovem, vdechnutá svatým Duchem a dosvědčená v Písmu. Její obsah je vyložen ve vyznáních rané církve a také dosvědčen jinými způsoby. Je hlásán mnoha vyznáními víry jednotlivých církví. Je dnes kázán po celém světě. Je zřetelně vyjádřen v kánonech a knihách [církvní] kázně z mnoha období a etap v životech církví. Tak je apoštolská víra vyznávána v bohoslužbě, v životě, službě a misii – živoucích tradicích církve.

71. Apoštolská tradice církve je pokračování v trvalých charakteristických rysech církve apoštolů, jimiž jsou: svědectví apoštolské víry, hlásání a svěží výklad evangelia, slavení křtu a eucharistie, předávání úřední odpovědnosti, společenství v modlitbě, lásce, radosti a utrpení, služba nemocným a potřebným, společenství mezi místními církvemi a sdílení Božích darů, jež každá obdržela.

72. Vynikajícím vyjádřením apoštolské víry v rámci apoštolské tradice je nicejsko-cařihradské vyznání vyhlášené ranými ekumenickými koncily. Ačkoli je jeho jazyk, jako jazyk všech textů, podmíněn dobou a kontextem, je to vyznání nejrozšířenější mezi křesťany všech staletí, a i dnes je užíváno po celém světě. Skutečnost, že některé církve toto vyznání výslovně neužívají v liturgii či v katechezi, není třeba vykládat jako známku toho, že se odchýlily od apoštolské víry. Existence takových rozdílů však naznačuje, že církve musí věnovat pozornost otázce, jaké jsou meze únosné rozmanitosti ve vyznávání jedné víry.

73. Víra církve musí být žita v činné odpovědi na výzvy každé doby a místa. Promlouvá do osobních a sociálních situací, včetně situací nespravedlnosti, hanobení lidské důstojnosti

a zneuctívání stvoření. Když například křesťané vyznávají, že Bůh je stvořitel všech, uznávají dobrotu stvoření a zavazují se k péči o dobro lidstva a o vše, co Bůh stvořil. Když křesťané vyznávají Krista ukřižovaného a zmrtvýchvstalého, zavazují se dosvědčovat paschální tajemství slovem i skutkem. Když křesťané vyznávají svatého Ducha jako Pána a dárce života, vědí, že už jsou občany nebe a zavazují se rozpoznávat dary Ducha ve svých životech. Když křesťané vyznávají jednu, svatou, katolickou a apoštolskou církev, zavazují se ozřejmovat tyto vlastnosti a podporovat jejich uskutečňování.^{xvi}

B. Křest

74. V nicejsko-caříhradském vyznání křesťané vyznávají „jeden křest na odpuštění hříchů“. Prostřednictvím křtu vodou ve jménu Trojjediného Boha, Otce, Syna a Ducha svatého, jsou křesťané sjednoceni s Kristem, se sebou navzájem a s církví každé doby a místa. Křest je tak základní pouto jednoty. Uznání jednoho křtu v Krista představuje naléhavou výzvu církvím, aby překonaly svá rozdělení a viditelně projevovaly své společenství ve víře a skrze vzájemnou odpovědnost ve všech aspektech křesťanského života a svědectví.

75. Křest je oslava nového života v Kristu a účasti na křtu, životě, smrti a vzkříšení Ježíše Krista (srov. Mt 3,13-17; Řím 6,3-5). Křest zahrnuje vyznání hříchů, obrácení srdce, odpuštění, očištění a posvěcení. Je to dar svatého Ducha, začlenění do Kristova těla, účast na Božím království a životě budoucího věku (srov. Ef 2,6). Křest věřícího zasvěcuje jako příslušníka „vyvoleného rodu, královského kněžstva, svatého národa“ (1 Pt 2,9).

76. „Křest se vztahuje nejen k okamžitému zážitku, ale k celoživotnímu vrůstání do Krista“.^{xvii} Živení bohoslužbou, svědectvím a učením církve věřící rostou ve svém vztahu s Kristem a s ostatními úděly Kristova těla. V tomto procesu víry jsou věřící — ať byli pokřtěni jako nemluvňata nebo po osobním vyznání víry — živeni a poměřováni vírou církve.^{xviii}

77. Všem lidem je společné to, že byli stvořeni Boží rukou a Bůh o ně prozřetelně pečuje; a že se podílejí na společenských, ekonomických a kulturních institucích, které zachovávají lidský život. Když jsou lidé pokřtěni, jsou oblečeni v Krista (srov. Gal 3,27), vstupují do koinonie Kristova těla (srov. 1 Kor 12,13), dostávají svatého Ducha, což je privilegium Božích adoptivních dětí (srov. Řím 8,15n), a tak se těší, v očekávání, oné účasti na božské přirozenosti, již Bůh slibuje a jež je jeho vůlí pro lidstvo (srov. 2 Pt 1,4). V současné době náleží ke křestnímu povolání křesťanů solidarita s radostmi a starostmi jejich bližních a účast na zápasu o důstojnost všech, kdo trpí, vyloučených a chudých. Tímto způsobem jsou přivedeni tváří v tvář Kristu v jeho ztotožnění s pronásledovanými a vyloučenými.

Křest

Ačkoliv dokument *Křest, eucharistie a služba* a reakce církví na něj zaznamenaly vysoký stupeň shody ohledně křtu, zůstávají některé významné sporné otázky:^{xix}

- (a) rozdíl mezi církvemi, které křtí děti, a těmi, které křtí pouze ty, kdo jsou schopni osobně vyznat víru;
- (b) neschopnost některých církví uznat křest vykonaný jinými a související praxe „opakovaného“ křtu;
- (c) rozdílná východiska a dějinný vývoj výrazů „obřad“ a „svátost“ (ačkoli obojí popisuje akt, jímž jsou lidé uváděni do nového života v Kristu);
- (d) zda křest způsobuje skutečnost nového života v Kristu nebo ji odráží;
- (e) rozdíl mezi církvemi, které při křtu trvají na trojiční formuli podle Ježíšova příkazu (Mt 28,19-20), a těmi, které mají za to, že křest „ve jménu Ježíše Krista“ lépe odpovídá praxi apoštolů (srov. Sk 2,38);
- (f) rozdíl mezi církvemi, které užívají vodu jako nástroj křtu, a těmi, které věří, že křesťanský křest žádný takový materiální nástroj nevyžaduje;
- (g) [rozdíl mezi] těmi společenstvími, která věří, že křest vodou je nutný, a těmi, která neslaví křest a přece mají za to, že se účastní duchovní zkušenosti života v Kristu.

C. Eucharistie

78. Společenství ustavené křtem je zaměřeno a přivedeno k vyjádření v eucharistii. Mezi křtem a eucharistií je dynamická spojitost. Věřící znovu potvrzují svou křestní víru a dostávají milost, aby mohli věrně žít své křesťanské povolání.

79. Večeře Páně je slavnost, při níž křesťané shromáždění kolem Kristova stolu přijímají jeho tělo a krev. Je to hlásání evangelia, oslava Otce za vše, co vykonal ve stvoření, vykoupení a posvěcení (doxologia); památka smrti a vzkříšení Krista Ježíše a toho, co bylo jednou pro vždy vykonáno na kříži (anamnesis); vzývání Ducha svatého (epiclesis); přímlová prosba; společenství věřících a očekávání a předchůť přicházejícího království.

80. V 1 listě Korintským 10 a 11 Pavel podtrhuje spojitost mezi večeří Páně a povahou církve. „Není kalich požehnání, za nějž děkujeme, účastí na krvi Kristově? A není chléb, který lámeme, účastí na těle Kristově? Protože je jeden chléb, jsme my mnozí jedno tělo, neboť všichni máme podíl na jednom chlebu“ (1 Kor 10,16-17). Upozorňuje také na morální předpoklady slavení: „Nechť každý sám sebe zkoumá, než tento chléb jí a z tohoto kalicha pije“ (1 Kor 11,28).

81. Právě tak jako jsou víra a křest neoddelitelné od života služby a svědectví, tak také mše vyžaduje smíření a sdílení mezi všemi těmi, kdo jsou považováni za bratry a sestry v jedné Boží rodině, a je trvalou výzvou v hledání odpovídajících vztahů ve společenském, ekonomickém a politickém životě (srov. Mt 5,23nn; 1 Kor 10,14; 1 Kor 11,20-22). Protože je večeře Páně svátost, jíž je budováno společenství, představuje účast na těle a krvi Kristově radikální protest proti všem druhům nespravedlnosti, rasismu, odcizení a nedostatku svobody. Skrze svaté přijímání všeobnovující Boží milost prostupuje lidskou osobnost a obnovuje lidskou důstojnost. Eucharistie nás tedy zavazuje, abychom se činně účastnili pokračující obnovy situace světa a lidstva. Boží soud vyžaduje, aby naše chování bylo v souladu se směřující přítomností Boha v lidských dějinách.

Eucharistie

Ačkoliv dokument *Křest, eucharistie a služba* a reakce církví na něj zaznamenaly jistý stupeň shody ohledně eucharistie, zůstávají významné rozdíly:

S ohledem na chápání a praxi eucharistie zůstává otázka, zda je to především hostina, při níž křesťané přijímají tělo a krev Krista, nebo především [boho]služba díkyvdání.

Mezi těmi, pro něž je eucharistie především [boho]služba díkyvdání, roste sblížení názorů na její obětní povahu. Zbývající neshody se soustředí převážně na otázky o tom, jak je oběť Ježíše Krista na Kalvárii zpřítomněna v eucharistickém jednání. Při směřování odlišných přístupů bylo nápomocné využití biblického a patristického bádání k hlubšímu prozkoumání biblického výrazu anamnesis. Někteří však mají za to, že je na tento pojem v teologických a ekumenických textech kladena větší váha, než snese.

Církev se nadále neshoduje ohledně povahy a způsobu přítomnosti Krista v eucharistii. Zůstávají některé důležité rozdíly ohledně úlohy a vzývání svatého Ducha v celé eucharistické slavnosti.

Nadále trvá znepokojení skutečností, že ne všichni křesťané sdílejí svaté přijímání. Některé církve věří, že eucharistické sdílení je jak prostředek budování společenství mezi rozdělenými církvemi, tak jeho cíl; jiné buď nenabízejí eucharistickou pohostinnost, nebo ji nabízejí za omezených podmínek. Některé církve zvou všechny, kdo věří v Ježíše Krista, k přijímání; jiné církve zvou jen ty, kdo věří v Ježíše Krista, jsou pokřtěni a splňují všechny nároky svých vlastních církví. V ještě jiných církvích je eucharistické společenství chápáno jako konečné vyjádření souhlasu ve víře a společenství v životě. Při takovém chápání je sdílení večeře Páně s těmi, kdo stojí mimo vlastní tradici, vnímáno jako vybočení z řádu. V důsledku toho je pro některé církve praxe „eucharistické pohostinnosti“ protikladem závazku k plné viditelné jednotě.

Tyto rozmanité zvyklosti vyrůstají z vážných teologických problémů, jež jsou v současné době nevyřešeny. Dvojstranné a mnohostranné teologické rozhovory poslední doby sice dosáhly značného pokroku v překonávání některých z těchto tradičních neshod, je však zřejmé, že potřeba růstu v porozumění ohledně skutečné víry a praxe rozdělených církví trvá.

D. Služba všech věřících

82. Církev je povolána, aby ve všech dobách a na všech místech sloužila Bohu podle příkladu Pána, jenž přišel, aby sloužil, a ne aby si dal sloužit. Myšlenka služby je ústřední v jakémkoli biblickém chápání církevního úřadu.

83. Každý křesťan dostává dary svatého Ducha pro budování církve a pro svůj podíl na poslání Krista. Tyto dary jsou dávány ke společnému prospěchu (srov. 1 Kor 12,7) a kladou závazek vzájemné odpovědnosti na každého jednotlivce a každé místní společenství, i na církev jako celek na všech úrovních jejího života. Křesťané jsou povoláni, aby žili své učenictví v rozmanitých formách služby, k čemuž je uschopňuje Duch svatý. Vyučování víře a jejím morálním důsledkům je zvláštním způsobem svěřeno rodičům, ač k dosvědčování evangelia slovem a skutkem jsou povoláni všichni věřící. Katecheté a teologové poskytují tím, že předávají a prohlubují naše chápání víry, nedocenitelnou službu. Následování Krista, který přišel, aby přinesl radostnou zvěst chudým a uzdravení nemocným (srov. Lk 4,18-19), dává věřícím mocnou a specificky křesťanskou motivaci věnovat se dalším formám služby: vzdělávání a zdravotní péči, milosrdné pomoci chudým, podpoře spravedlnosti a míru a ochraně životního prostředí.

84. Svou účastí na Kristu, jediném veleknězi nové smlouvy (srov. Žid 9,11), se křesťané stávají královským kněžstvem a jsou povoláni, aby přinášeli duchovní oběti (srov. 1 Pt 2) a sebe sama jako živou oběť (srov. Řím 12,1) po příkladu samého Ježíše. Z tohoto povolání vyplývá, že přinášet svědectví spravedlnosti má církev i za vysokou cenu a že má povinnost přimluvné modlitby.

85. Tak by měl každý křesťan, na základě jednoho křtu v Krista, usilovat sloužit světu tím, že bude hlásat „radostnou zvěst chudým, propuštění zajatým, navrácení zraku slepým a osvobození těm, kdo jsou utlačováni“. Tento závazek „ohlašovat rok Hospodinovy milosti“ ve všech rozmanitých situacích nouze ve světě ve všech dobách (Lk 4,18-19) spočívá rovným dílem na všech.

E. Ordinovaná služba

86. Když Ježíš povolal a vyslal Dvanáct a své ostatní apoštoly, položil základy pro pokračující ohlašování [Božího] království a službu společenství jeho učedníků. Věrní jeho příkladu vybírali křesťané pod vedením Ducha svatého od nejranějších dob některé, jimž světovali zvláštní autoritu a odpovědnost. Ordinovaní služebníci slouží budování společenství, přípravě vyvolených a posilování svědectví, jež církev vydává ve světě (srov. Ef 4,12-13). Nemohou se obejít bez trvalé podpory a povzbuzení společenství, pro něž jsou vybráni a jež mohou díky zmocnění Ducha svatého zastupovat. Ordinovaní služebníci mají zvláštní odpovědnost za službu slova a svátostnou službu. Mají službu pastorační péče, vyučování a vedení misie. Všemi těmito způsoby posilují společenství víry, života a svědectví celého Božího lidu.

87. V Novém zákoně nelze nalézt jediný vzorec předávání [ordinované] služby. Duch v různých dobách vedl církev, aby přizpůsobovala své [ordinované] služby potřebám v různých kontextech; dary Ducha byly požehnány rozmanité formy ordinované služby. Ve třetím století se obecně přijímaným vzorcem stala trojí služba biskupa, presbytera a jáhna. Mnohé církve ji dosud uchovávají, ačkoli později došlo k podstatným změnám v praktickém provádění a ve většině církví dnes se stále proměňuje. Jiné církve vyvinuly odlišné vzorce [ordinované] služby.

88. Hlavní odpovědností [ordinované] služby je shromažďovat a budovat Kristovo tělo hlásáním a vyučováním Božího slova, slavením křtu a eucharistie a řízením života společenství v bohoslužbě, poslání a službě. Pro svědectví společenství jsou podstatná nejen slova, ale láska jeho členů k sobě navzájem, kvalita služby, již poskytuje potřebným, spravedlivý a ukázněný život a spravedlivé vykonávání moci a autority.

89. V průběhu dějin církev vyvinula několik prostředků k uchovávání své apoštolskosti napříč časem, v různých okolnostech a kulturních kontextech: kánon Písma, dogma, liturgický řád, struktury širší než je úroveň místních společenství. Služba ordinovaných je sloužit zvláštním způsobem nepřetržité apoštolskosti církve jako celku. V této souvislosti je posloupnost ve službě prostředkem sloužícím nepřetržité apoštolskosti církve. K tomu je zaměřen akt ordinace, když se

církev jako celek, prostřednictvím svých ordinovaných služebníků, účastní ordinace těch, kdo jsou vybráni pro službu slovu a svátostem.

Ordinovaná služba

Ačkoli byly v dokumentu *Křest, eucharistie a služba* a v reakcích na něj, v mnohostranných a dvojstranných rozhovorech a v procesech sjednocování církví rozpoznány body, v nichž došlo k sblížení v chápání ordinované služby, zůstávají sporné otázky, jež je třeba dále zkoumat:

- (a) místo ordinovaných služebníků v Božím lidu, s ním, uprostřed něj či nad ním;
- (b) eucharistické předsednictví;
- (c) trojí služba jako prostředek a vyjádření jednoty;
- (d) svátost ordinace;
- (e) vyhrazení ordinace ke službě slovu a svátostem pouze mužům;
- (f) vztah mezi apoštolskou poslušností služby a nepřetržitou apoštolskostí církve jako celku;
- (g) způsoby, jimž je ordinace považována za [faktor] ustavující církev.

F. Dohled: osobní, obecní, sborový

90. Církev jako Kristovo tělo a eschatologický Boží lid je budována Duchem svatým prostřednictvím rozmanitých darů a služeb. Tato rozmanitost vyžaduje službu řízení, aby tyto dary obohacovaly celou církev, její jednotu a poslání. Věrné vykonávání služby episkopé podřízené evangeliu je pro život a poslání církve nesmírně důležité. Odpovědnost těch, kdo jsou povoláni vykonávat dohled, nemůže být naplněna bez spolupráce, podpory a souhlasu celého společenství. Zároveň služba vedení oddělená k řízení misie, vyučování a běžného života společenství slouží jeho účinnému a věrnému životu.

91. V průběhu prvních staletí se společenství mezi místními sbory, udržované řadou neformálních spojin jako jsou návštěvy, dopisy a sbírky, začalo více a více vyjadřovat institucionální formami. Účelem bylo udržovat místní sbory ve společenství, chránit a předávat apoštolskou pravdu, vzájemně se podporovat a vést v dosvědčování evangelia. Všechny tyto funkce jsou shrnuty ve výrazu episkopé.

92. Konkrétní vývoj struktur episkopé se v různých oblastech církve lišil: to platí o sborovém vyjádření episkopé v synodech i o jeho osobním ztělesnění jednotlivými biskupy. Soustředění většiny episkopálních funkcí v rukou jednotlivce (episkopos) nastalo v některých místech později než v jiných. Ve všech případech je zřejmé, že episkopé a episkopát [tj. biskupský úřad] slouží udržování nepřetržitosti apoštolské pravdy a jednoty života.

93. V 16. století se v církvích, jejichž totožnost je založena kontinentální reformací, začal dohled vykonávat rozmanitými způsoby. Reformátoři, kteří usilovali vrátit se k apoštolskosti církve, již považovali za porušenou, podle svého přesvědčení stáli před možností buď zůstat v rámci zděděného církevního uspořádání, nebo zůstat věrní apoštolskosti církve, a proto přistoupili na odloučení od celkového uspořádání církve, včetně služby univerzálního primátu. Nadále však viděli potřebu služby episkopé, již církve, které prošly reformací, uspořádaly různými způsoby. Některé vykonávaly episkopé synodálními formami. Jiné uchovaly či rozvinuly služby osobní episkopé, v některých případech včetně známky historické biskupské poslušnosti.

Episkopé, biskupové a apoštolská poslušnost

Jedna z nejobtížnějších otázek rozdělujících křesťanská společenství se týká této formy služby a jejího vztahu k apoštolskosti církve. Církve jsou rozděleny v názoru na to, zda historický episkopát – ve smyslu biskupů ordinovaných v apoštolské poslušnosti sahající k prvním generacím církve – je nutnou složkou církevního uspořádání, jak ho Kristus pro své společenství zamýšlel, či zda je pouze jednou formou církevního uspořádání, která je proto, že je tak tradiční, zvláště výhodná pro dnešní společenství, není však podstatná. Ještě jiná společenství nevidí žádný zvláštní důvod, proč by měla být episkopálnímu uspořádání dávana přednost, či se dokonce domnívají, že je lépe se mu vyhýbat, neboť je podle jejich názoru náchylné k zneužívání.

Ekumenická reflexe obecnějšího pojmu služby episkopé, jak je popsána v předchozích odstavcích, pomohla ukázat dosud neznámé paralely mezi episkopálními a neepiskopálními církvemi ve způsobech, jimiž je dohled vykonáván. Oba typy církví byly navíc schopny uznat v sobě navzájem jistý stupeň apoštolskosti, ač neshoda o potřebnosti biskupů trvá.

94. Prostřednictvím funkcí ordinované služby, k nimž pověřuje [některé členy církve] — slovo, svátosti a kázeň — Bůh nejen podporuje ohlašování svého království, ale také zjevuje jeho naplňování. To je základem onoho aspektu služby zvaného episkopé, což znamená dohled i navštívení. Jako každý jiný aspekt služby episkopé zároveň náleží celé církvi a zároveň je svěřena jako zvláštní úkol určitým osobám. Proto se často zdůrazňuje, že tato služba musí být na všech úrovních církevního života vykonávána osobním, obecním a sborovým způsobem. Je třeba mít na paměti, že výrazy „osobní“, „obecní“ a „sborový“ se nevztahují jen k určitým strukturám a procesům, ale také popisují neformální skutečnost pout koinonie, vzájemného náležení a odpovědnosti v každodenním běžném životě církve.

(I) OSOBNÍ (personální)

95. Skrze schopnost rozlišování [darovanou] společenství a pod vedením Ducha svatého Bůh povolává osoby, aby vykonávaly službu dohledu. Episkopé nelze chápat jako funkci pouze těch [ordinovaných] služebníků, kteří jsou v mnoha církvích označováni jako biskupové. Dohled musí být vždy vykonáván v celé církvi a ve vztahu k ní. Duch, jenž uschopňuje ty, kterým je svěřen dohled, je též Duch, který oživuje všechny věřící. Proto jsou ti, kdo vykonávají dohled, neoddělitelně svázáni se všemi věřícími. Ti, kdo vykonávají dohled, mají zvláštní povinnost pečovat o jednotu, svatost, katolicitu a apoštolskost církve a volat k nim společenství. Když rozpoznávají povolání a ordinují jiné, aby se podíleli na službě slova a svátostí, pečují o nepřetržitost života církve. Důležitým rozměrem jejich dohledu je péče o jednotu společenství, jednotu, jež zahrnuje nejen vzájemnou lásku členů, ale také společné vyznávání apoštolské víry, živení slovem a život společné služby ve světě.

(II) OBECNÍ (komunální)

96. Jednou z funkcí episkopé je pečovat, aby se celé společenství účastnilo toho, co zakládá jeho společný život, a společného rozlišování. Život církevní obce je založen ve svátosti křtu. Všichni pokřtění se podílejí na odpovědnosti za apoštolskou víru a svědectví celé církve. Obecní rozměr života církve znamená, že se všichni věřící účastní společných porad týkajících se prospívání církve, někdy prostřednictvím zastupitelstva a ústavního uspořádání, a služby Božímu poslání ve světě. Obecní život udržuje všechny pokřtěné v předivu náležení, vzájemné odpovědnosti a podpory. Zahrnuje jednotu v rozmanitosti a vyjadřuje se jedním srdcem a jednou myslí (srov. Flp 2,1-2). Tímto způsobem jsou křesťané udržováni v jednotě a putují společně jako jedna církev, a tato jedna církev se projevuje v životě každé místní církve.

(III) SBOROVÝ (kolegiální)

97. Uschopňování církve k životu odpovídajícímu Kristovu poslání je stále probíhající proces, který zahrnuje celé společenství, v němž však má zvláštní úlohu shromáždění těch, kdo vykonávají dohled. Sborovost znamená společné, zastupitelské vykonávání vedení, porad, rozlišování a rozhodování. Sborovost zahrnuje osobní a vztažnou povahu vedení a autority. Sborovost působí všude tam, kde se ti, jimž je svěřen dohled, shromažďují, rozlišují, hovoří a jednají společně za celou církev. To znamená, že církve vedou prostřednictvím moudrosti, již nabyli společnou modlitbou, studiem a uvažováním čerpající z Písma, tradice a rozumu — moudrosti a zkušenosti všech církevních společenství napříč staletími. Udržování sborovosti zahrnuje, že se předchází předčasnému uzavření diskuse, zajišťuje se, aby byly vyslechnuty různé hlasy, naslouchá se názorům odborníků a čerpá se z příslušných vědeckých zdrojů. Sborový dohled by měl pomáhat církvi žít ve společenství, zatímco se snaží rozpoznat Kristovu vůli. Dává prostor těm, kdo mají odlišné názory, chrání a káže jednotu, volá k sebeovládání a poskytuje duchovní a morální vedení. Promlouvat sborově může znamenat, že se do společenství zpětně odráží oprávněná rozmanitost, která v životě církve existuje.

98. Kvůli rozdělení církví vykonávali dosud služebníci našich rozdělených společenství poměrně málo sborového dohledu a svědectví ve společnosti. Ekumenické hnutí může sloužit jako podnět a pozvání církevním vůdcům, aby objevovali vhodné možnosti jak spolupracovat jménem svých vlastních společenství a jako výraz starosti o všechny církve (srov. 2 Kor 11,28), a ve společném svědectví před společností.

G. Konkiliarita and primát

99. [Ordinovaná] služba a dohled, jak o nich bylo pojednáno v předchozích dvou oddílech, jsou vykonávány místně (lokálně) a oblastně (regionálně). Ekumenické rozhovory navíc přivedly církve k otázce, zda a – pokud ano – jak mohou působit v rámci církve jako celosvětového společenství. Konkiliarita a primát se týkají vykonávání [ordinované] služby na každé úrovni včetně tohoto širšího kontextu. Konkiliarita je podstatný rys života církve, založený společným křtem jejích členů (srov. 1 Pt 2,9-10; Ef 4,11-16). Pod vedením Ducha svatého je celá církev, ať rozptýlená či shromážděná, konkiliární. Konkiliarita je tedy charakteristická pro všechny úrovně života církve. Je přítomná již ve vztazích, které existují mezi členy nejmenších místních společenství; podle Gal 3,28 „vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši“, což vylučuje rozdělení, nadvládu, podrobenost a všechny negativní formy diskriminace. V místním eucharistickém společenství je konkiliarita ona hluboká jednota v lásce a pravdě mezi členy navzájem a s předsedajícím služebníkem. Tento konkiliární rozměr je také vyjádřen v širších případech křesťanského společenství, z nichž některé jsou spíše regionální a některé dokonce usilují zapojit do účasti celé křesťanské společenství. Vnitřní provázanost života církve je vyjádřena mezi křesťanskými společenstvími na různých geografických úrovních, kde „všichni na každém místě“ jsou spojeni se „všemi na všech místech“.

100. V rozhodných situacích se setkávaly a setkávají synody, aby rozlišovaly apoštolskou pravdu tváří v tvář konkrétním hrozbám a nebezpečím pro život církve v důvěře k vedení Duchem svatým, jehož Ježíš slíbil poslat po svém návratu k Otci (srov. Jan 16,7.12-14; Sk 15,28). Synody, na nichž se sešli vůdcové světového křesťanského společenství, se nazývaly „ekumenické“, pokud jejich usnesení byla přijata celou církví. Přijetí celou církví představuje potvrzení důležité služby, již sehrály v udržování univerzálního společenství.

101. Kdekoli se lidé, společenství či církve sejdou, aby se radili a činili významná rozhodnutí, je třeba někoho, kdo shromáždění svolá a předsedá mu, kvůli řádu a aby napomohl procesu obhajování stanovisek, rozlišování a vyjadřování dosažené shody. Ti, kdo předsedají, mají vždy sloužit těm, mezi nimiž předsedají, pro budování Boží církve, v lásce a v pravdě. Je povinností předsedajícího respektovat celistvost místních církví, dát hlas těm, kdo ho nemají, a podporovat jednotu v rozmanitosti.

102. Rané ekumenické koncily užívaly slovo „primát“ k označení starobylé praxe, kdy biskupové z Alexandrie, Říma a Antiochie, později také z Jeruzaléma a Konstantinopole, vykonávali osobní službu dohledu nad územím mnohem rozsáhlejší, než byly jejich jednotlivé církevní oblasti. To naznačuje, že primát se týká osobního vykonávání služby dohledu, ale vzhledem k tomu, že toto vykonávání bylo potvrzeno koncily, také to, že takový dohled není v protikladu ke konkiliaritě, která vyjadřuje více obecní a sborovou službu jednotě. V dějinách existovaly formy primátu na různých úrovních, některé širší, jako u patriarchátů, některé omezenější. Podle kánonu 34 Apoštolských kánonů má první mezi biskupy činit rozhodnutí jen ve shodě s ostatními biskupy, kteří nemají činit žádné vážné rozhodnutí bez souhlasu prvního.

103. Již v raných stoletích byl primát ve službě poslání a jednotě [církve] ztěžován otázkami soudní pravomoci a dokonce i soupeřením mezi patriarcháty. Obtíže se vyhroutily, když se vyvinulo papežství a římský biskup vznášel nároky na přímou, bezprostřední a univerzální soudní pravomoc nad celou církví. V posledních letech však ekumenické sbližování spolu s globalizací vytvořily nové klima, v němž může univerzální primát být vnímán jako dar, spíše než jako hrozba pro ostatní církve a osobité rysy jejich [způsobu vydávání] svědectví.

104. Částečně díky pokroku, jenž byl již zaznamenán v dvojstranných a mnohostranných rozhovorech, vznesla Pátá světová konference o víře a řádu otázku „univerzální služby křesťanské jednotě“. Ve své encyklice *Ut unum sint*^{xx} papež Jan Pavel II citoval tento text a vyzval

představitelů církví a jejich teology aby „vstoupili do trpělivého bratrského rozhovoru“ o této službě. To vedlo k čím dál tím otevřenější rozpravě. V diskusi, jež následovala, je navzdory přetrvávajícím sporným oblastem patrná rostoucí otevřenost hovořit o univerzální službě na podporu poslání a jednotě církve a shoda, že jakákoli taková osobní služba by musela být vykonávána obecním a sborovým způsobem. Vzhledem k tomu, jak je toto téma ekumenicky citlivé, je důležité rozlišovat mezi podstatou primátu a konkrétními způsoby, jimiž byl nebo v současnosti je vykonáván.^{xxi}

Konciliarita a univerzální primát

Bude třeba ještě mnoho práce, abychom dospěli k předběžnému sblížení v této otázce. V současné době se křesťané neshodují na tom, že univerzální služba konciliarity či primátu jednotě a poslání církve je nutná či přijatelná. Nedostatek shody není prostě mezi určitými rodinami církví, ale existuje i uvnitř některých církví. K pokroku v této otázce je třeba, aby se dospělo k souhlasu jak v rámci jednotlivých církví, tak mezi církvemi navzájem.

Proběhla důležitá ekumenická diskuse o novozákonních dokladech služby sloužící širší jednotě církve, jako byla Petrova či Pavlova. Přetrvávají však neshody o významu jejich služby a co z nich snad vyplývá pro otázku, zda Bůh zamýšlel univerzální službu jednotě a poslání církve.

H. Autorita

105. Ježíšova služba se vyznačovala autoritou a uzdravováním, jež se dávalo do služby lidským bytostem. Byla to autorita, která se vzdává sama sebe s „mocí svůj život dát“ (Jan 10,17-18). Obhájení této autority je eschatologické (srov. 1 Kor 15,28).

106. Autorita se uskutečňuje ve vztazích a vzájemné závislosti. Ekleziologické téma přijetí vyzdvihuje vztah mezi autoritou a společenstvím (srov. Jan 1,1-12). Kristus sám projevuje svou autoritu tím, že myje svým učedníkům nohy (srov. Jan 13,1-17). Mt 28,18-20 je dokladem toho, že Ježíš pověřil své učedníky, aby vyučovali po celém světě a aby své poslání vztahovali k slavení křesťanské iniciace ve křtu a k víře v Nejsvětější Trojici. V úvodní scéně Skutků Ježíš prohlašuje, že na učedníky sestoupí moc Ducha svatého a dá jim autoritu dosvědčovat až na konec světa (Sk 1,7-8): „nikdo nemůže říct ‚Ježíš je Pán‘ leč v Duchu svatém“ (1 Kor 12,3).

107. Veškerá autorita v církvi pochází od Boha a vyznačuje se Boží svatostí. Tato autorita je účinná, když svatost vyzařuje z životů křesťanů a uspořádaného křesťanského společenství věrného Božímu učení. Všechny zdroje autority, jež církve různou měrou uznávají, jako Písmo, tradice, bohoslužba, synody, také odrážejí svatost Trojjediného Boha.

108. Jedním příkladem obecního rozměru autority v církvi je akt ordinace, jejímiž nutnými složkami jsou jak činnost ordinujícího služebníka, tak souhlas věřících.

IV. Ve světě a pro svět

109. Důvod, proč byl poslán Ježíš, je pregnantně vyjádřen slovy „Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna“ (Jan 3,16). Základní a určující postoj Boha ke světu je tedy láska ke všem ženám, mužům i dětem, jež se kdy narodily do lidských dějin.^{xxii} Boží království, jež Ježíš kázal v podobenstvích a slavnostně zahájil svými skutky, zvláště paschálním tajemstvím své smrti a zmrtvýchvstání, je posledním určením celého vesmíru. Jedno z přesvědčení, jimiž jsou vedeny naše úvahy v tomto textu, je, že církev je chtěna Bohem, ne pro ni samu, ale jako nástroj proměny světa v Božích rukou. Proto služba (diakonia) náleží k nejvlastnějšímu bytí církve.^{xxiii}

110. Jednou z největších služeb, jež křesťané nabízejí světu, je hlásání evangelia každému tvorů (srov. Mk 16,15). Evangelizace je tak nejpřednějším úkolem církve v poslušnosti Ježíšovu příkazu (Mt 28,18-20). Mezi evangelizací a úctou k hodnotám přítomným v jiných vírách není rozpor.

111. Církev je společenství lidí povoláných Bohem, kteří jsou skrze Ducha svatého sjednoceni s Ježíšem Kristem a poslání jako učedníci, aby dosvědčovali, jak Bůh smiřuje, uzdravuje a proměňuje stvoření. Učednictví je založeno na životě a učení Ježíše Nazaretského, jak je dosvědčeno v Písmu. Křesťané jsou povoláni, aby odpovídali na živé Boží slovo a poslouchali

Boha více než jakoukoli „lidskou pravdu“ (Sk 5,29), konali pokání z hříšných skutků, odpouštěli druhým a žili životy zasvěcené službě. Zdrojem jejich vášně pro proměnu světa je jejich společenství s Bohem v Ježíši Kristu. Věří, že Bůh, jenž je naprostá láska, milosrdenství a spravedlnost, působí skrze ně Duchem svatým.

112. Ve světě, jenž Bůh „tak miloval“ (Jan 3,16), se křesťané setkávají nejen se souladem a blahobytem, pokrokem a nadějí, ale také s problémy a tragédiemi, někdy nevýslovně velikými, jež vyžadují, aby reagovali jako učedníci Toho, jenž uzdravoval slepé, chromé a malomocné, vítal chudé a vyloučené a volal k odpovědnosti autority vykazující nedostatečný ohled na lidskou důstojnost a vůli Boží. Právě kvůli své víře nemohou křesťanská společenství stát nečinně tváří v tvář velikým neštěstím ovlivňujícím lidské zdraví, jako jsou hladovění, přírodní katastrofy a epidemie HIV/AIDS. Víra je pudí, aby usilovali o spravedlivější společenský řád, v němž by pozemská dobra, určená, aby jich užívali všichni, byla spravedlivěji sdílena, utrpení chudých bylo zmírněno a situace krajní nouze se jednoho dne přestaly vyskytovat. Jako učedníci Toho, jehož každé Vánoce slaví jako „Krále pokoje“, musejí křesťané hájit mír, zvláště úsilím o překonání příčin válek (z nichž hlavní jsou hospodářská nespravedlnost, rasismus, etnický a náboženský motivovaná nenávist, nacionalismus a užívání násilí k řešení sporů a útlaču). Ježíš řekl, že přišel, aby lidé měli život v hojnosti (srov. Jan 10,10); jeho učedníci musejí hájit lidský život a důstojnost. V každém kontextu naleznou křesťané vodítka, která jim umožní rozpoznat, co od nich ty které konkrétní okolnosti žádají. Již nyní mohou členové rozdělených křesťanských společenství provádět toto rozlišování společně a skutečně to někdy dělají a společně jednají, aby přinášeli úlevu trpícím lidem a pomáhali vytvářet společnost, jež by lépe odpovídala jejich důstojnosti a vůli jejich milujícího Otce v nebesích.

113. Křesťanské společenství vždy žije ve sféře Božího odpuštění a milosti. Tato milost vyžaduje a utváří mravní život věřících. Učednictví vyžaduje mravní závazek. Členové církve jsou v každém okamžiku svých životů závislí na Božím odpuštění a obnovující milosti, ve věrnosti i v nevěře, v ctnosti i v hříchu. Církev nespočívá na morálním výkonu, ale na ospravedlnění milostí skrze víru. Pro jednotu církve má nemalý význam, že dvě společenství, jejichž rozdělení předznamenalo začátek Reformace, v posledních letech dospěla k souhlasu o ústředních aspektech nauky o ospravedlnění z víry, jež byla hlavní spornou naukou při jejich rozdělení.^{xxiv} Mravní úsilí a společná činnost jsou možné a lze o nich tvrdit, že náleží k životu a bytí církve, jen na základě víry a milosti.

114. Etika křesťanů jako učedníků se vztahuje k církvi i ke světu.^{xxv} Je zakořeněna v Bohu, stvořiteli a zjeviteli, a utváří se, když společenství usiluje porozumět Boží vůli v rozmanitých okolnostech času a místa. Církev není oddělena od mravních zápasů lidstva jako celku. Křesťané mohou a měli by se spojovat s přívrženci jiných náboženství a se všemi lidmi dobré vůle, aby podporovali nejen ta osobní mravní rozhodnutí, o nichž věří, že jsou podstatná pro autentické uskutečňování lidské osoby, ale také společenská dobra spravedlnosti, míru a ochrany životního prostředí. Křesťanské učednictví tedy vyžaduje, aby věřící pozorně zvažovali spletité etické otázky dotýkající se jejich osobních životů i veřejné sféry sociální politiky a uváděli své úvahy v skutek. Církev, jež by chtěla být neviditelnou, by již nebyla církví učedníků.

115. Křesťané musejí nejen usilovat o rozvíjení hodnot Božího království tím, že spolupracují s přívrženci jiných náboženství i s těmi, kdo nemají žádnou náboženskou víru, ale jsou také povinni dosvědčovat Boží království v oblasti politiky a hospodářství. Konkrétněji, navzdory nebezpečím a znetvořením byl vztah církve a státu v průběhu staletí kolbištěm, v němž se křesťané zasazují o proměnu společnosti podle zásad načrtnutých Ježíšem v evangeliu. Vztah církve a státu, či církve a společnosti, ovlivňuje mnoho dějinných, kulturních a demografických faktorů.^{xxvi} Jedním z výrazů rozmanitosti či katolicity církve je rozmanitost podob, jichž tyto vztahy k společenským uspořádáním mohou nabýt. V každém případě Ježíšova výslovná výzva, aby jeho učedníci byli „solí země“ a „světlem světa“ (srov. Mt 5,13-16) a hlásali Boží království (jehož úlohu ve společnosti lze přirovnat ke kvasu, jenž celé těsto prokvasí (srov. Mt 13,33)), zve křesťany, aby spolupracovali s politickými a hospodářskými autoritami při šíření hodnot Božího království a stavěli se na odpor strategiím a počínům, jež jsou s nimi v rozporu. Tak mohou křesťané navazovat na tradici proroků ohlašujících Boží soud nad veškerou nespravedlností.

116. Stává se, že sporné etické otázky ohrožují mravní integritu samotného křesťanského společenství a vynucují si, aby zaujalo společné stanovisko a tak si uchovalo autentičnost a důvěryhodnost. Koinonia ve vztahu k etice a morálce znamená, že se v církvi spolu s vyznáváním víry a slavením svátostí (a jako jejich nedílná součást) ustavičně zkoumá evangelní tradice a čerpá se z ní morální inspirace a vhled. Situace, kdy se křesťané či církve neshodují na určitém etickém postoji, vyžadují, aby dialog pokračoval ve snaze zjistit, zda takové rozdíly mohou jednoho dne být překonány, a pokud ne, zda církve skutečně rozdělují.

117. Křesťané a jejich společenství jsou povoláni, aby si byli vzájemně odpovědní ve svých etických úvahách a rozhodnutích. Tato provázanost se projevuje v závazku k vzájemnému partnerství, vztahu dávání a dostávání (srov. Flp 4,15). Když se církve vzájemně zpochybňují a potvrzují, vyjadřují to, co sdílí v Kristu. Křesťané společně slouží světu, oslavují a chválí Boha a usilují o onu plnou koinonii, v níž život, po němž Bůh touží pro všechny lidi a celé stvoření, dojde naplnění.

118. „Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět odsoudil, ale aby byl svět skrze něj spasen“ (Jan 3,17). Nový zákon končí vizí nových nebes a nové země proměněných Boží milostí (srov. Zj 21,1-22,5). Tento nový svět je zaslíben pro konec dějin, ale již nyní církev putující časem ve víře a naději volá při bohoslužbě „Přijď, Pane Ježíši“ (Zj 22,20). Kristus miluje církve, jako ženich miluje svou nevěstu (srov. Ef 5,25), a dokud nenastane svatební hod beránka v nebeském království (srov. Zj 19,7), dává jí účast na svém poslání přinášet lidem světlo, dokud znovu nepřijde ve slávě.

Závěr

119. V posledních letech ekumenické hnutí vytvořilo mnoho schválených prohlášení, která zachycují sbližující se porozumění víře a řádu církve. Jedno z nejznámějších je *Křest, eucharistie a služba*. Taková sbližující se chápání byla pro některé církve výzvou, aby do svých životů přijaly důsledky toho, co společně prohlašují. Církve v téměř všech částech světa schválily či schvalují významné návrhy na kroky směřující k většímu vyjádření viditelné jednoty. Tato ekumenická skutečnost zasluhuje uznání.

120. Pokrok se konkrétně projevuje ve způsobech, jimiž se církve, podle rozmanitých kritérií a v různé míře, zapojují do procesů recepce a tak se přibližují vzájemnému uznání – či aspoň uznání, že křesťanská víra a život existují mimo jejich předem stanovené hranice, jak je formálně chápou. Některé dospěly do stádia vzájemného uznání.

121. Toto sbližování však nebylo všude přijato. V některých oblastech došlo k významnému zhoršení vyjádřenému rekonfesionizací či protiekumenickým duchem. Jsou také příklady nepřijetí způsobeného buď hluboce zakořeněnými teologickými přesvědčeními, nebo vlastními nedostatky ekumenického úsilí. Všechny církve na všech úrovních svého života jsou vyzývány, aby se zapojily do úkolu společně vyjádřit společné chápání křesťanské identity: dynamický a poutnický charakter Božího lidu ustavičně volaného k pokání a obnově.

122. Přijetí výsledků teologického sbližování nás nakonec dovede k tomu, po čem volalo prohlášení z Canberry: „Cíl hledání plného společenství bude uskutečněn, až budou všechny církve schopny rozpoznat v sobě navzájem jednu, svatou, katolickou a apoštolskou církev v její plnosti“ a vyjádří to usmířeným společným životem.

123. Tento dokument rozvíjející sbližení dosažené předchozí prací představuje pokus vyjádřit, co církve mohou nyní společně říct o povaze a poslání církve, a z této perspektivy vymezit zbývající oblasti obtíží a neshody. Kdyby se církve dokázaly dohodnout na konvergenčním prohlášení o církvi, znamenalo by to významný pokrok v procesu vzájemného uznání na cestě k smíření a viditelné jednotě.

-
- ⁱ Faith and Order By-Laws, 3.1, in Thomas F. Best, ed. *Faith and Order at the Crossroads: The Plenary Commission Meeting, Kuala Lumpur 2004*. Faith and Order Paper no. 196, Geneva: WCC, 2005, s. 450.
- ⁱⁱ Michael Kinnamon a Brian E. Cope, eds. *The Ecumenical Movement: An Anthology of Key Texts and Voices*. Geneva-Grand Rapids: WCC-Eerdmans, 1997, s. 124-25.
- ⁱⁱⁱ *Towards a Common Understanding and Vision of the World Council of Churches: A Policy Statement*. Geneva: WCC, září 1997.
- ^{iv} *Baptism, Eucharist and Ministry*. Faith and Order Paper no. 111, Geneva: WCC, 1982. Česky jako *Křest - Večeře Páně – Ordinace*, dostupné z <http://portal.cb.cz/2012-krest-vecere-pane-a-ordinace>.
- ^v *Confessing the One Faith: An Ecumenical Explication of the Apostolic Faith as it is Confessed in the Nicene-Constantinopolitan Creed (381)*. Faith and Order Paper no. 153, nová revidovaná verze, Geneva: WCC, 1996.
- ^{vi} *Church and World: the Unity of the Church and the Renewal of Human Community*. Faith and Order Paper no. 151, 2. revidované vydání, Geneva: WCC, 1990.
- ^{vii} *The Nature and Purpose of the Church: A Stage on the Way to a Common Statement*. Faith and Order Paper no. 181, Geneva: WCC, 1998.
- ^{viii} Srov. *Towards a Common Understanding of the Church: Reformed-Roman Catholic Dialogue*, §96, in Jeffrey Gros, Harding Meyer, William G. Rusch, eds. *Growth in Agreement II: Reports and Agreed Statements of Ecumenical Conversations on a World Level, 1982-1998*. Faith and Order Paper no. 187, Geneva-Grand Rapids: WCC-Eerdmans, 2000, s. 802.
- ^{ix} *Confessing the One Faith*, §240.
- ^x Srov. Report of Section II: Multiplicity of Expression of the One Faith, §§13-22, in Thomas F. Best a Gunther Gassman, eds. *On the Way to Fuller Koinonia: Official Report of the Fifth World Conference on Faith and Order*. Faith and Order Paper no. 161, Geneva: WCC, s. 240-242.
- ^{xi} Srov. §12 tohoto studijního dokumentu.
- ^{xii} Srov. *A Treasure in Earthen Vessels: An Instrument for an Ecumenical Reflection on Hermeneutics*. Faith and Order Paper no. 182, Geneva, WCC, 1998, §§49nn, a návrh textu ze studie Komise pro víru a řád *Ethnic Identity, National Identity and the Search for the Unity of the Church*: „Participation in God’s Mission of Reconciliation: An Invitation to the Churches“. FO/2005:11, červen 2005, oddíl II. (Vydáno v revidované podobě jako Faith and Order Paper no. 201).
- ^{xiii} *A Treasure in Earthen Vessels*, §38.
- ^{xiv} Viz *Confessing the One Faith*.
- ^{xv} *A Treasure in Earthen Vessels*, oddíl B, 1 (§§38-42).
- ^{xvi} Srov. §12 tohoto studijního dokumentu.
- ^{xvii} Oddíl „Křest“ v *Křest, eucharistie a ordinovaná služba*, §9.
- ^{xviii} Srovnej text-v-procesu ze studie Komise pro víru a řád o křtu: *One Baptism: Towards Mutual Recognition* [Jeden křest: Na cestě k vzájemnému uznání]. FO/2005:06, červen 2005, §35.
- ^{xix} Právě probíhající studie Komise pro víru a řád o křtu snad pomůže vyřešit tyto významné problémy. Srov. text-v-procesu ze studie Komise pro víru a řád o křtu: *One Baptism: Towards Mutual Recognition*. FO/2005:06, červen 2005.
- ^{xx} Jan Pavel II. *Ut Unum Sint: encyklika Jana Pavla II o ekumenickém úsilí*. Praha: Zvon, 1995.
- ^{xxi} Jakákoli „univerzální služba křesťanské jednotě“ musí být vykonávána obecním a sborovým způsobem, má-li se podobat pohledu Komise pro víru a řád na službu, jak je vyjádřen v dokumentu *Křest, eucharistie a ordinovaná služba*, oddílu „Ordinovaná služba“, §26.
- ^{xxii} Srov. studijní dokument ze studie Komise pro víru a řád týkající se teologické antropologie *Ecumenical Perspectives on Theological Anthropology*. Faith and Order Paper no. 199, Geneva: WCC, 2005, oddíl II.
- ^{xxiii} Srov. *Church and World*, passim.
- ^{xxiv} Viz „Společná deklarace katolické církve a Luterského světového svazu k učení o ospravedlnění“, in T. Machula, ed. *Ospravedlnění a dědičný hřích v ekumenickém dialogu: pracovní překlad*. Praha: Krystal OP, 2000.
- ^{xxv} Srov. text-v-procesu ze studie Komise pro víru a řád o křtu: *One Baptism: Towards Mutual Recognition*, §58, §77.
- ^{xxvi} Srov. návrh textu ze studie Komise pro víru a řád *Ethnic Identity, National Identity and the Search for the Unity of the Church*: „Participation in God’s Mission of Reconciliation: An Invitation to the Churches“, oddíl IV, A.

Církev: Na cestě k společné vizi

Studie Výboru pro víru a řád č. 214

Obsah

Úvodní slovo	33
Předmluva	34
Úvod	36
Kapitola I - Boží poslání a jednota církve	38
A. Církev v Božím plánu (1-4)	38
B. Poslání církve v dějinách (5-7)	39
C. Význam jednoty (8-10)	39
Kapitola II - Církev Trojjediného Boha	41
A. Rozlišujeme Boží vůli pro církev (11-12)	41
B. Církev Trojjediného Boha jako koinonia (13-24)	41
<i>Iniciativa Boha Otce, Syna a Ducha svatého</i> (13-16)	41
<i>Prorocký, kněžský a královský lid Boží</i> (17-20)	42
<i>Tělo Kristovo a chrám svatého Ducha</i> (21)	43
<i>Jedna, svatá, katolická a apoštolská církev</i> (22-24)	44
C. Církev jako znamení a služebnice Božího záměru se světem (25-27)	45
D. Společenství v jednotě a rozmanitosti (28-30)	46
E. Společenství místních církví (31-32)	47
Kapitola III - Církev: rosteme ve společenství	49
A. Již ano, ale ještě ne (33-36)	49
B. Rosteme v podstatných prvcích společenství: víře, svátostech, službě (37-57)	49
<i>Víra</i> (38-39)	50
<i>Svátosti</i> (40-44)	51
<i>Služby v církvi</i>	53
<i>Ordinovaná služba</i> (45-47)	53
<i>Dar autority v službě církve</i> (48-51)	54
<i>Služba dohledu</i> (Episkopé) (52-57)	55
Kapitola IV - Církev: ve světě a pro svět	59
A. Boží plán pro stvoření: Boží království (58-60)	59
B. Morální výzva evangelia (61-63)	60
C. Církev ve společnosti (64-66)	61
Závěr (67-69)	63
<i>Historická poznámka: Jak vznikl dokument Církev: Na cestě k společné vizi</i>	64

Úvodní slovo

Když navštěvuji církve po celém světě, seznamuji se s mnoha výzvami, jimž jednotu mezi církvemi i uvnitř nich čelí. Četné ekumenické rozhovory mezi církvemi a rodinami církví jsou skutečností, která přispívá i k jejich mnohostranným vztahům. Ustavují se tak nová spojení. Mnozí však pociťují jistou pochopitelnou netrpělivost, neboť nevidí dostatečný pohyb v recepci ekumenických rozhovorů a dohod. Některé církve a rodiny církví zjišťují, že také některé z nových otázek mohou rozdělovat. Také se zdá, že v některých církvích má ekumenické hnutí menší sílu a méně angažovaných mluvčích než dříve. Objevují se tendence k fragmentaci a více pozornosti se věnuje tomu, co sjednocuje jen nemnohé. Povolání k jednotě však samozřejmě novými výzvami nekončí, právě naopak. Potřebujeme však také vidět další rozměry povolání k jednotě a připomenout si, že jsme vždy objímáni láskou a povoláni k ní (1 Kor 13).

V této souvislosti nám Výbor pro víru a řád Světové rady církví předkládá dar, prohlášení o církvi, plod jejich mnohaleté práce na poli ekleziologie. Text *Církev: Na cestě k společné vizi* vyrůstá z konvergenčního prohlášení *Křest, eucharistie a služba* (1982) a reakcí církví na něj, byl přijat ústředním výborem v roce 2012 a rozeslán církvím, aby podněcoval další reflexi o církvi a umožnil jim formálně na něj reagovat. Tato studie a proces zpracování reakcí bude v nadcházejících letech hrát významnou roli při rozlišování, jaké další kroky je třeba podniknout k viditelné jednotě. Práce na poli ekleziologie se týká všeho v církvi a všeho, co vyplývá z jejího poslání ve světě a pro svět. Text *Církev: Na cestě k společné vizi* tedy vyrůstá z povahy a poslání církve. Odráží cíle Světové rady církví zakotvené v její ústavě a její totožnost společenství církví, které se vzájemně volají k cíli viditelné jednoty.

Jednota je dar života a dar lásky, ne princip jednomyslnosti či jednostrannosti. Jako společenství církví jsme povoláni, abychom vyjadřovali jednotu života, která je nám darována v Ježíši Kristu, skrze jeho život, kříž a vzkříšení, aby byla překonána roztržičnost, hřích a zlo. Neboť jak *Církev: Na cestě k společné vizi* prohlašuje: „Boží království, jež Ježíš kázal tím, že odhaloval Boží slovo v podobstvích, a které uvedl do světa svými mocnými skutky, zvláště v paschálním tajemství své smrti a vzkříšení, je posledním cílem celého vesmíru. Bůh zamýšlel církev ne pro ni samu, ale aby sloužila jeho záměru proměnit svět“ (§ 58).

Olav Fykse Tveit

generální sekretář

Světové rady církví

Předmluva

Konvergenční text *Církev: Na cestě k společné vizi* náleží k biblické vizi křesťanské jednoty: „Tak jako tělo je jedno, ale má mnoho údů, a jako všechny údy těla jsou jedno tělo, ač je jich mnoho, tak je to i s Kristem. Neboť my všichni, ať Židé či Řekové, ať otroci či svobodní, byli jsme jedním Duchem pokřtěni v jedno tělo a všichni jsme byli napojeni týmž Duchem.“ (1 Kor 12,12-13).

Hlavním účelem Výboru pro víru a řád je „sloužit církvím, když se vzájemně volají k viditelné jednotě v jedné víře a jednom eucharistickém společenství, vyjádřené v bohoslužbě a v společném životě v Kristu, skrze svědectví a službu světu, a postupovat k této jednotě, aby svět uvěřil“ (stanovy 2012).

Cíl tohoto vzájemného volání k viditelné jednotě nutně obnáší, aby se církve vzájemně uznaly jako církve, jako pravdivé výrazy toho, co vyznání víry nazývá „jedna, svatá, katolická a apoštolská církev“. Avšak v abnormální situaci církevního rozkolu dala ekleziologická reflexe církví vzniknout podezření, že rozmanité konfesní ekleziologie se nejen rozcházejí, ale dokonce jsou vzájemně nesmiřitelné. Shoda v ekleziologii je proto již dlouho považována za nejzákladnější teologický cíl v úsilí o jednotu křesťanů. Tento druhý konvergenční text Výboru pro víru a řád přichází po prvním, jímž byl *Křest, eucharistie a služba* (1982), a po oficiálních reakcích na něj, které odhalili klíčové oblasti ekleziologie vyžadující další zkoumání.¹ Vyplyvá také z ekleziologických otázek vznesených studijním textem *Jeden křest: Na cestě k vzájemnému uznání* (2011).

Po dvacet let usilovali delegovaní představitelé církví pravoslavných, protestantských, anglikánských, evangelických a letničních a církve římskokatolické na Světové konferenci o víře a řádu (1993), třech plenárních zasedáních Výboru pro víru a řád (1996, 2004, 2009), osmnácti setkáních jeho stálého výboru a při nesčetných pracovních setkáních odhalit globální, mnohostrannou, ekumenickou vizi povahy, účelu a poslání církve. Církve kriticky a konstruktivně reagovaly na dvě ranější etapy na cestě k společnému prohlášení. Výbor pro víru a řád odpovídá církvím textem *Církev: Na cestě k společné vizi*, jež je jeho společným - neboli konvergenčním - ekleziologickým prohlášením. Konvergence, již bylo v textu *Církev: Na cestě k společné vizi* dosaženo, představuje neobyčejný ekumenický úspěch.

Když předkládáme text *Církev: Na cestě k společné vizi* církvím k studiu a oficiálním reakcím, sledujeme přitom nejméně dva odlišné, avšak hluboce provázané cíle. Prvním z nich je obnova. *Církev: Na cestě k společné vizi* je ekumenický text, na jehož vzniku se podílel větší počet církví, a který nemůže být výhradně ztotožněn s žádnou jednou ekleziologickou tradicí. V dlouhém procesu od 1993 do 2012 byly teologické výrazy a ekleziální zkušenosti mnoha církví spojeny tak, že se tento text může církvím, jež ho budou číst, stát výzvou k plnějšímu prožívání ekleziálního života. Někteří v něm najdou aspekty ekleziálního života a porozumění, jež byly dlouho opomíjeny či zapomenuty. Jiní budou posíleni a povzbuzeni. Při svém celoživotním vrůstání do Krista se křesťané postupně přibližují jeden druhému a vrůstají do biblického obrazu jednoho těla: „Neboť my všichni, ať Židé či Řekové, ať otroci či svobodní, byli jsme jedním Duchem pokřtěni v jedno tělo a všichni jsme byli napojeni týmž Duchem.“

Druhým cílem je teologická shoda o církvi. Proces oficiálních reakcí, který následoval po vydání dokumentu *Křest, eucharistie a služba*, byl právě tak významný jako sblížení dosažené Výborem pro víru a řád v textu samém. Šest vydaných svazků reakcí ukázalo rozmanité úrovně doloženého sblížení mezi církvemi v klíčových otázkách týkajících se křtu, eucharistie a ordinované služby. Vliv ekleziálního sblížení, jež vynesl na povrch dokument *Křest, eucharistie a služba*, na křesťanskou jednotu je dobře doložené a stále pokračuje. Reakce na text *Církev: Na cestě k společné vizi* nejen zhodnotí sblížení dosažené Výborem pro víru a řád, ale také odrazí míru sblížení církví samých v ekleziologických otázkách. Jako bylo sblížení v otázce křtu projevující se

¹ Srov. *Baptism, Eucharist & Ministry, 1982-1990: Report on the Process and Responses*. Faith and Order Paper No. 149. Geneva: WCC, 1990, s. 147-151.

v reakcích na text *Křest, eucharistie a služba* novým podnětem pro vzájemné uznání křtu, tak bude podobné ekleziální sblížení v ekleziologických otázkách hrát klíčovou roli ve vzájemném uznání církví, když se vzájemně volají k viditelné jednotě v jedné víře a jednom eucharistickém společenství.

Pro Výbor pro víru a řád zahrnují „reakce církví“ reakce těch církví, jež jsou členy Výboru a náležejí k společenství církví v Světové radě církví. Doufáme také, že církve, které jsou v ekumenickém hnutí nové, přijmou pozvání text studovat a komentovat. Výbor také uvítá reakce od ekleziálních uskupení jako jsou národní a regionální rady církví a světová křesťanská společenství, jejichž oficiální rozhovory v mnohém přispěly k sblížení, jež odráží text *Církve: Na cestě k společné vizi*. Konkrétní otázky, které Výbor pro víru a řád klade církvím, aby usměrňoval jejich reakce, se nalézají na konci úvodu. Otázky pro studium a reakce jsou teologické, praktické a pastorační. Výbor žádá, aby oficiální reakce byly zaslány Sekretariátu pro víru a řád při Světové radě církví do 31. prosince 2015.

Tento text vznikl dvě desetiletí. Chceme vyjádřit poděkování těm, na jejichž ramenou, modlitbách a teologických darech spočívá: členům Výboru pro víru a řád, církvím a teologům, kteří odpověděli na dokument *Povaha a účel církve* (1998) a *Povaha a poslání církve* (2005), členům sekretariátu pro víru a řád i našim předchůdcům v roli předsedů a ředitelů Výboru pro víru a řád.

Canon John Gibaut

ředitel Výboru pro víru a řád

Metropolita Dr Vasilios z Constantia-Ammochostos

předseda Výboru pro víru a řád

Úvod

„Bud' vůle tvá“ jsou slova, která se nesčetní věřící ze všech křesťanských církví modlí každý den. Ježíš sám se modlil podobná slova v zahradě getsemanské krátce před tím, než byl zatčen (srov. Mt 26,39-42; Mk 14,36; Lk 22,42). V evangeliu podle Jana navíc zjevil svou vůli pro církev, když se modlil k Otci, aby všichni jeho učedníci byli jedno, aby svět uvěřil (srov. Jan 17,21). Modlit se, aby se stala Pánova vůle, tedy nutně vyžaduje horlivé úsilí přijmout jeho vůli, aby křesťané byli jednotní, a jeho dar jednoty. Text *Církev: Na cestě k společné vizi* se zabývá tím, co mnozí považují za nejobtížnější otázky, jimž církve musejí čelit, mají-li překonat překážky, které jim dosud brání naplno žít Boží dar společenství, tedy naše pojetí vlastní povahy církve. Obrovský význam tohoto daru a cíle podtrhuje význam otázek, jimiž se budeme na následujících stránkách zabývat.

Naším cílem je nabídnout konvergenční text, tedy text, který sice nevyjadřuje plnou shodu ve všech zvažovaných otázkách, je však mnohem víc než pouze nástroj k povzbuzení dalšího bádání. Následující stránky spíše vyjadřují, jak daleko křesťanská společenství dospěla v společném porozumění církvi, ukazují, jakého pokroku bylo dosaženo, a naznačují, co je ještě třeba udělat. Přítomný text byl vypracován Výborem pro víru a řád, jehož cílem, podobně jako Světové rady církví jako celku, je sloužit církvím, když „se navzájem volají k viditelné jednotě v jedné víře a jednom eucharistickém společenství, vyjadřované v bohoslužbě a společném životě v Kristu, skrze svědectví a službu světu, a postupují k této jednotě, aby svět uvěřil.“² Taková viditelná jednota nachází nejvýmluvnější vyjádření v slavení eucharistie, jež oslavuje Trojjediného Boha a uschopňuje církev účastnit se Božího poslání k proměně a spáse světa. Toto prohlášení využívá reakcí církví na předchozí ekleziologickou práci Výboru pro víru a řád a dosavadních ekumenických dokumentů usilujících o sblížení společným rozvažováním o Božím slově v naději, že pod vedením Ducha svatého se Pánův dar jednoty bude moci plně uskutečnit. Je tedy výsledkem mnohostranného dialogu, zvláště reakcí církví na dokument *Povaha a poslání církve*, návrhů vznesených na plenárním zasedání Výboru pro víru a řád, který se konal v roce 2009 na Krétě, a příspěvků pravoslavné konzultace konané roku 2011 na Kypru. Text také čerpá z pokroku zaznamenaného v mnoha dvojstranných rozhovorech, jež se v uplynulých desetiletích tématem „církve“ zabývaly.³

Doufáme, že text *Církev: Na cestě k společné vizi* poslouží církvím třemi způsoby: (1) tím, že jim dá k dispozici syntézu výsledků ekumenického dialogu o významných ekleziologických otázkách, který v posledních desetiletích probíhal; (2) tím, že je pozve, aby výsledky tohoto dialogu zhodnotily, tedy aby potvrdily pozitivní úspěchy, poukázaly na nedostatky a/nebo naznačily oblasti, jimž dosud nebyla věnována dostatečná pozornost; a (3) tím, že poskytne církvím příležitost zvážit, jak ony samy chápou Boží vůli, aby tak mohly růst k větší jednotě (srov. Ef 4,12-16). Doufáme, že takový proces informace, reakce a růstu bude všechny církve utvrzovat, obohacovat a povzbuzovat a podstatným způsobem přispěje k tomu, aby mohly být učiněny další rozhodné kroky k plnému uskutečnění jednoty.

Struktura tohoto textu odpovídá ekleziologickým otázkám, jimž se věnuje. *Církev: Na cestě k společné vizi* začíná kapitolou, která zkoumá, jak křesťanské společenství vyvěrá z Božího poslání pro spásnou proměnu světa. Církev je ve své podstatě misijní a její jednota s tímto posláním bytostně souvisí. Druhá kapitola vytyčuje nápadné rysy pojetí církve jako společenství, přičemž využívá výsledků velkého množství společného rozvažování o tom, jaký je podle Písma a pozdější tradice vztah církve k Bohu, a o některých důsledcích tohoto vztahu pro život a strukturu církve. Třetí kapitola se zaměřuje na růst církve jakožto putujícího Božího lidu na cestě k Božímu království, zvláště na několik obtížných ekleziologických otázek, které v minulosti církve rozdělovaly. Všimá si pokroku směřujícího k většímu sblížení, jehož bylo

² L. N. Rivera-Pagán, ed. *God in Your Grace: Official Report of the Ninth Assembly of the World Council of Churches*. Geneva: WCC, 2007, s. 448.

³ Podrobnosti o tomto procesu přináší historická poznámka na konci textu.

v některých z těchto otázek dosaženo, a vyjasňuje body, v nichž je sblížení nadále třeba hledat. Čtvrtá kapitola rozvíjí několik důležitých způsobů, jimiž se církev vztahuje ke světu jako znamení a činitel Boží lásky, jako je ohlašování Krista v mezináboženském kontextu, dosvědčování morálních hodnot evangelia a reagování na lidskou bídu a utrpení.

Četné oficiální reakce na dokument Výboru pro víru a řád *Křest, eucharistie a služba* z roku 1982 ukázaly, že proces recepce, který následuje po vydání konvergenčního textu, může být právě tak důležitý, jako proces, který vedl k jeho vypracování.⁴ Aby dokument *Církev: Na cestě k společné vizi* mohl sloužit jako nástroj skutečného dialogu o ekleziologii, k němuž mohou všichni významným způsobem přispět, naléhavě žádáme církve, aby ho nejen učinily předmětem vážné úvahy, ale také aby zaslaly Výboru pro víru a řád oficiální reakci s ohledem na následující otázky:

- Do jaké míry odráží tento text ekleziologické pojetí vaší církve?
- Do jaké míry nabízí tento text základnu pro růst církví v jednotě?
- K jakým úpravám či obnově církevního života vás toto prohlášení vybízí?
- Do jaké míry dokáže vaše církev vytvářet těsnější vztahy v životě i misijní činnosti s těmi církvemi, které mohou přijmout popis církve obsažený v tomto prohlášení?
- Které aspekty života církve vyžadují další diskusi a co může vaše církev doporučit Výboru pro víru a řád vzhledem k další práci na poli ekleziologie?

Kromě těchto obecných otázek najdou čtenáři v textu odstavce o konkrétních otázkách, v nichž trvá rozdělení, tištěné kurzívou a rozptýlené v textu. Tyto otázky mají za cíl podněcovat reflexi a vybízet k dalšímu hledání shody mezi církvemi putujícími k jednotě.

⁴ M. Thurian, ed. *Churches Respond to BEM: Official Responses to the „Baptism, Eucharist and Ministry“ Text*. Geneva: WCC, 1986-1988, sv. I-VI; *Baptism, Eucharist & Ministry 1982-1990: Report on the Process and Responses*. Geneva: WCC, 1990.

Kapitola I

Boží poslání a jednota církve

A. Církev v Božím plánu

1. Křesťanské pojetí církve a jejího poslání je zakotveno ve vizi velikého Božího záměru (či „ekonomii“) pro celé stvoření: „království“ přislíbené i projevené v Ježíši Kristu. Podle Bible byli muž a žena stvořeni, aby byli Božím obrazem (srov. Gn 1,26-27), proto je jim vlastní schopnost vytvářet společenství (řecky *koinonia*) s Bohem a spolu navzájem. Boží záměr ve stvoření zkřížil lidský hřích a neposlušnost (srov. Gn 3-4; Řím 1,18-3,20), které poškodily vztah mezi Bohem, lidskými bytostmi a stvořeným řádem. Ale Bůh zůstal věrný navzdory lidskému hříchu a omylu. Dynamické dějiny Božího obnovování *koinonie* dosáhly nezvratného úspěchu ve vtělení a velikonočním tajemství Ježíše Krista. Církev jakožto Kristovo tělo jedná v moci Ducha svatého, pokračuje v jeho životodárném poslání, v prorocké službě a službě soucitu, a tak se podílí na Božím díle uzdravování zraněného světa. Společenství, jehož zdrojem je samotný život Nejsvětější Trojice, je dar, z něž církev žije, a zároveň dar, který je církev povolána nabízet zraněnému a rozdělenému lidstvu v naději na smíření a uzdravení.

2. Po dobu své pozemské služby „Ježíš obcházel všechna města i vesnice, učil v jejich synagógách, kázal evangelium království a uzdravoval každou nemoc a každou chorobu. Když viděl zástupy, bylo mu jich líto, protože byli vysílení a skleslí jako ovce bez pastýře.“ (Mt 9,35-36). Církev odvozuje své zplnomocnění z jednání a příslibu samotného Krista, který nejen ohlašoval Boží království slovem i skutkem, ale také povolával muže a ženy a vysílal je, posilněné Duchem svatým (srov. Jan 20,19-23). Podle Skutků apoštolů byla poslední slova, která Ježíš pronesl k apoštolům, než vystoupil na nebe, „dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země“ (Sk 1,8). Všechna čtyři evangelia končí misijním pověřením, jež Matouš líčí takto: „Ježíš přistoupil a řekl jim: „Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku““ (Mt 28,18-20; viz též Mk 16,15; Lk 24,45-49; Jan 20,19-21). Tento Ježíšův příkaz již naznačuje, jaká má podle jeho přání církev být, aby splnila jeho poslání. Má být společenstvím svědků, ohlašovat království, které ohlašoval Ježíš, a zvat lidi všech národů k spásné víře. Má být společenstvím klanění, které křtem uvádí nové členy do jména Nejsvětější Trojice. Má být společenstvím učedníků, v němž apoštolové kázáním slova a slavením křtu a večeře Páně vedou nové věřící, aby zachovávali všechno to, co sám Ježíš přikázal.

3. Duch svatý sestoupil na učedníky ráno o Letnicích, aby je vybavil pro poslání, které jim bylo svěřeno (srov. Sk 2,1-41). Bůh uskutečňuje svůj plán zachránit svět tím, že posílá svého Syna a Ducha svatého (to je někdy označováno latinským výrazem *missio Dei* čili „Boží poslání“). Náležitě porozumět církvi lze jen vzhledem k této spásné činnosti Nejsvětější Trojice. Jak zdůraznil studijní dokument Výboru pro víru a řád *Vyznávat jednu víru*: „Křesťané věří a vyznávají, že mezi dílem Boha v Ježíši Kristu skrze Ducha svatého a *skutečností* církve je nezrušitelné pouto, jak dosvědčuje Písmo. Církev má svůj původ v plánu Trojjediného Boha na spásu lidstva.“⁵

4. Ježíš popsal svou službu jako přinášení radostné zvěsti chudým, vyhlašování propuštění zajatcům, navracení zraku slepým, propouštění zdeptaných na svobodu a vyhlašování léta milosti Hospodinovy (srov. Lk 4,18-19, jež cituje Iz 61,1-2). „Poslání církve vyplývá z povahy církve jako Kristova těla, které se podílí na jeho službě prostředníka mezi Bohem a jeho stvořením. Nejvlastnějším jádrem úkolu církve ve světě je ohlašování Božího království započatého v Pánu Ježíši, ukřižovaném a zmrtvýchvstalém. Svým vnitřním životem eucharistické bohoslužby,

⁵ *Confessing the One Faith: An Ecumenical Explication of the Apostolic Faith as It Is Confessed in the Nicene-Constantinopolitan Creed (381)*. Geneva-Eugene: WCC-Wipf & Stock, 2010, §216.

díkůvzdání, přímlybné modlitby, plánování misie a evangelizace, každodenním životním stylem solidarity s chudými, zastáváním se práv utlačovaných až ke střetu s utlačujícími mocnostmi se církve snaží naplňovat toto evangelizační povolání.“⁶

B. Poslání církve v dějinách

5. Církev se od svých počátků nadšeně věnuje ohlašování radostné zvěsti o spáse v Kristu slovem i skutkem, slavení svátostí, zvláště eucharistie, a vytváření křesťanských společenství. V tomto svém úsilí se někdy setkává se zarputilým odporem. Někdy ji brzdí odpůrci, někdy ji dokonce zrazuje hříšnost poslů. Navzdory těmto obtížím přineslo její hlásání hojné ovoce (srov. Mk 4,8.20.26-32).

6. Jedním z úkolů, s nimiž se církev musí potýkat, je jak kázat Kristovo evangelium tak, aby vzbudilo ohlas v rozmanitých kontextech, jazycích a kulturách lidí, kteří kázání slyší. Kázání svatého Pavla na Areopagu v Aténách (Sk 17,22-34) využívající místní představy a literaturu ukazuje, jak se již křesťané první generace snažili dělit se o radostnou zvěst o Ježíšově smrti a zmrtvýchvstání a přitom pod vedením Ducha svatého čerpali z kulturního dědictví svých posluchačů, které podle potřeby přetvářeli, a tak sloužili jako kvas přispívající k blahu společnosti, v níž žili. V průběhu staletí dosvědčují křesťané evangelium v stále se rozšiřujících obzorech, od Jeruzaléma až na sám konec země (srov. Sk 1,8). Svědectví, jež vydávali Ježíši, často skončilo mučednictvím, ale také vedlo k rozšíření víry a založení církve v každém koutě světa. Křesťané hlásající evangelium nevěnovali vždy kulturnímu a náboženskému dědictví těch, jimž kázali, takovou úctu, jaké si zasluhovalo, například když se ti, kdo se věnovali evangelizaci, účastnili imperialistické kolonizace, plenění a vyhlazování národů neschopných bránit se proti mocnějším okupujícím národům. I přes takové tragické události dovedla Boží milost, mocnější než lidská hříšnost, vzbudit skutečné učedníky a přátele Kristovy v mnoha zemích a založit církve v mnoha rozmanitých kulturách. Takovou rozmanitost v jednotě jediného křesťanského společenství chápali někteří raní autoři jako výraz krásy, již Písmo připisuje nevěstě Kristově (srov. Ef 5,27 a Zj 21,2).⁷ Dnes věřící z církví, které kdysi vítaly cizí misionáře, přicházejí na pomoc církvím, jejichž působením kdysi poprvé slyšeli evangelium.⁸

7. Dnes ohlašování Božího království pokračuje po celém světě v prudce se proměňujících okolnostech. Vývoj v některých oblastech staví církev před naléhavé úkoly související s jejím posláním a sebeporozuměním. Široce rozšířené povědomí o mnohosti náboženství je křesťanům výzvou, aby hlouběji reflektovali vztah mezi hlásáním, že Ježíš je jediný spasitel světa, a nároky vznášenými jinými náboženstvími. Rozvoj sdělovacích prostředků je církvím výzvou, aby hledaly nové způsoby jak hlásat evangelium a zakládat a udržovat křesťanská společenství. „Nové církve“, jež předkládají nové způsoby jak být církví, jsou ostatním církvím výzvou, aby hledaly cesty jak reagovat na potřeby a zájmy dneška způsoby, které jsou věrné tomu, co církev přijala od počátku. Postup globální sekulární kultury představuje pro církev výzvu, neboť v této situaci mnozí pochybují o tom, že je vůbec možno věřit, domnívají se, že lidský život je soběstačný a nepotřebuje se vztahovat k Bohu. Na některých místech církev čelí prudkému poklesu počtu členů a skutečnosti, že ji mnozí považují za pro svůj život bezvýznamnou, což vede ty, kdo dosud věří, k řeči o potřebě re-evangelizace. Všem církvím je společný úkol evangelizace tváří v tvář těmto a dalším výzvám, jež vyvstávají v konkrétních kontextech.

C. Význam jednoty

8. Význam křesťanské jednoty pro poslání a povahu církve je patrný již v Novém zákoně. Ze Skutků 15 a listu Galatským 1-2 je zřejmé, že misie k pohanům měla za následek vznik napětí

⁶ „Mission and Evangelism: An Ecumenical Affirmation“, §6, in J. Matthey, ed. *You Are the Light of the World: Statements on Mission by the World Council of Churches*. Geneva: WCC, 2005, s. 8.

⁷ Viz např. Augustin, „Ennarrationes in Psalmos“, 44,24-25, in J. P. Migne, *Patrologia Latina* 36, s. 509-510.

⁸ Takovou solidaritu ve vzájemné pomoci je třeba jasně rozlišovat od proselytismu, který mylně považuje jiná křesťanská společenství za legitimní pole pro obrácení.

a představovala pro křesťany hrozbu rozdělení. Současné ekumenické hnutí svým způsobem znovu prožívá zkušenost onoho prvního sněmu v Jeruzalémě. Tento přítomný text zve představitele, teology i věřící všech církví k hledání oné jednoty, za níž se Ježíš modlil večer předtím, než obětoval svůj život za spásu světa (srov. Jan 17,21).

9. Viditelná jednota žádá, aby církve byly schopny rozpoznat v sobě navzájem opravdovou přítomnost toho, co Nicejsko-konstantinopolské vyznání (381) nazývá „jedna, svatá, katolická, apoštolská církev“. Toto rozpoznání může v některých případech záviset na změnách v nauce, praxi či službě některého společenství. To klade před církve na jejich cestě k jednotě veliké úkoly.

10. V současné době někteří ztotožňují církev Kristovu výhradně se svým vlastním společenstvím, zatímco jiní jsou ochotni uznat, že v jiných společenstvích jsou skutečně byť neúplně přítomny prvky, z nichž sestává církev. Jiní se spojili do rozmanitých smluvních vztahů, které v některých případech zahrnují sdílenou bohoslužbu.⁹ Někteří věří, že Kristova církev se nachází ve všech společenstvích, která vznášejí přesvědčivý nárok na křesťanskost, zatímco jiní mají za to, že Kristova církev je neviditelná a během této pozemské pouti ji nelze plně rozpoznat.

Základní otázky na cestě k jednotě

Od Torontského prohlášení z roku 1950 vyzývá SRC církve, aby „uznaly, že příslušnost k církvi Kristově zahrnuje více než příslušnost k jejich vlastním církevním uskupením“. Ekumenická setkání významným způsobem podpořila nárůst vzájemné úcty mezi církvemi a jejich členy. Neshody v některých základních otázkách však přetrvávají a je třeba čelit jim společně: Podle čeho můžeme poznat církev, již vyznání víry nazývá jednou, svatou, katolickou a apoštolskou? Jaká je Boží vůle pro jednotu této církve? Co máme dělat, abychom Boží vůli uskutečnili? Tento text byl napsán, aby napomáhal církvím, když uvažují o těchto otázkách a hledají společné odpovědi.¹⁰

⁹ Srov. anglikánsko-luterskou zprávu „Growth in Communion“, in J. Gros, FSC, T. F. Best a L. F. Fuchs, SA, eds. *Growth in Agreement III: International Dialogue Texts and Agreed Statements*, 1998-2005. Geneva-Grand Rapids: WCC-Eerdmans, 2007, s. 375-425, která jmenuje významné anglikánsko-luterské regionální smlouvy (Meissen, Reuilly, Waterloo a další).

¹⁰ Záměrem tohoto přítomného textu je rozvinout prohlášení o jednotě z Valného shromáždění Světové rady církví v Porto Alegre nazvané „Povolání být jednou církví“ (*Called to Be One Church*) s podtitulem „Pozvání církvím k obnovení jejich závazku hledat jednotu a prohlubovat dialog“, in *Growth in Agreement III*, s. 606-610.

Kapitola II

Církev Trojjediného Boha

A. Rozlišujeme Boží vůli pro církev

11. Všem křesťanům je společné přesvědčení, že Písmo je normativní, a tedy že biblické svědectví je nenahraditelným zdrojem, z něž lze čerpat větší shodu o církvi. Nový zákon sice nepředkládá žádnou systematickou ekleziologii, nabízí však popis víry raných společenství, jejich bohoslužby a učenické praxe, rozmanitých úloh v službě a vedení, a také obrazy a metafory užívané k vyjadřování totožnosti církve. Následný výklad v církvi, která usilovala zůstat věrná biblickému učení, dal v průběhu dějin vzniknout dalšímu bohatství ekleziologických vhladů. Týž Duch svatý, který vedl nejranější společenství, aby vytvořila inspirovaný biblický text, i nadále z generace na generaci vede pozdější následovníky Ježíše, když usilují být věrní evangelium. To se nazývá „živoucí Tradice“ církve.¹¹ Většina společenství uznává velký význam Tradice, liší se však v hodnocení toho, jak se její autorita vztahuje k autoritě Písma.

12. V různých knihách Nového zákona a pozdější Tradici lze nalézt širokou škálu ekleziologických vhladů. Novozákonní kánon tím, že tuto mnohost přijímá, dosvědčuje, že je slučitelná s jednotou církve, aniž by popíral, že legitimní rozmanitost má určité meze.¹² Legitimní rozmanitost není pro život křesťanského společenství druhotná, je aspektem jeho katolicity, odráží skutečnost, že součástí Otcova plánu je, že spása v Kristu má inkarnační povahu a tedy se „vtěluje“ mezi rozmanitými národy, jimž je evangelium zvěstováno. Přiměřený přístup k tajemství církve vyžaduje, aby se společně užívalo široké škály obrazů a vhladů (Boží lid, tělo Kristovo, chrám Ducha svatého, réva, stádo, nevěsta, domácnost, vojáci, přátelé a další). Přítomný text chce čerpat z bohatství biblického svědectví i vhladů z Tradice.

B. Církev Trojjediného Boha jako *koinonia*

Iniciativa Boha Otce, Syna a Ducha svatého

13. Církev je povolána k bytí Bohem, který „tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (Jan 3,16), a poslal svatého Ducha, aby tyto věřící uvedl do celé pravdy a připomněl jim vše, co Ježíš učil (srov. Jan 14,26). V církvi jsou věřící prostřednictvím Ducha svatého sjednoceni s Ježíšem Kristem a tak sdílí živoucí vztah s Otcem, který k nim mluví a vzbuzuje u nich odpověď důvěry. Biblická představa *koinonia* se stala ústřední v ekumenickém úsilí o společné porozumění životu a jednotě církve. Toto úsilí předpokládá, že společenství není prostě sjednocení stávajících církví v jejich současné podobě. Podstatné jméno *koinonia* (společenství, účast, sdílení) odvozené od slovesa, jež znamená „mít něco společného“, „sdílet“, „podílet se“, „účastnit se“ či „jednat společně“, se objevuje tam, kde Písmo vypráví o sdílení večeře Páně (srov. 1 Kor 10,16-17), o smíření Pavla s Petrem, Jakubem a Janem (srov. Gal 2,7-10), o sbírce pro chudé (srov. Řím 15,26; 2 Kor 8,3-4) a o zkušenosti a svědectví církve (srov. Sk 2,42-45). Církev je společenství založené Bohem, náleží Bohu a není sama pro sebe. Ve své nejvlastnější podstatě je misijní, povolána a poslaná, aby svým životem dosvědčovala ono společenství, které Bůh zamýšlí pro celé lidstvo a pro celé stvoření ve svém království.

¹¹ Řečeno slovy 4. světové konference o víře a řádu „Písmo, Tradice a tradice“: „výrazem *Tradice* se míní evangelium samo, předávané z generace na generaci církví a v církvi, Kristus sám přítomný v životě církve. Výrazem *tradice* se míní proces předávání. Výrazu *tradice* se užívá ... k označení rozmanitosti výrazových forem a také toho, co nazýváme konfesní tradice...“ P. C. Roger a L. Vischer, eds. *The Fourth World Conference on Faith and Order: Montreal 1963*. London, SCM Press, 1964, s. 50. Viz též *A Treasure in Earthen Vessels: An Instrument for an Ecumenical Reflection on Hermeneutics*. Geneva: WCC, 1998, §14-37, s. 14-26.

¹² O tomto tématu bude pojednáno v §28-30 níže.

14. Vlastním středem církve je evangelium, ohlašování vtěleného Slova, Ježíše Krista, Syna Otce. V něm je církev ukotvena. To se odráží v novozákonním tvrzení „znovu jste se narodili, nikoli z pomíjivého semene, nýbrž z nepomíjivého, skrze živé a věčné slovo Boží.“ (1 Pt 1,23). Kázáním evangelia (srov. Řím 10,14-18) a mocí Ducha svatého (srov. 1 Kor 12,3) přicházejí lidé k spásné víře a svátostnými prostředky jsou začleňováni do Kristova těla (srov. Ef 1,23). Některá společenství proto nazývají církev *creatura evangelii* či „stvoření evangelia“.¹³ Podstatným znakem církve je, že je to společenství, které naslouchá Božímu slovu a hlásá ho. Církev čerpá svůj život z evangelia a stále znovu a znovu objevuje směr své cesty.

15. Odpověď Marie, Matky Boží (*Theotokos*), na andělovo zvěstování „Staň se mi podle tvého slova“ (Lk 1,38) se stala symbolem a vzorem církve i jednotlivého křesťana. Studijní dokument Výboru pro víru a řád *Církev a svět* (1990) podotkl, že Marie je „významný příklad pro ty, kdo chtějí porozumět všem rozměrům života v křesťanském společenství“, neboť Boží slovo přijímá a odpovídá na něj (Lk 1,26-38), sdílí radost z dobrých zpráv s Alžbětou (Lk 1,46-55), rozjímá, trpí a snaží se porozumět událostem Ježíšova narození a dětství (Mt 2,13-23; Lk 2,19.41-51), snaží se pochopit všechny důsledky následování (Mk 3,31-35; Lk 18,19-20), stojí s Ježíšem pod křížem a doprovází jeho tělo ke hrobu (Mt 27,55-61; Jan 19,25-27) a spolu s učedníky očekává a přijímá Ducha svatého o Letnicích (Sk 1,12-14; 2,1-4).¹⁴

16. Kristus prosil Otce, aby jeho učedníkům poslal svatého Ducha, který by je uvedl do celé pravdy (Jan 15,26; 16,13), a je to Duch, kdo nejen uděluje jednotlivým věřícím víru a další dary, ale také vybavuje církev podstatnými dary, vlastnostmi a řádem. Duch svatý vyživuje a oživuje Kristovo tělo živoucím hlasem kázaného evangelia, svátostným společenstvím, zvláště v eucharistii, a rozmanitými službami.

Prorocký, kněžský a královský lid Boží

17. Když Bůh povolal Abraháma, vyvolil si pro sebe svatý lid. Proroci často připomínali toto vyvolení a povolání těmito mocnými slovy: „Budu jim Bohem a oni budou mým lidem“ (Jer 31,33; Ez 37,27; srov. 2 Kor 6,16; Žid 8,10). Smlouva s Izraelem představovala rozhodující moment v postupném uskutečňování plánu spásy. Křesťané věří, že v službě, smrti a zmrtvýchvstání Ježíše a posláním Ducha svatého Bůh ustanovil novou smlouvu, aby všechny lidi sjednotil se sebou a mezi sebou navzájem. Smlouva započatá Kristem je skutečně nová, a přece církev zůstává v Božím plánu hluboce spjatá s lidem první smlouvy, jemuž Bůh vždy zůstane věrný (srov. Řím 11,11-36).

18. Ve Starém zákoně izraelský lid putuje k naplnění zaslíbení, že v Abrahámovi budou požehnány všechny národy země. Všichni ti, kdo se obracejí ke Kristu, nacházejí toto zaslíbení naplněné v něm, v tom, který na kříži zbořil zeď, která rozdělovala Žida a pohana (srov. Ef 2,14). Církev je „rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid náležející Bohu jako vlastnictví“ (1 Pt 2,9-10). Ačkoli jediným knězem je Ježíš Kristus, jehož jediná oběť ustavuje novou smlouvu (srov. Žid 9,15), věřící jsou povoláni, aby svými životy vyjadřovali skutečnost, že byli nazváni „královským kněžstvem“ a „sami sebe přinášeli jako živou, svatou a Bohu milou oběť“ (Řím

¹³ Viz oddíl „The Church as Creature of the Gospel“ v lutersko-římskokatolickém dialogu „Church and Justification“, in J. Gros, FSC, H. Meyer a W. G. Rusch, eds. *Growth in Agreement II: Reports and Agreed Statements of Ecumenical Conversations on a World Level, 1982-1998*. Geneva-Grand Rapids: WCC-Eerdmans, 2000, s. 495-498, který odkazuje na způsob, jímž tento výraz užíval Martin Luther v WA 2, 430, 6-7: „*Ecclesia enim creatura est evangelii*“. Některé dvojstranné rozhovory užívaly k vyjádření téže myšlenky latinské *creatura verbi*: viz oddíl „Dvě pojetí církve“ (§94-113) popisující církev jako „*creatura verbi*“ a „svátost milosti“ v reformovaně-římskokatolickém dialogu „Towards a Common Understanding of the Church“, in *Growth in Agreement II*, 801-805. Viz též prohlášení „Called to Be the One Church“.

¹⁴ Viz zprávu Výboru pro víru a řád *Church and World: The Unity of the Church and the Renewal of Human Community*. Geneva: WCC, 1990, s. 64. Viz též zprávu Anglikánsko-římskokatolické mezinárodní komise „Mary: Grace and Hope in Christ“, in *Growth in Agreement III*, 82-112; a zprávu Groupe des Dombes *Mary in the Plan of God and in the Communion of Saints* (1997-1998). Mahwah, N.J.: Paulist Press, 2002.

12,1). Každý křesťan dostává dary svatého Ducha pro budování církve a pro svou úlohu v Kristově poslání. Tyto dary jsou rozděleny pro společné dobro (srov. 1 Kor 12,7; Ef 4,11-13) a zavazují každého jednotlivce, každé místní společenství i církve jako celek na všech úrovních jejího života k odpovědnosti a povinnosti vzájemného skládání účtů. Křesťané posilováni Duchem jsou povoláni, aby své učenictví uskutečňovali v rozmanitých formách služby.

19. Celý Boží lid je povolán být lidem prorockým, který dosvědčuje Boží slovo, lidem kněžským, který přináší oběť učenického života, a lidem královským, který slouží jako nástroj upevňování Boží vlády. Toto povolání sdílejí všichni členové církve. Když Ježíš povolal a vyslal Dvanáct, položil základy tomu, jakým způsobem je společenství jeho učedníků vedeno, když pokračuje v ohlašování království. Podle tohoto příkladu byli od nejranějších dob někteří věřící pod vedením Ducha svatého vybíráni a byla jim svěřována konkrétní autorita a odpovědnost. Ordinovaní služebníci „shromažďují a budují Kristovo tělo tím, že kážou a učí Boží slovo, slaví svátosti a vedou život společenství v bohoslužbě, misijní činnosti a službě lásky“.¹⁵ Všichni, ordinovaní i laici, jsou vzájemně provázanými členy Božího kněžského lidu. Ordinovaní služebníci připomínají společenství jeho závislost na Ježíši Kristu, jenž je zdrojem jeho jednoty a poslání, a chápou svou službu jako závislou na něm. Svě povolání však zároveň mohou naplnit jen v církvi a pro církve – potřebují její uznání, podporu a povzbuzení.

20. Mezi církvemi odlišných tradic panuje široká shoda o zásadním postavení ordinované služby. Pregnantně to vyjádřil dokument Výboru pro víru a řád *Křest, eucharistie a služba* (1982), který prohlásil, že „církev nikdy nebyla bez osob majících zvláštní autoritu a odpovědnost“, a poznamenal, že „Ježíš vyvolil a poslal učedníky, aby byli svědky království“.¹⁶ Poslání, které Ježíš svěřil jedenácti v Mt 28, obnáší „službu slova, svátosti a dohledu, již Kristus svěřil církvi, aby ji někteří její členové vykonávali pro dobro všech. Tato trojí funkce služby vybavuje církve pro její poslání ve světě.“¹⁷ Schválená prohlášení jasně ukazují, že i královské kněžství celého Božího lidu (srov. 1 Pt 2,9) i zvláštní ordinovaná služba jsou významné aspekty církve a není třeba je považovat za vzájemně se vylučující alternativy. Přitom se ovšem církve liší v názorech na to, komu přísluší dělat ve společenství konečná rozhodnutí – podle některých je tento úkol omezen na ordinované služebníky, podle jiných se na takovýto rozhodnutí mají podílet laici.

Tělo Kristovo a chrám Ducha svatého

21. Kristus je trvalou hlavou svého těla – církve, již usměrňuje, očišťuje a uzdravuje (srov. Ef 5,26). Zároveň je s ní důvěrně sjednocen a dává jí jako celku život v Duchu svatém (Řím 12,5; srov. 1 Kor 12,12). Pro příslušnost k tělu je zakládající víra v Krista (Řím 10,9). Podle většiny tradic se lidé stávají údy Krista také prostřednictvím rituálů či svátostí iniciace a ve večeri Páně se jejich účast na jeho těle (srov. 1 Kor 10,16) znovu a znovu obnovuje. Duch svatý uděluje údům mnohočetné dary a způsobuje jejich jednotu pro budování těla (srov. Řím 12,4-8; 1 Kor 12,4-30). Obnovuje jejich srdce, vybavuje je a povolává k dobrým dílům,¹⁸ a tak je uschopňuje, aby sloužili

¹⁵ *Baptism, Eucharist and Ministry*. Geneva: WCC, 1982; česky jako *Křest - Večeře Páně – Ordinance*, dostupné z <http://portal.cb.cz/2012-krest-vecere-pane-a-ordinace>; oddíl Služba, §13.

¹⁶ Tamtéž, oddíl Služba, §9.

¹⁷ Reformovaně-římskokatolický dialog „Towards a Common Understanding of the Church“, §132, in *Growth in Agreement II*, s. 810. Viz též lutersko-římskokatolickou zprávu „Ministry in the Church“, §17, in H. Meyer a L. Vischer, eds. *Growth in Agreement: Reports and Agreed Statements of Ecumenical Conversations on a World Level*. Ramsey-Geneva, Paulist-WCC, 1984, s. 252-253: „Nový zákon ukazuje, jak mezi jednotlivými službami povstala zvláštní služba chápána jako stojící v posloupnosti apoštolů poslaných Kristem. Taková zvláštní služba se ukázala být nutná k vedení společenství. Lze tedy říct, že podle Nového zákona taková ‚zvláštní služba‘, již založil Ježíš Kristus tím, že povolal a poslal apoštoly ‚byla podstatná tehdy a je podstatná ve všech dobách a okolnostech‘.“ Podobně metodisticko-římskokatolické „Toward a Statement on the Church“ konstatuje, že „církev vždy potřebovala Bohem darovanou (ordinovanou) službu“, srov. *Growth in Agreement II*, s. 588, §29.

¹⁸ Srov. lutersko-římskokatolickou „Společnou deklaraci k nauce o ospravedlnění“, in T. Machula, ed. *Ospravedlnění a dědičný hřích v ekumenickém dialogu: pracovní překlad*. Praha: Krystal OP, 2000, §15.

Pánu při šíření Božího království ve světě. Obraz „Kristova těla“, ač výslovně a prvotně vztahuje církev ke Kristu, tedy zároveň zahrnuje vztah k Duchu svatému, jak to dosvědčuje celý Nový zákon. Názorným příkladem je vyprávění o tom, jak na učedníky shromážděné v horní místnosti sestoupily ráno o Letnicích ohnivé jazyky (srov. Sk 2,1-4). Mocí Ducha svatého věřící rostou v svatý chrám v Pánu (srov. Ef 2,21-22), v duchovní dům (1 Pt 2,5). Jsou naplněni Duchem svatým a povoláni vést život hodný svého povolání v klanění, svědectví a službě, horlivě zachovávající jednotu Ducha, spojení svazkem pokoje (srov. Ef 4,1-3). Duch svatý oživuje církev a vybavuje ji k její úloze v ohlašování a uskutečňování oné všeobecné proměny, již celé tvorstvo se sténáním očekává (srov. Řím 8,22-23).

Jedna, svatá, katolická a apoštolská církev

22. Od druhého ekumenického sněmu, který se konal v Konstantinopoli v roce 381, užívá většina křesťanů ve svých liturgiích vyznání, podle něž je církev jedna, svatá, katolická a apoštolská. Tyto vlastnosti, které jsou vzájemně neoddelitelné, ale osvětlují se navzájem a jsou vnitřně provázány, jsou Boží dary církvi, jež jsou věřící se vši svou lidskou křehkostí povoláni stále znovu uskutečňovat.

- Církev je jedna, protože Bůh je jeden (srov. Jan 17,11; 1 Tim 2,5). Proto je jedna apoštolská víra, jeden nový život v Kristu; jedna naděje církve.¹⁹ Ježíš se modlil, aby jeho učedníci byli jedno, aby svět uvěřil (srov. Jan 17,20-21), a poslal Ducha, aby z nich vytvořil jedno tělo (srov. 1 Kor 12,12-13). Současná rozdělení uvnitř církví a mezi nimi této jednotě odporují a „musí být překonána vírou, nadějí a láskou, jež uděluje Duch svatý, aby odloučení a vzájemné vyloučení nemělo poslední slovo.“²⁰ A přece, navzdory všem rozdělením se všechny církve chápou jako založené v jednom evangeliu (srov. Gal 1,5-9) a jsou jednotné v mnoha rysech svých životů (srov. Ef 4,4-7).
- Církev je svatá, protože Bůh je svatý (srov. Iz 6,3; Lev 11,44-45). Ježíš „si zamiloval církev a sám se za ni obětoval, aby ji očistil obmytím vodou ve slově, ... aby byla svatá a neposkvrněná“ (Ef 5,25-27). Podstatnou svatost církve v každé generaci dosvědčují svatí muži a ženy a svatá slova a činy, jež církev ohlašuje a koná ve jménu Boha, který je celý svatý. Avšak hřích, který této svatosti odporuje a protíví se pravé podstatě a povolání církve, vždy znovu a znovu hyzdí životy věřících. Proto k svatosti církve náleží její služba ustavičně volat lidi k pokání, obnově a reformě.
- Církev je katolická díky překypující dobrotě Boha, „který chce, aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu (1 Tim 2,4). Životodárnou mocí Boží církev svým posláním překračuje všechny překážky a ohlašuje evangelium všem národům. Kde je přítomno celé tajemství Krista, tam je církev katolická (srov. Ignác z Antiochie, *List do Smyrny*, 6), jako například ve slavení eucharistie. Podstatná katolicita církve je těžce porušena, když církev dovolí, aby se kulturní a jiné odlišnosti rozvinuly v rozdělení. Křesťané jsou povoláni, aby odstraňovali vše, co překáží tomu, aby se v církvi vtělovala plnost pravdy a života udělovaná jí mocí Ducha svatého.
- Církev je apoštolská, protože Otec poslal Syna, aby ji založil. Syn si pak vyvolil a poslal apoštoly a proroky, které o Letnicích vybavil dary svatého Ducha, aby sloužili jako její základ a dozorci na její poslání (srov. Ef 2,20; Zj 21,14; a Klement Římský, *List do Korinta* 42). Křesťanské společenství je povoláno, aby bylo svému apoštolskému původu stále věrné; nevěrnost v kultu, svědectví či službě je s apoštolskostí církve v rozporu. Apoštolská poslušnost v ordinované službě, pod vedením svatého Ducha, má sloužit apoštolskosti Církve.²¹

¹⁹ Srov. „Called to Be the One Church“, §5, in *Growth in Agreement III*, s. 607.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Podobné vysvětlení vyznání víry v církev, která je „jedna, svatá, katolická a apoštolská“ předkládá prohlášení Světové rady církví „Called to Be the One Church“, §3-7. Srov. *Growth in Agreement III*, s. 607.

23. Ve světle předchozích odstavců (13-22) je zřejmé, že církve není jen součet jednotlivých věřících. Církev je především společenství v Trojjediném Bohu a zároveň společenství, jehož členové se společně účastní života a poslání Boha (srov. 2 Pt 1,4), jenž je jako Tojice zdrojem i cílem veškerého sdílení. Církev je tedy skutečnost lidská i božská.

24. Ačkoli církve společně vyznávají, že církev je místem, v němž se setkává božské a lidské, v otázce způsobu, jímž se činnost Ducha svatého v církvi vztahuje k institucionálním strukturám a řádu služeb, kladou odlišné důrazy a dokonce mají protikladná přesvědčení. Podle některých podstatné aspekty církevního řádu chtěl a založil sám Kristus na všechny časy; mají-li tedy křesťané zůstat věrni evangeliu, nejsou oprávněni pozměňovat tuto strukturu, která má božský původ. Někteří mají za to, že uspořádání církve podle Božího povolání může nabývat více než jedné podoby, zatímco jiní mají za to, že Boží vůli nelze připisovat žádný jednotlivý institucionální řád. Někteří se domnívají, že věrnost evangeliu může někdy vyžadovat porušení institucionální kontinuity, zatímco jiní trvají na tom, že takovou věrnost lze zachovat tím, že se obtíže řeší bez roztržek vedoucích k odloučení.

Jak se nepřetržitost a změna v církvi vztahuje k Boží vůli

Skrze trpělivé setkávání v duchu vzájemné úcty a pozornosti mnoho církví dospělo k hlubšímu porozumění těmto odlišným důrazům a přesvědčením ohledně nepřetržitosti a změny v církvi. V tomto hlubším porozumění se stává zřejmým, že týž úmysl – totiž uposlechnout Boží vůli pro uspořádání církve – může některé vést k závazku udržovat nepřetržitost a jiné k závazku měnit. Zveme církve, aby uznaly a ctily závazek ostatních hledat Boží vůli pro církevní uspořádání. Zveme je také, aby společně uvažovaly o kritériích, která různé církve uplatňují, když zvažují otázky kontinuity a změny. Nakolik jsou taková kritéria otevřena vývoji ve světle naléhavého Kristova volání k smíření (srov. Mt 5,23-24)? Nastal nyní čas změnit přístup?

C. Církev jako znamení a služebnice Božího záměru se světem

25. Je Božím záměrem shromáždit lidstvo a všechno stvoření do společenství pod vládou Kristovou (srov. Ef 1,10). Jako odraz společenství Trojjediného Boha má církev sloužit tomuto záměru a je povolána, aby zjevovala lidem Boží milosrdenství a pomáhala jim dosáhnout cíle, k němuž jsou stvořeni a v němž nalézají radost, totiž aby chválili a oslavovali Boha spolu s nebeskými zástupy. Toto poslání církve naplňují její členové svědectvím svých životů a – je-li to možné – otevřeným hlášením radostné zvěsti o Ježíši Kristu. Posláním církve je sloužit tomuto záměru. Křesťané jsou si vědomi toho, že Bůh chce, aby všichni lidé byli spaseni a došli poznání pravdy (srov. 1 Tim 2,4), a proto těm, kdo nejsou výslovně členy církve, vychází vstříc způsoby, jež nemusejí být bezprostředně zjevné lidským očím. Církev uznává, že v jiných náboženstvích i mezi těmi, kdo nejsou žádného náboženství, se nacházejí prvky pravdy a dobra. Jejím posláním však je svým životem i slovy dosvědčovat evangelium a zvát všechny muže a ženy, aby poznali a milovali Krista Ježíše.

26. Některé oddíly Nového zákona užívají výrazu *tajemství (mysterion)* k označení jak Božího záměru spásy v Kristu (srov. Ef 1,9; 3,4-6), tak důvěrného vztahu mezi Kristem a církví (srov. Ef 5,32; Kol 1,24-28). To naznačuje, že církev se těší duchovní, přesažné vlastnosti, již nelze uchopit pouze na základě jejího viditelného vzhledu. Pozemský a duchovní rozměr církve nelze oddělit. Organizační struktury křesťanského společenství je třeba vidět a hodnotit, pro dobré i zlé, ve světle Božího daru spásy v Kristu slaveného v liturgii. Církev, která ve svém životě ztělesňuje tajemství spásy a proměny lidstva, se účastní Kristova poslání smířit všechno s Bohem a mezi sebou navzájem (srov. 2 Kor 5,18-21; Řím 8,18-25).

27. Ačkoli se církve široce shodují na tom, že Bůh založil církev jako privilegovaný prostředek k uskutečnění svého všeobecného plánu spásy, některá společenství se domnívají, že toto lze vhodně vyjádřit tím, že se o církvi hovoří jako o „svátosti“, zatímco jiná takový jazyk obvykle nepoužívají či ho dokonce přímo odmítají. Výrazu „církev jako svátost“ užívají ti, kdo chápou církev jako účinné znamení a prostředek (někdy popisovaný slovem *nástroj*) sloužící vytváření

společenství lidí mezi sebou navzájem skrze společenství s Trojjediným Bohem.²² Jiní se užívání tohoto výrazu zdržují, protože se domnívají, že jeho užívání by mohlo zastírat rozdíl mezi církví jako celkem a jednotlivými svátostmi a vést k přehlížení hříšnosti, jež je mezi členy společenství stále přítomná. Všichni se shodují na tom, že původcem spásy je Bůh, jsou však značné rozdíly v tom, jak jednotlivá společenství chápou povahu a úlohu církve a jejích obřadů v této spásné činnosti.

Výraz „církev jako svátost“

Ti, kdo užívají výrazu „církev jako svátost“ nepopírají jedinečnou „svátostnost“ svátostí ani křehkost lidských služebníků. Naopak ti, kdo tento výraz odmítají, nepopírají, že církev je účinné znamení Boží přítomnosti a činnosti. Lze to tedy považovat za otázku, v níž jsou legitimně odlišné formulace vzájemně slučitelné a vzájemně přijatelné?

D. Společenství v jednotě a rozmanitosti

28. Legitimní rozmanitost v životě společenství je Boží dar. Duch svatý uděluje věřícím rozmanité vzájemně se doplňující dary pro společné dobro (srov. 1 Kor 12,4-7). Učedníci jsou povoláni, aby byli zcela jednotní (srov. Sk 2,44-47; 4,32-37) a přitom měli v účtě rozmanitost, která je obohacuje (1 Kor 12,14-26). K bohatství rozmanitosti v církvi přispívají kulturní a historické faktory. Evangelium musí být hlášáno ve všech jazycích, symbolech a obrazech, jež odpovídají konkrétním dobám a souvislostem, aby bylo v každém čase a na každém místě opravdově žito. Legitimní rozmanitost je ohrožena, kdykoli křesťané považují způsoby, jimiž jejich kultura vyjadřuje evangelium, za jediné správné a vnucují je křesťanům z jiných kultur.

29. Zároveň se však nelze vzdát jednoty. Skrze sdílenou víru v Krista vyjadřovanou kázáním slova, slavením svátostí a životy služby a svědectví je každá místní církev ve společenství se všemi místními církvemi na všech místech a ve všech dobách. Pastýřská služba udržující jednotu a podporující rozmanitost je významným prostředkem, který církev dostala, aby pomáhala těm, kdo mají odlišné dary a úhly pohledu, vzájemně si skládat účty.

30. Církev čelí sporným otázkám týkajícím se jednoty a rozmanitosti od té doby, co s pomocí Ducha svatého poznala, že má do svého společenství vstřícně přijmout pohany (srov. Sk 15,1-29; 10,1-11,18). List, který apoštolové shromáždění v Jeruzalémě zaslali křesťanům v Antiochii, obsahuje základní princip, jímž se má jednota a rozmanitost řídit: „Zdalo se dobré Duchu svatému i nám nevládat na vás větší zátěž než tyto nutné věci“ (Sk 15,28). Pozdější ekumenické sněmy poskytly další příklady takových „nutných věcí“, např. když biskupové na prvním ekumenickém koncilu v Nikai v roce 325 jasně učili, že k společenství ve víře je třeba vyznávat Kristovo božství. V době méně dávné se církve spojily, aby vyhlásily rozhodné církevní učení, které vyjadřuje, co z takové základní nauky vyplývá, např. když mnoho křesťanských společenství odsoudilo apartheid.²³ Legitimní rozmanitost má určité meze. Když přijatelné meze překročí,

²² Například katoličtí biskupové na 2. vatikánském koncilu konstatovali, že „církev je v Kristu jakoby svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“ (srov. dogmatická konstituce o církvi *Lumen Gentium*, č. 1, kde výraz *nástroj* má pozitivním způsobem vyjadřovat „účinnost“ církve. Jiní křesťané, kteří vyznávají svátostnou povahu církve, považují užití výrazu *nástroj* o křesťanském společenství za nevhodné. Vcelku rozšířené přijetí představy, že církev je znamení, dokládá zpráva Světové rady církví „The Holy Spirit and the Catholicity of the Church“ z 5. valného shromáždění SRC konaného v Uppsale v roce 1968, v němž se říká: „Církev o sobě směle hovoří jako o znamení nadcházející jednoty lidstva.“ Srov. N. Goodall, ed. *The Uppsala Report*. Geneva: WCC, 1968, s. 17. Dogmatická konstituce *Lumen Gentium* in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

²³ „World Council of Churches' Consultation with Member-Churches in South Africa - Cottesloe, Johannesburg, 7-14 December, 1960“. *The Ecumenical Review* 13, leden 1961, s. 244-250; „Statement on Confessional Integrity“, in *In Christ a New Community: The Proceedings of the Sixth Assembly of the Lutheran World Federation: Dar-es-Salaam, Tanzania, June 13-25, 1977*. Geneva: Lutheran World Federation, 1977, s. 179-180, 210-212; „Resolution on Racism and South Africa“, in *Ottawa 82: Proceedings of the 21st General Council of the World Alliance of Reformed Churches (Presbyterian and Congregational) Held at Ottawa*,

může dar jednoty ničit. Boží dar společenství v církvi odedávna ohrožují nauková a organizační rozdělení, spolu s politickými konflikty a výrazy nenávisti. Křesťané jsou povoláni, aby nejen neúnavně pracovali na překonávání rozdělení a herezí, ale také aby uchovávali a chránili svou legitimní rozmanitost v liturgii, zvycích a zákonech a podporovali legitimní rozmanitost v spiritualitě, teologické metodě a formulaci tak, aby přispívala k jednotě a katolicitě církve jako celku.²⁴

Legitimní rozmanitost a rozmanitost, která rozděluje

Ekumenický dialog hledající jednotu, za niž se Kristus modlil, je do značné míry úsilí představitelů různých křesťanských církví rozpoznat s pomocí Ducha svatého, co je podle Boží vůle třeba k jednotě a co je třeba chápat jako legitimní rozmanitost. Ačkoli všechny církve mají své vlastní postupy pro rozlišování legitimní a nelegitimní rozmanitosti, je zřejmé, že chybí dvojí: (a) společná kritéria, neboli prostředky rozlišování, a (b) takové vzájemně uznávané struktury, jaké jsou třeba, aby bylo možné kritéria účinně uplatňovat. Všechny církve se snaží následovat Boží vůli, a přece se nadále neshodují nejen v některých otázkách víry a řádu, ale i v tom, zda taková neshoda rozděluje církev či patří k legitimní rozmanitosti. Zveme církve, aby zvažovaly, jaké pozitivní kroky lze podniknout, aby mohly rozlišovat, co je a co není Boží vůle, společně.

E. Společenství místních církví

31. Ekleziologie společenství poskytuje užitečný rámec pro uvažování o vztahu mezi místní církví a obecnou církví. Většina křesťanů by se shodla na tom, že místní církev je „společenství pokřtěných věřících, v němž se káže Boží slovo, vyznává se apoštolská víra, slaví se svátosti, dosvědčuje se Kristovo výkupné dílo pro svět a biskupové či jiní ustanovení služebníci vykonávají pro společenství službu episkopé.“²⁵ Do vlastní tkáně místní církve vstupuje kultura, jazyk i společné dějiny. Zároveň křesťanské společenství na každém místě sdílí se všemi ostatními místními společenstvími všechno to, co je podstatné pro život společenství. Každá místní církev v sobě obsahuje plnost toho, co znamená být církví. Je zcela církví, ale ne celou církví. Místní církev tedy nelze chápat izolovaně od ostatních místních církví, ale v dynamickém vztahu k nim. Společenství mezi místními církvemi bylo od počátku udržováno sbírkami, výměnou dopisů, návštěvami, eucharistickou pohostinností a hmatatelnými výrazy solidarity (srov. 1 Kor 16; 2 Kor 8,1-9; Gal 2,1-10). Již od prvních staletí se místní církve čas od času shromažďovaly, aby se radily. To vše byly způsoby, jak podporovat vzájemnou závislost a udržovat společenství. Toto společenství místních církví tedy není něco navíc, něco, co není

Canada, August 17-27, 1982. Geneva: Offices of the Alliance, 1983, s. 176-180; The Belhar Confession, <http://www.urcsa.org.za/documents/The%20Belhar%20Confession.pdf>.

²⁴ Srov. prohlášení Světové rady církví „The Unity of the Church as Koinonia: Gift and Calling“: „Odlišnosti pramenící z teologických tradic, rozmanitých kulturních, etnických či historických kontaktů jsou nedílnou součástí povahy společenství; rozmanitost však má své meze. Rozmanitost je nelegitimní, když např. znemožňuje společně vyznávat Ježíše Krista jako Boha a spasitele, který je stejný včera, dnes a navždy (Žid 13,8) ... Ve společenství se odlišnosti harmonicky snoubí jako dary Ducha svatého přispívající k bohatství a plnosti církve Boží.“ In M. Kinnamon, ed. *Signs of the Spirit: Official Report Seventh Assembly*. Geneva-Grand Rapids: WCC-Eerdmans, 1991, s. 173. Legitimní rozmanitostí se často zabývají mezinárodní dvojstranné rozhovory. Tak např. anglikánsko-pravoslavný dialog si všímá velké rozmanitosti v životě místních církví: „Pokud není oslabeno jejich svědectví jedině víře, není taková rozmanitost nedostatkem či příčinou rozdělení, ale znamením plnosti jediného Ducha, který rozděluje každému podle své vůle.“ *The Church of the Triune God: The Cyprus Statement Agreed by the International Commission for Anglican-Orthodox Dialogue* 2006. London: Anglican Communion Office, 2006, s. 91. Viz též lutersko-římskokatolický dialog *Facing Unity* (1984), §5-7, 27-30, a zvláště 31-34, in *Growth in Agreement II*, s. 445-446, 449-450; zpráva Anglikánsko-římskokatolické mezinárodní komise *The Gift of Authority*, §26-31, in *Growth in Agreement III*, s. 68- 69; metodisticko-římskokatolický dialog *Speaking the Truth in Love*, §50, in *Growth in Agreement III*, s. 154.

²⁵ Srov. zprávu Společné pracovní skupiny Světové rady církví a Římskokatolické církve „The Church: Local and Universal“, §15, in *Growth in Agreement II*, s. 866. „Místní“ by v tomto popisu nemělo být zaměňováno s „denominační“.

nezbytné. Univerzální církev je společenství všech místních církví sjednocených ve víře a klanění po celém světě.²⁶ Není to pouze úhrn, federace či juxtaopozice místních církví – všechny společně jsou táž církev přítomná a jednající v tomto světě. Katolicita, jak je popsána v křestní katechezi Cyrila Jeruzalémského, neznamená jen geografické rozšíření, ale také mnohočetnou rozmanitost místních církví a jejich podíl na plnosti víry a života, která je sjednocuje v jediné *koinonii*.²⁷

32. V rámci tohoto sdíleného pojetí společenství místních církví v církvi všeobecné mají různé církve různé názory na to, jaký geografický rozsah má vyjadřovat výraz „místní církev“, a také na úlohu biskupů. Některé církve jsou přesvědčeny, že biskup, jakožto nástupce apoštolů, je pro strukturu a skutečnost místní církve podstatný. Místní církev je tedy v přísném smyslu diecéze složená z farností. Pro jiné, u nichž se rozvinuly odlišné formy sebepojetí, je výraz „místní církev“ méně obvyklý a není vymezen ve vztahu k biskupské službě. Pro některé z těchto církví je místní církev prostě shromáždění věřících, kteří se sešli na jednom místě, aby naslouchali slovu a slavili svátosti. Jak ti, kteří považují biskupa za nezbytného, tak ti, kteří biskupa za nezbytného nepovažují, výrazu „místní církev“ také někdy užívají k označení regionálního uspořádání církví shromážděných v synodní struktuře s předsednickým úřadem. Dosud nepanuje shoda ohledně toho, jaký je vzájemný vztah místní, regionální a univerzální úrovně církevního zřízení, ač při hledání sblížení v těchto otázkách došlo v mnohostranných i dvojstranných rozhovorech k cenným krokům.²⁸

Vztah místní a univerzální církve

Mnoho církví může přijmout sdílené porozumění podstatnému vztahu a společenství místních církví v rámci církve univerzální. Sdílí přesvědčení, že z vůle Kristovy a mocí Ducha svatého se v místní církvi skutečně projevuje přítomnost Krista (místní církev je „cele církvi“) a že je to právě tato přítomnost Krista, co místní církev pudí, aby byla ve společenství s církvi univerzální (místní církev není „celá církev“). Avšak i tam, kde existuje tato základní shoda, bývá výraz „místní církev“ užíván rozmanitými způsoby. V našem společném hledání těsnější jednoty zveme církve, aby usilovaly o přesnější vzájemné porozumění a shodu v této oblasti: jaký je správný vztah mezi rozmanitými úrovněmi života plně sjednocené církve a jaké zvláštní služby vedení jsou třeba, aby těmto vztahům sloužily a podporovaly je?

²⁶ Srov. prohlášení o jednotě ze shromáždění Světové rady církví v New Delhi, Uppsale a Nairobi, in W. A. Visser 't Hooft, ed. *The New Delhi Report: The Third Assembly of the World Council of Churches* 1961. London: SCM, 1962, s. 116-134; N. Goodall, ed. *The Uppsala Report 1968: Official Report of the Fourth Assembly of the World Council of Churches*. Geneva: WCC, 1968, s. 11-19; a D. M. Paton, ed. *Breaking Barriers Nairobi 1975: The Official Report of the Fifth Assembly of the World Council of Churches*. London-Grand Rapids: SPCK-Eerdmans, 1976, s. 59-69.

²⁷ Cyril Jeruzalémský, *Katecheze* 18, in J. P. Migne, *Patrologia Graeca* 33, s. 1044.

²⁸ Dobrým příkladem na mnohostranné úrovni je zpráva Společné pracovní skupiny Světové rady církví a Římskokatolické církve „The Church: Local and Universal“, in <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/wcc-commissions/>. Srov. též *Growth in Agreement II*, s. 862-875. Z dvojstranných rozhovorů viz „Ecclesial Communion – Communion of Churches“ z lutersko-římskokatolického „Church and Justification“, in *Growth in Agreement II*, s. 505-512; a zvláště pravoslavně-římskokatolické prohlášení „Ecclesiological and Canonical Consequences of the Sacramental Nature of the Church: Ecclesial Communion, Conciliarity and Authority“ (2007), http://www.pcf.va/romancuria/pontifical_councils/chrstuni/ch_orthodox_docs/re_pc_chrstuni_doc_20071013_documento-ravenna_en.html.

Kapitola III

Církev: rosteme ve společenství

A. Již ano, ale ještě ne

33. Církev je eschatologická skutečnost, která již nyní předjímá Boží království, ale ještě není jeho plným uskutečněním. Boží království nastoluje především Duch svatý, který církev vede, aby v tomto procesu mohla být služebnicí Božího díla. Jen tehdy, když na přítomnost pohlížíme ve světle činnosti Ducha svatého, který zaměřuje celý proces dějin spásy k jejich konečné rekapitulaci v Kristu k slávě Otce, začínáme chápat něco z tajemství církve.

34. Na jednu stranu je církev jako společenství věřících udržovaných v osobním vztahu s Bohem již nyní eschatologické společenství, jež chce Bůh. Viditelná a hmatatelná znamení vyjadřující, že tento nový život společenství se již účinně uskutečňuje, jsou: přijímání a sdílení apoštolské víry, udělování křtu, lámání a sdílení eucharistického chleba, modlení se spolu, za sebe navzájem a za potřeby světa, služba jeden druhému v lásce, účast na radostech a žalech druhých, poskytování materiální pomoci, ohlašování a dosvědčování evangelia v misijní činnosti a společném úsilí o spravedlnost a mír. Na druhou stranu je církev jako historická skutečnost složena z lidských bytostí podléhajících okolnostem světa. Jednou takovou okolností je změna,²⁹ pozitivní ve smyslu růstu a rozvoje či negativní ve smyslu úpadku a deformace. Jiné okolnosti zahrnují kulturní a historické faktory, které mohou mít pozitivní či negativní dopad na víru, život a svědectví církve.

35. Jako putující společenství se církev potýká se skutečností hříchu. Ekumenický dialog ukázal, že za tím, co bylo někdy vnímáno jako konfliktní názory na vztah mezi svatostí církve a hříchem, jsou hluboká, sdílená přesvědčení. Způsoby, jimiž křesťané tato přesvědčení vyjadřují, se významně liší. Podle některých jejich tradice tvrdí, že církev je bezhříšná, neboť jako tělo bezhříšného Krista nemůže hřešit. Jiní mají za to, že je na místě říkat, že církev hřeší, neboť hřích se může stát systémovým a ovlivnit samu instituci církve, takže ač hřích je v rozporu s pravou totožností církve, je nicméně skutečný. Tuto otázku také ovlivňují odlišné způsoby, jimiž různá společenství chápou samotný hřích, totiž buď především jako morální nedokonalost či především jako narušení vztahu, a také zda a jak se hřích může stát systémovým.

36. Církev je tělo Kristovo a podle jeho slibu ji brány pekel nemohou přemoci (srov. Mt 16,18). Kristovo vítězství nad hříchem je dokonalé a nezvratné a podle Kristova příslibu a jeho milostí křesťané důvěřují, že církev bude vždy mít podíl na plodech tohoto vítězství. Zároveň si však uvědomují, že v tomto přítomném věku jsou věřící náchylní podlehnout moci hříchu, jednotlivě i kolektivně. Všechny církve uznávají skutečnost hříchu mezi věřícími a jeho často hrozný dopad. Všechny si uvědomují, že křesťané potřebují ustavičné zpytování svědomí, pokání, obrácení (*metanoia*), smíření a obnovu. Svatost a hřích se života církve týkají odlišnými, nerovnocennými způsoby. Svatost vyjadřuje totožnost církve podle Boží vůle, hřích této totožnosti odporuje (srov. Řím 6,1-11).

B. Rosteme v podstatných prvcích společenství: víře, svátostech, službě

37. Cesta k plnému uskutečnění Božího daru společenství vyžaduje, aby se křesťanská společenství shodla na základních aspektech života církve. „Ekleziální prvky potřebné k plnému společenství ve viditelně sjednocené církvi – cíli ekumenického hnutí – jsou společenství v plnosti apoštolské víry, v svátostném životě, v skutečně jedné a vzájemně uznávané ordinované službě, v strukturách konciliárních vztahů a rozhodování, v společném svědectví a službě ve světě.“³⁰

²⁹ To nemá zastírat trvalý význam Ježíše Krista a jeho evangelia: „Ježíš Kristus je týž včera i dnes i navěky“ (Žid 13,8).

³⁰ Z „The Church: Local and Universal“ (1990), §25, in *Growth in Agreement II*, s. 868. Odstavce 10-11 a 28-32 tohoto textu dokládají citáty a poznámkami skutečnost, že způsob, jímž tento text představuje společenství, pochází z široké škály ekumenických dialogů zahrnujících anglikány, luterány, metodisty, pravoslavné,

Tyto rysy představují nutný rámec pro udržování jednoty v legitimní rozmanitosti. Úsilí církvi o jednotu jediné církve navíc důvěrně souvisí s jejich povoláním podporovat jednotu celého lidstva a stvoření, neboť Kristus, který je hlavou církve, je ten, v němž má vše být smířeno. Dialog, jako například ten, který provázel psaní a recepci dokumentu *Křest, eucharistie a služba*, již zaznamenal významný pokrok v sbližování ohledně těchto podstatných prvků společenství, v otázce služby méně než v ostatních dvou. Záměrem přítomného textu není opakovat tyto minulé úspěchy, spíše je stručně shrnout a naznačit, jaké další kroky kupředu byly v posledních letech učiněny.

Víra

38. Co se prvního z těchto prvků týče, panuje široká shoda, že církev je povolána ohlašovat v každé generaci víru „jednou provždy odevzdanou Božímu lidu“ (Jd v. 3) a pevně setrvat v nauce přejaté od apoštolů. Víra je vyvolávána Božím slovem, podněcována milostí svatého Ducha, dosvědčována Písmem a předávána živoucí tradicí církve. Je vyznávána v bohoslužbě, životě, službě a poslání. Musí být sice vykládána v kontextu proměnlivé doby a místa, výklady však musí zůstat spojeny s původním svědectvím a s jeho věrným vykládáním napříč staletími. Víra musí být žita v aktivní reakci na výzvy každé doby a místa. Promlouvá do osobních i sociálních situací, včetně situací, v nichž je páchána nespravedlnost, porušována lidská důstojnost a zneuctíváno stvoření.

39. Ekumenický dialog ukázal, že věřící jsou již nyní jednotní v mnoha ústředních otázkách křesťanské nauky.³¹ Studijní text *Confessing the One Faith* (Vyznávat jednu víru) z roku 1991 nejen ukázal, že mezi křesťany panuje podstatná shoda ohledně významu Nicejského vyznání víry, jež většina církví užívá ve svých liturgiích, ale také vyložil, jak je víra zakotvena v Písmu, jak je vyznávána v ekumenickém symbolu (vyznání) a jak musí být vyznávána vždy znovu vzhledem k výzvám současného světa. Záměrem bylo nejen pomoci církvím rozpoznat, nakolik jsou ony samy této víře věrné a nakolik jsou jí věrné jiné církve, ale také poskytnout věrohodný ekumenický nástroj pro ohlašování víry dnes. Dokument *A Treasure in Earthen Vessels* (Poklad v hliněných nádobách) z roku 1998 zkoumal stále probíhající výklad Písma a Tradice při předávání víry a poznamenal: „Duch svatý inspiruje a vede církev, aby každá znovu promýšlela a znovu vykládala svou tradici v rozhovoru s ostatními a přitom vždy usilovala ztělesňovat Tradici v jednotě Boží církve.“³² Církve se sice všeobecně shodují na významu Tradice při vzniku

reformované a římské katolíky, a také několik prohlášení o jednotě přijatých některými valnými shromážděními SRC. Prohlášení Světové rady církví „The Unity of the Church as *Koinonia*: Gift and Calling“ rozvíjí služební prvek tím, že k slovu *uznávání* přidává *smíření* [M. Kinnamon (ed.), *Signs of the Spirit: Official Report Seventh Assembly*. Geneva: WCC, 1991, s. 173]. Podobné konfigurace základních složek společenství se objevují v lutersko-římskokatolickém dokumentu „Facing Unity“, in *Growth in Agreement II*, s. 456-477, který představuje církev jako společenství víry, svátostí a služby; a v metodisticko-římskokatolickém textu „The Apostolic Tradition“, in *Growth in Agreement II*, s. 610-613, který popisuje živoucí tělo církve jako společenství víry, klanění a služby. Klasická prohlášení o jednotě z generálních shromáždění SRC v New Delhi (1960), Nairobi (1975), Canbeře (1990) a Porto Alegre (2005) také představují podstatné vlastnosti jednoty, jak dokládá následující citát z posledního jmenovaného: „Naše církve vyznávají, že jednotu, za níž se modlíme, v níž doufáme a pro níž pracujeme, je *koinonia* daná a vyjadřovaná společným vyznáním apoštolské víry, společným svátostným životem, do nějž vstupujeme jedním křtem, a který společně slavíme v jednom eucharistickém společenství, společným životem, v němž jsou členové a služebníci vzájemně uznávání a smíření, a společným posláním dosvědčovat evangelium Boží milosti všem lidem a sloužit celému stvoření. Taková *koinonia* se má vyjadřovat na každém místě a skrze konciliární vztah církví na různých místech“. „Called to Be the One Church“, §2, in *Growth in Agreement III*, s. 606-607.

³¹ Viz např. kapitoly „Fundamentals of Our Common Faith: Jesus Christ and the Holy Trinity“ a „Salvation, Justification, Sanctification“ v díle Waltera Kaspera *Harvesting the Fruits: Basic Aspects of Christian Faith in Dialogue*. London-New York: Continuum, 2009, s. 10-47, v němž popisuje sbližení, k němuž v těchto otázkách došlo mezi anglikány, luterány, metodisty, reformovanými a římskými katolíky.

³² *A Treasure in Earthen Vessels*. Geneva: WCC, 1998, §32. *Křest, eucharistie a služba*, oddíl „Služba“, §34, uvádí: „Apoštolská tradice v církvi znamená nepřetržitost v trvalých charakteristikách církve apoštolů: dosvědčování apoštolské víry, ohlašování a svěží výklad evangelia, slavení křtu a eucharistie, předávání

a následném výkladu Písma, v poslední době se však dialog snažil porozumět tomu, jaká je role křesťanského společenství v takovém výkladu. Četné dvojstranné rozhovory potvrdily, že ekleziální výklad významu, jež má Boží slovo pro současnost, zahrnuje zkušenost víry celého Božího lidu, vhledy teologů a rozlišování ordinovaných služebníků.³³ Dnes stojí církve před úkolem shodnout se na tom, jak tyto faktory spolupůsobí.

Svátosti

40. Co se svátostí týče, církve zaznamenaly značnou míru souhlasu se způsobem, jímž dokument *Křest, eucharistie a služba* (1982) popsal význam a slavení křtu a eucharistie.³⁴ Tento text také naznačil další cesty k hledání dalšího sblížení v nejvýznamnějších z dosud nerozřešených otázek: kdo může být křtěn, přítomnost Krista v eucharistii a vztah eucharistie ke Kristově oběti na kříži. Ač se dokument *Křest, eucharistie a služba* letmo dotkl biřmování čili konfirmace, nezabýval se jinými obřady, které mnohá společenství slaví a některá považují za svátosti, ani nebyl určen k tomu, aby vzal v úvahu názory společenství, která mají za to, že se sice na svátostném životě církve podílí, slavit obřady křtu a eucharistie však povolána nejsou.

41. Postupující sblížení církví v chápání křtu lze shrnout následovně.³⁵ Skrze křest vodou ve jménu Trojjediného Boha, Otce, Syna a Ducha svatého, jsou křesťané sjednoceni s Kristem a spolu navzájem v církvi všech dob a míst. Křest je uvedení do nového života v Kristu a oslava účasti na Kristově křtu, životě, smrti a zmrtvýchvstání (srov. Mt 3,13-17; Řím 6,3-5). Je to „obmytí, jímž jsme se znovu zrodili k novému životu skrze Ducha svatého“ (Tit 3,5), které věřící začleňuje do Kristova těla a uschopňuje je k účasti na Božím království a životě budoucího světa (srov. Ef 2,6). Křest zahrnuje vyznání hříchů, obrácení srdce, odpuštění, očištění a posvěcení; zasvěcuje věřícího jako příslušníka „rodu vyvoleného, královského kněžstva, národa svatého“ (1 Pt 2,9). Tak je křest základním poutem jednoty. Některé církve mají za to, že dar Ducha svatého je zvláštním způsobem dán skrze biřmování neboli konfirmaci, a považují je za jednu z iniciačních svátostí. Všeobecná shoda ohledně křtu vedla některé účastníky ekumenického hnutí, aby vyzývali k vzájemnému uznání křtu.³⁶

42. Mezi křtem a eucharistií je dynamická a hluboká souvislost. Společenství, do něž nově iniciovaný křesťan vstupuje, je přiváděno k plnějšímu vyjádření a živeno v eucharistii, která utvrzuje v křestní víře a dává milost uschopňující věrně žít křesťanské povolání. Pokrok ve shodě ohledně eucharistie, který byl zaznamenán v ekumenickém dialogu, lze shrnout následovně.³⁷

služebné odpovědnosti, společenství v modlitbě, lásce, radosti a utrpení, služba nemocným a potřebným, jednota mezi místními církvemi a sdílení darů, které Pán každému dal.“

³³ Viz např. lutersko-pravoslavné prohlášení „Scripture and Tradition“, in *Growth in Agreement II*, s. 224-225; metodisticko-římskokatolické „The Word of Life“, §62-72, popisující „činitele rozlišování“ in *Growth in Agreement I*, s. 632-634; anglikánsko-římskokatolické „Gift of Authority“, in *Growth in Agreement III*, s. 60-81; učenicko-římskokatolické „Receiving and Handing on the Faith: The Mission and Responsibility of the Church“, in *Growth in Agreement III*, s. 121-137; metodisticko-římskokatolické „Speaking the Truth in Love: Teaching Authority among Catholics and Methodists“, in *Growth in Agreement III*, s. 138-176; a zprávu z rozhovorů církví reformovaných a starobylých východních církví z roku 2001, §22-28, popisující „tradici a Písmo svaté“ a „úlohu teologa v křesťanském společenství“, in *Growth in Agreement III*, s. 43-44.

³⁴ Srov. *Baptism, Eucharist and Ministry, 1982-1990: Report on the Process and Responses*. Geneva: WCC, 1990, s. 39, 55-56.

³⁵ Tento odstavec shrnuje materiál rozvinutý v pododílu „II. Význam křtu“ v *Křest, eucharistie a služba*, oddíl „Křest“, §2-7. Velmi podobná tvrzení z čtyř mezinárodních dvojstranných rozhovorů lze nalézt v oddílu „Common Understanding of Baptism“ knihy W. Kaspera *Harvesting the Fruits*, s. 164-168, a také v studijním textu Výboru pro víru a řád nazvaného *One Baptism: Towards Mutual Recognition*. Geneva: WCC, 2011.

³⁶ Příkladem takového vzájemného uznání křtu je to, jehož bylo dosaženo jedenácti ze šestnácti členských společenství Rady křesťanských církví v Německu 29. dubna 2007, s nímž se lze seznámit na http://www.ekd.de/english/mutual_recognition_of_baptism.html.

³⁷ Toto shrnutí čerpá z oddílu „II. Význam eucharistie“ v *Křest, eucharistie a služba*, oddíl „Eucharistie“, §2-26. Různé stupně sblížení mezi anglikány, luterány, metodisty, reformovanými a římskými katolíky viz oddíl „The Eucharist“ v Kasper, *Harvesting the Fruits*, s. 168-190.

Večeře Páně je oslava, při níž křesťané shromáždění kolem Božího stolu přijímají tělo a krev Krista. Je to ohlašování evangelia, oslava Otce za celé dílo stvoření, vykoupení a posvěcení (*doxologia*), připomínka smrti a zmrtvýchvstání Krista Ježíše a toho, co jednou provždy vykonal na kříži (*anamnesis*), a vzývání Ducha svatého, aby proměnil jak prvky chleba a vína, tak účastníky samé (*epiclesis*). Přednášejí se přímluvné modlitby za potřeby církve a světa, společenství věřících se znovu prohlubuje jako předjímání a předchůť budoucího království, což křesťany pudí, aby vycházeli ven a účastnili se Kristova poslání nastolovat již nyní ono království. Svatý Pavel zdůrazňuje vztah mezi večeří Páně a nejvnitřnějším životem církve (srov. 1 Kor 10,16-17; 11,17-33).

43. Jako jsou vyznání víry a křest neoddělitelné od života služby a svědectví, tak také eucharistie vyžaduje smíření, aby byla sdílena všemi, kdo jsou bratry a sestrami v jediné Boží rodině. „V eucharistii jsou křesťané povoláni být solidární s vyloučenými a stát se znamením lásky Krista, který žil a obětoval se pro všechny a nyní sám sebe vydává v eucharistii... Eucharistie vnáší do přítomného věku novou skutečnost, která přetváří křesťany do podoby Kristovy a tak je činí jeho účinnými svědky.“³⁸ Liturgickou obnovu, k níž došlo v některých církvích, lze částečně chápat jako recepci sbližování, jež bylo v ekumenickém dialogu zaznamenáno ohledně svátostí.

44. Různé křesťanské tradice mají odlišné názory na to, zda křest, eucharistie a jiné obřady mají být nazývány „svátostí“ nebo „ustanovené památky“. Výraz *svátost* (jímž se překládá řecké *mysterion*) naznačuje, že v provádění obřadu je sdělováno Boží spásné dílo, zatímco výraz *ustanovená památka* zdůrazňuje, že obřad je prováděn v poslušnosti Kristovu slovu a příkladu.³⁹ Tato dvě pojetí bývala často chápána jako vzájemně protikladná. Avšak jak ukázal studijní text dokumentu Výboru pro víru a řád *Jeden křest*: „Většina tradic, ať užívají výrazu ‚svátost‘ nebo ‚ustanovená památka‘, vyznává, že tyto události jsou povahy *instrumentální* (Bůh jich užívá, aby způsobil novou skutečnost) i *expresivní* (vyjadřují již existující skutečnost). Některé tradice zdůrazňují instrumentální rozměr... Jiné zdůrazňují rozměr expresivní.“⁴⁰ Mohla by tedy tato odlišnost být spíše odlišným kladením důrazu než naukovou neshodou? Tyto obřady vyjadřují jak „institucionální“, tak „charismatický“ aspekt církve. Jsou to viditelná, účinná jednání ustanovená Kristem a zároveň je účinnými činí Duch svatý, jenž jejich prostřednictvím vybavuje ty, kdo je přijímají, rozmanitými dary pro budování církve a její poslání ve světě a pro svět.

Svátosti a ustanovené památky

Ve světle sbližení v otázkách křtu a eucharistie a další reflexe o historických kořenech a možné slučitelnosti výrazů „svátost“ a „ustanovená památka“ stojí církev před úkolem zkoumat, zda dovedou dospět k hlubší shodě o onom rozměru života církve, který tyto obřady zahrnuje. Takové sbližování by je mohlo vést k zvažování několika dalších otázek. Většina církví slaví ve svých liturgiích i další obřady, jako biřmování/konfirmaci, sňatek a ordinaci, a mnohé také mají obřady pro odpuštění hříchů a žehnání nemocných: bylo by možné věnovat se počtu a ekleziálnímu postavení těchto svátostí či ustanovených památek v ekumenických rozhovorech? Zveme také církev, aby zvážily, zda mohou nyní dosáhnout těsnějšího sbližení v otázce, kdo může přijmout křest a kdo může předsedat liturgickým oslavám církve. A dále, zda by bylo možné dospět k plnějšímu vzájemnému porozumění mezi církvemi, které tyto obřady slaví, a těmi křesťanskými společenstvími, která jsou přesvědčena, že účast na životě v Kristu nevyžaduje slavení svátostí či jiných obřadů.

³⁸ *Křest, eucharistie a služba*, §24 a 26.

³⁹ Latinský termín *sacramentum* označoval přísahu, již rekrut skládal při nástupu vojenské služby, a první významný latinsky píšící teolog Tertulián (160-220) ho užil o křtu.

⁴⁰ *One Baptism: Towards Mutual Recognition*, §30.

Služby v církvi

Ordinovaná služba

45. Všechny církve přijímají biblickou nauku, že na rozdíl od početných kněží Staré smlouvy (srov. Žid 7,23) Ježíš, náš velekněz (srov. Žid 8,10), přinesl svou výkupnou oběť „jednou pro vždy“ (srov. Žid 7,27; 9,12; 9,26; 10,10.12-14). Liší se však v tom, co z těchto textů vyvozují. Dokument *Křest, eucharistie a služba* poznamenal, že ordinovaní služebníci „mohou vhodně být nazýváni kněžími, protože zastávají obzvláště kněžskou službu, když posilují a budují královské a prorocké kněžství věřících slovem a svátostmi, svými přímelnými modlitbami a pastoračním vedením společenství.“⁴¹ V souladu s tím některé církve zastávají názor, že ordinovaná služba stojí ve zvláštním vztahu k jedinečnému kněžství Kristovu, který sice s oním královským kněžstvím, jež popisuje 1 Pt 2,9, souvisí, podstatně se od něj však liší. Tyto církve věří, že některé osoby jsou ordinovány k zvláštní kněžské funkci svátostí ordinace.⁴² Jiné nechápou ordinované služebníky jako „kněze“, některé také nechápou ordinaci svátostně. Křesťané se též neshodují v otázce tradičního omezení ordinace k službě slova a svátostí na muže.

Ordinovaná služba

Ekumenické rozhovory znovu a znovu ukazují, že otázky související s ordinovanou službou představují náročné překážky na cestě k jednotě. Jestliže odlišnosti jako ty, které se týkají kněžství ordinovaných služebníků, brání dosažení plné jednoty, musí pro církve i nadále být naléhavou prioritou hledání způsobů, jak je překonat.

46. Všechny církve by sice v otázce, jak následovat Boží vůli v chápání, uspořádání a výkonu ordinované služby, rády hledaly poučení v Písmu, Nový zákon však žádný jeden model ordinované služby nepředkládá. Duch svatý církev někdy vedl, aby své služby přizpůsobovala současným potřebám (srov. Sk 6,1-6). Dary ducha byly požehnány rozmanité formy služby. Raní autoři, jako např. Ignác z Antiochie, trvali na trojí službě biskupa, presbytera a jáhna.⁴³ Lze mít za to, že tento model tří provázaných služeb má kořeny v Novém zákoně; postupně začal být tento model všeobecně přijímán a mnohé církve ho dosud považují za normativní. Některé církve od časů reformace přijaly jiné modely služby.⁴⁴ Ordinovaná služba má významnou úlohu jako jeden z prostředků udržování apoštolskosti církve, spolu s kánodem Písma, dogmatem a liturgickým řádem. Posloupnost ve službě má sloužit apoštolské nepřetržitosti církve.

47. Téměř všechna současná křesťanská společenství mají formální strukturu ordinované služby. Tato struktura často zahrnuje několik odlišných služeb a více či méně výslovně odráží potrojný model *episkopos-presbyteros-diakonos*. Církve jsou nadále rozděleny v otázce, zda je „historický episkopát“ (tedy biskupové ordinovaní v apoštolské posloupnosti sahající k nejranějším generacím církve) či obecněji apoštolská posloupnost ordinované služby něco, co Kristus zamýšlel pro své společenství. Některé mají za to, že trojí služba biskupa, presbytera a jáhna je znamením pokračující věrnosti evangeliu a je zásadní pro apoštolskou nepřetržitost církve jako celku.⁴⁵ Jiné se naopak nedomnívají, že věrnost evangeliu úzce souvisí s posloupností v službě,

⁴¹ *Křest, eucharistie a služba*, oddíl „Služba“, §17.

⁴² Viz anglikánsko-římskokatolické „Ministry and Ordination“ a „Elucidation“, in *Growth in Agreement I*, s. 78-87; a pravoslavně-římskokatolické „The Sacrament of Order in the Sacramental Structure of the Church“, in *Growth in Agreement II*, s. 671-679.

⁴³ Srov. Ignác z Antiochie, *List církvi v Magnesii* 6 a 13, *List církvi v Tralles* 7, *List církvi ve Filadelfii* 4, *List církvi ve Smyrně* 8.

⁴⁴ Vhled do tohoto reformačního vývoje poskytuje reformovaně-římskokatolický text „Towards a Common Understanding of the Church“, §12-63 nazvané „Toward a Reconciliation of Memories“, in *Growth in Agreement II*, s. 781-795; a lutersko-římskokatolický text *The Apostolicity of the Church*, Minneapolis, 2006, §65-164, s. 40-71.

⁴⁵ V této otázce lutersko-římskokatolické prohlášení „Church and Justification“ (1993), §185, konstatuje: „Mezi naukou o ospravedlnění a představou, že ordinovaná služba je založena Bohem a pro církev nutná, není žádný rozpor“ (*Growth in Agreement II*, s. 529). O několik odstavců dále však též text dodává: „Rozdíl mezi

a některé se mají před historickým episkopátem na pozoru, neboť ho považují za náchylný k zneužití a tedy potenciálně pro společenství škodlivý. Dokument *Křest, eucharistie a služba* pouze konstatoval, že trojí služba „dnes může sloužit jako výraz jednoty, o níž usilujeme, a také jako prostředek k jejímu dosažení.“⁴⁶

Trojí služba

Známky narůstající shody o místu ordinované služby v církvi nás vedou k tomu, abychom se ptali, zda mohou církve dosáhnout shody v otázce, zda je trojí služba součástí Boží vůle pro církev při uskutečňování jednoty, jakou chce Bůh.

Dar autority v službě církve

48. Veškerá autorita v církvi pochází od jejího Pána a hlavy, Ježíše Krista, který svou autoritu, již Nový zákon popisuje výrazem *exousia* (moc, svěřená autorita, morální autorita, vliv; doslova „ze svého bytí“), vykonával učením (srov. Mt 5,2; Lk 5,3), konáním zázraků (srov. Mk 1,30-34; Mt 14,35-36), vyháněním zlých duchů (srov. Mk 1,27; Lk 4,35-36), odpouštěním hříchů (srov. Mk 2,10; Lk 5,4) a vedením učedníků po cestách spásy (srov. Mt 16,24). Celá Ježíšova služba byla charakterizována autoritou (Mk 1,27; Lk 4,36), již kladl do služeb lidem. Když Ježíš obdržel „veškerou moc na nebi i na zemi“ (Mt 28,18), podělil se o ni s učedníky (srov. Jan 20,22). Jejich následovníci v službě dozoru (*episkopé*) vykonávali autoritu ohlašováním evangelia, slavením svátostí, zvláště eucharistie, a pastýřským vedením věřících.⁴⁷

49. Vzhledem k její zvláštní povaze lze autoritu v církvi správně chápat a vykonávat jen ve světle autority náležející její hlavě, tomu, který byl ukřižován, „sám sebe zmařil“ a „v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži“ (Flp 2,7-8). Tuto autoritu je třeba chápat v souvislosti s Ježíšovým eschatologickým příslibem, že dovede církev k naplnění v nebeském království. Proto je autorita církve odlišná od autority světa. Když chtěli učedníci ovládat jeden druhého, Ježíš je opravil a řekl, že nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé (srov. Mk 10,41-45; Lk 22,25). Autoritu v církvi je třeba chápat jako pokornou službu, vyživující a budující *koinonii* církve ve víře, životě a svědectví. Jejím vzorem je Ježíš myjící nohy učedníkům (srov. Jan 13,1-17). Je to služba (*diakonia*) lásky, bez ovládání či donucování.

50. Proto je třeba odlišovat autoritu v církvi v jejích rozmanitých formách a úrovních od pouhé moci. Tato autorita pochází od Boha Otce skrze Syna mocí Ducha svatého a jako taková odráží svatost Boha. Zdroje autority, jež církve různou měrou uznávají, jako jsou Písmo, tradice, bohoslužba, sněmy a synody, také odrážejí svatost Trojjediného Boha. Takovou autoritu lze rozpoznat všude tam, kde je vyjadřována pravda, která vede ke svatosti, a svatost Boha je ohlašována „ústý nemluvnat a kojenců“ (Ž 8,2; srov. Mt 21,16). Svatost znamená větší opravdovost ve vztahu s Bohem, s druhými lidmi a s celým stvořením. V průběhu dějin církev poznávala jistou autoritu v životech svatých, ve svědectví mnišského života a v různých způsobech, jimiž skupiny věřících žijí a vyjadřují pravdu evangelia. Jistý druh autority lze rozpoznat také v ekumenických rozhovorech a z nich vzešlých schválených prohlášeních, když odrážejí společné hledání a nacházení pravdy v lásce (srov. Ef 4,15), podněcují věřící, aby hledali Boží vůli pro eklesiální společenství, a zvou k trvalému obrácení (*metanoia*) a svatosti života.

katolickým a luterským pojetím v otázce teologického a eklesiologického hodnocení episkopátu tedy není tak radikální, že by luterské odmítání této služby či lhostejnost k ní stála v protikladu ke katolickému přesvědčení o její eklesiální nepostradatelnosti. Je spíše třeba se ptát po jasném odstupňování v hodnocení této služby, již katolická strana popisuje predikáty jako „nutná“ a „nepostradatelná“, zatímco luterská strana ji chápe jako „významnou“, „smysluplnou“, a tedy „žádoucí“.“ §197, in *Growth in Agreement II*, s. 532.

⁴⁶ *Křest, eucharistie a služba*, oddíl „Služba“, §22.

⁴⁷ Tento základní popis Ježíšovy autority a způsobu, jímž ji sdílí s církví, úzce parafrázuje popis, jež předkládá pravoslavně-římskokatolické prohlášení z Ravenny (2007) „Ecclesiological and Canonical Consequences of the Sacramental Nature of the Church: Ecclesial Communion, Conciliarity and Authority“, §12; viz výše, kapitola II, pozn. 28.

51. Autorita, již Ježíš Kristus, jediná hlava církve, sdílí s těmi, kdo mají službu vedení, není ani pouze osobní, ani pouze delegovaná společenstvím. Je to dar Ducha svatého určený k službě (*diakonia*) církvi v lásce a její výkon zahrnuje účast celého společenství. Cit věřícího společenství (*sensus fidei*) přispívá k celkovému porozumění Božímu slovu a skutečnost, že společenství přijímá vedení a učení ordinovaných služebníků, dosvědčuje opravdovost tohoto vedení. Ty, kdo autoritu vykonávají, a ty, kdo jsou autoritě podřízeni, spojuje vztah vzájemné lásky a dialog. Výkon autority, jakožto prostředek vedení křesťanského společenství ve víře, klanění a službě s mocí (*exousia*) ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Pána, může vyžadovat poslušnost. Takový požadavek se však má setkat s dobrovolnou spoluprací a souhlasem, neboť jeho cílem je napomáhat věřícím dorůstat plně zralosti v Kristu (srov. Ef 4,11-16).⁴⁸ „Cit“ pro pravý smysl evangelia, jenž sdílí celý Boží lid, vhledy těch, kdo se zvláštním způsobem věnují biblickým a teologickým studiím, a vedení těch, kdo jsou zvláštním způsobem zasvěceni pro službu dohledu, společně přispívají k rozlišování Boží vůle pro společenství. Rozhodování v církvi vyžaduje a vyvolává souhlas všech a závisí na vedení Ducha svatého, jež rozlišujeme pozorným nasloucháním Božímu slovu a jeden druhému. Duch svatý vyjasňuje možné dvojznačnosti v rozhodování procesem aktivní recepce v čase. Ekumenické hnutí umožnilo, že autoritativní učení některých křesťanských vůdců začalo působit za hranicemi jejich společenství, a to i v současném stavu rozdělení. Jako příklady lze uvést arcibiskupa Desmonda Tutu, který prohlásil, že „apartheid je příliš silný, než aby ho dokázala překonat rozdělená církev“,⁴⁹ ekumenického patriarchu Bartoloměje, který se snažil sjednotit křesťanské vůdce ve věci ekologie, papeže Jana Pavla II a Benedikta XVI, kteří vyzývali křesťany a vůdce jiných náboženství, aby se spojili v modlitbě za mír a podpoře míru, či bratra Rogera Schutze, který inspiroval nesčetné křesťanské věřící, zvláště mladé, aby se spojili k společné oslavě Trojjediného Boha.

Autorita v církvi a její vykonávání

V rozmanitých dvojstranných rozhovorech došlo k významným krokům k sblížení v otázce autority a jejího vykonávání.⁵⁰ Církve se dosud neshodují v otázce, jakou relativní váhu je třeba přisuzovat jednotlivým zdrojům autority, v otázce nakolik a jakými způsoby je církev schopna dospět k normativnímu vyjádření své víry a v otázce role ordinovaných služebníků v předkládání autoritativního výkladu zjevení. Všechny církve však spojuje naléhavý zájem na tom, aby evangelium bylo kázáno, vykládáno a žito ve světě pokorně, avšak s přesvědčivou autoritou. Nemohlo by úsilí o ekumenické sblížení v otázce uznání a výkonu autority sehrát tvůrčí úlohu v tomto misijním úsilí církví?

Služba dohledu (Episkopé)

52. Církev, jakožto Kristovo tělo a eschatologický Boží lid, je budována Duchem svatým prostřednictvím rozmanitých darů a služeb. Tato rozmanitost vyžaduje službu koordinace, aby tyto dary mohly obohacovat celou církev, její jednotu a poslání.⁵¹ Věrné vykonávání služby episkopé podřízené evangeliu osobami pro takovou službu vybranými a oddělenými je pro život a poslání církve požadavkem zásadního významu. Konkrétní vývoj struktur episkopé se v různých časech a místech lišil, avšak všechna společenství, ať s biskupským zřízením či bez něj, vždy

⁴⁸ Srov. „Ecclesiological and Canonical Consequences of the Sacramental Nature of the Church: Ecclesial Communion, Conciliarity and Authority“, §13-14; viz výše, kapitola II, pozn. 28.

⁴⁹ Desmond Tutu, „Towards Koinonia in Faith, Life and Witness“, in T. Best a G. Gassmann, eds. *On the Way to Fuller Koinonia*. Geneva: WCC, 1994, s. 96-97.

⁵⁰ Viz např. anglikánsko-římskokatolickou zprávu „Authority in the Church“ (1976), in *Growth in Agreement I*, s. 88-105; „Authority in the Church II“, in *Growth in Agreement I*, s. 106-18; „The Gift of Authority“ (1998), in *Growth in Agreement III*, s. 60-81; ozvěnu toho lze zaslechnout také v §83-84 metodisticko-římskokatolického dokumentu „Speaking the Truth in Love: Teaching Authority among Catholics and Methodists“, in *Growth in Agreement III*, s. 163-164.

⁵¹ Srov. *Křest, eucharistie a služba*, oddíl „Služba“, §23.

chápala potřebu služby *episkopé* pro udržování nepřetržitosti apoštolské víry a jednoty života. Kromě kázání slova a slavení svátostí je hlavním účelem této služby věrně opatrovat a předávat zjevenou pravdu, udržovat společenství mezi místními shromážděními, poskytovat vzájemnou podporu a vést dosvědčování evangelia. Takové vedení zahrnuje dohled nad rozmanitými křesťanskými organizacemi, které se věnují zlepšování lidského života a ulehčování utrpení, tedy aspekty služby (*diakonia*) církve světu, k nimž se vrátíme v příští kapitole. Všechny tyto funkce, jež shrnuje výraz *episkopé* čili dohled, vykonávají osoby, které se vztahují k věřícím svých vlastních společenství i k těm, kdo takové služby vykonávají v jiných místních společenstvích. To je míněno tvrzením, že služba dohledu, jako každá služba v církvi, musí být vykonávána osobním, sborovým a obecním způsobem.⁵² Dokument *Křest, eucharistie a služba* popsal tyto způsoby výkonu takto: „Má být *osobní*, protože na přítomnost Krista mezi jeho lidem může nejúčinněji poukazovat osoba ordinovaná k tomu, aby ohlašovala evangelium a volala společenství k službě Pánu v jednotě života a svědectví. Má být *sborová*, neboť je potřeba, aby existoval sbor ordinovaných služebníků, jejichž společným úkolem je zastupovat zájmy společenství. A důvěrný vztah mezi ordinovanou službou a společenstvím by měl nalézt svůj výraz v *obecním* rozměru: výkon ordinované služby je zakořeněn v životě společenství a vyžaduje, aby se společenství účinně účastnilo rozpoznávání Boží vůle a vedení Duchem.“⁵³

53. Jeden takový způsob vykonávání dohledu odráží vlastnost církve, již lze nazvat „synodalita“ či „konciliarita“. Slovo *synoda* pochází z řeckých výrazů *syn* (s) a *hodos* (cesta), což naznačuje „společnou cestu“. Synodalita i konciliarita znamená, že „každý úd Kristova těla má v důsledku svého křtu své místo a vlastní odpovědnost“ ve společenství církve.⁵⁴ Pod vedením Ducha svatého je celá církev synodální/konciliární na všech úrovních ekleziálního života: místní, regionální i univerzální. Vlastnost synodality či konciliarity odráží tajemství trojičního života Boha a struktury církve vyjadřují tuto vlastnost, aby se život společenství uskutečňoval jako sdílení. V místním eucharistickém společenství je tato vlastnost zakoušena v hluboké jednotě v lásce a pravdě mezi členy a jejich předsedajícím služebníkem. Synody se scházely v klíčových situacích, aby rozlišovaly apoštolskou víru v reakci na nauková či morální ohrožení a hereze, v důvěře ve vedení Duchem svatým, jehož Ježíš slíbil poslat po svém návratu k Otci (srov. Jan 16,7.12-14). Ekumenických synod se účastnili představení z celé církve. Jejich rozhodnutí byla přijata všemi jako projev uznání významu služby, již konali pro podporu a udržování společenství v církvi jako celku.⁵⁵ Církve mají v současné době odlišné názory a zvyklosti týkající se účasti a úlohy laiků v synodách.

⁵² Již na první světové konferenci o víře a řádu v Lausanne v roce 1927 bylo zaznamenáno, že různé církve jsou uspořádány podle „episkopálního“, „presbyterního“ a „kongregacionálního“ systému a že hodnoty, na nichž se tato uspořádání zakládají, „mnozí považují za podstatné k dobrému uspořádání církve“. In H. N. Bate (ed.), *Faith and Order Proceedings of the World Conference: Lausanne, August 3-21, 1927*. London: Student Christian Movement, 1927, s. 379. O 55 let později citoval dokument *Křest, eucharistie a služba*, oddíl „Služba“, komentář k §26, tento text z Lausanne, aby doložil své tvrzení, že ordinovaná služba by měla být vykonávána osobním, sborovým a obecním způsobem.

⁵³ *Křest, eucharistie a služba*, §26.

⁵⁴ Viz pravoslavně-římskokatolický mezinárodní dialog „Ecclesial Communion, Conciliarity and Authority“, §5, který poznamenává, že synodalitu lze chápat jako synonymní s konciliaritou.

⁵⁵ „Ekumenický“ sněm či synoda je shromáždění zastupující celý křesťanský svět. Za první takový sněm je všeobecně považován ten, který se konal roku 325 v Nikaji, aby potvrdil Kristovo božství v reakci na novou nauku Ariova, který popíral, že Syn je roven Otci. Církve se liší v názorech na to, kolik se takových sněmů konalo. O ekumenických sněmech a jejich autoritě viz např. lutersko-pravoslavný text „Authority in and of the Church: The Ecumenical Councils“ (1993), in *Growth in Agreement III*, s. 12-14; pododdíl „Councils and the Declaration of the Faith“ učenicko-římskokatolického „Receiving and Handing on the Faith: The Mission and Responsibility of the Church“, in *Growth in Agreement II*, s. 125-127; srov. též *Councils and the Ecumenical Movement*. Geneva: WCC, 1968.

Autorita ekumenických koncilů

Většina církví přijímá naukové definice raných ekumenických koncilů jako vyjádření novozákonního učení. Některé však mají za to, že veškerá pobiblická nauková rozhodnutí mohou být revidována, zatímco jiné považují některé naukové definice za normativní a tedy nezměnitelná vyjádření víry. Umožnil ekumenický dialog společné hodnocení normativity učení raných ekumenických koncilů?

54. Kdykoli se církev schází, aby se radila a činila významná rozhodnutí, je třeba někoho, kdo shromáždění svolá a předsedá mu, ve prospěch řádu a aby zajistil proces navrhování, rozlišování a artikulace dosažené shody. Ti, kdo předsedají, mají vždy sloužit těm, jimž předsedají, pro budování církve Boží, v lásce a v pravdě. Povinností předsedajících je respektovat integritu místních církví, poskytnout hlas němým a podporovat jednotu v rozmanitosti.

55. Slovo *primát* označuje zvyklost, uznávanou již prvními ekumenickými koncily za starobylou, podle níž biskupové v Alexandrii, Římě a Antiochii a později v Jeruzalémě a Konstantinopoli vykonávali osobní službu dohledu nad mnohem rozsáhlejší oblastí, než byly jejich individuální církevní provincie. Takový primaciální dohled nebyl chápán jako stojící v protikladu k synodalitě/konciliaritě, která vyjadřuje spíše sborovou službu jednotě. Historicky existovaly formy primátu na různých úrovních. Podle kánonu 34 Apoštolských kánonů, které vyjadřují sebepojetí církve v raných staletích a mnozí, ač ne všichni, křesťané je dosud ctí, má první mezi biskupy v každém národě učinit rozhodnutí jen ve shodě s ostatními biskupy, kteří nemají činit žádná významná rozhodnutí bez souhlasu prvního.⁵⁶ I v raných staletích byly rozmanité služby primátu někdy zamořeny soupeřivostí mezi církevními představenými. Postupně si biskup římský začal nárokovat primát v rozhodování (jurisdikci) a učící autoritě vztahující se na celý Boží lid na základě vztahu této místní církve k apoštolům Petrovi a Pavlovi. Ač byl tento primát mnoha církvemi v raných staletích uznáván, jeho podstatná úloha a způsob jeho vykonávání byly předmětem značných sporů. V posledních letech napomohlo ekumenické hnutí vytvořit smířlivější atmosféru, v níž bylo možné diskutovat o službě ustanovené k podpoře jednoty celé církve.

56. Částečně díky pokroku, který byl již zaznamenán v dvojstranných a mnohostranných rozhovorech, vznesla 5. světová konference o víře a řádu otázku „univerzální služby křesťanské jednotě“.⁵⁷ Ve své encyklice *Ut unum sint* citoval papež Jan Pavel II tento text, když vyzýval představitele církví a jejich teology, aby s ním „vstoupili do trpělivého bratrského rozhovoru“ ohledně této služby.⁵⁸ V následující diskusi vyjádřili někteří členové jiných církví – navzdory přetrvávajícím oblastem neshody – svou otevřenost k zvážení, jak by taková služba mohla podporovat jednotu místních církví po celém světě a zvelebovat, ne ohrožovat, charakteristické rysy jejich svědectví. Vzhledem k tomu, jak ekumenicky citlivá tato otázka je, je důležité rozlišovat mezi podstatou služby primátu a konkrétními způsoby, jimiž byla a je vykonávána. Všichni se shodují na tom, že taková osobní primaciální služba by musela být vykonávána obecním a sborovým způsobem.

57. K dosažení sblížení v této otázce je třeba udělat ještě mnoho práce. V současnosti se křesťané neshodují na tom, že univerzální služba primátu je nutná či žádoucí, ač několik dvojstranných

⁵⁶ Tento kánon lze nalézt na <http://www.newadvent.org/fathers/3820.htm>.

⁵⁷ §31.2 v „Report of Section II: Confessing the One Faith to God's Glory“, in T. F. Best a G. Gassmann, eds. *On the Way to Fuller Koinonia*. Geneva: WCC, 1994, s. 243.

⁵⁸ Jan Pavel II. *Ut Unum Sint*. Praha: Zvon, 1995, §96. Zpráva nazvaná „Petrine Ministry“ předkládá syntézu a analýzu rozmanitých ekumenických rozhovorů, které se do roku 2001 zabývaly otázkou služby primátu, a také reakce na výzvu Jana Pavla k dialogu o této službě. Ústřední otázky jsou v ní seskupeny pod čtyři hlavičky: biblické základy, *De iure divino* [zda by se taková služba mohla zakládat na Boží vůli], univerzální jurisdikce (výkon autority či moci v církvi), papežská neomylnost. Tato předběžná zpráva, již lze nalézt v *Information Service*, č. 109 (2002/I-II), s. 29-42, ukazuje, že hodnocení „petrovské služby“ se výrazně liší v závislosti na tom, k jaké konkrétní tradici to které křesťanské společenství náleží.

rozhovorů uznalo hodnotu služby podporující jednotu celého křesťanského společenství, či dokonce že taková služba může být součástí Kristovy vůle pro církev.⁵⁹ Nedostatek shody nepanuje prostě mezi některými rodinami církví, ale i uvnitř některých církví. Proběhla významná ekumenická diskuse o novozákonních dokladech pro službu podporující širší jednotu církve, jako byla služba svatého Petra a svatého Pavla. Přetrvávají však neshody ohledně významu jejich služby a jejího významu vzhledem k možnému Božímu záměru vytvořit nějakou formu služby jednotě a poslání církve jako celku.

Univerzální služba jednotě

Budou-li podle Kristovy vůle současná rozdělení překonána, jak by mohla být chápána a vykonávána služba podporující a zvelebující jednotu církve na univerzální úrovni?

⁵⁹ Viz anglikánsko-římskokatolickou zprávu „The Gift of Authority“, in *Growth in Agreement III*, s. 60-81, a pravoslavně-římskokatolické „The Ecclesiological and Canonical Consequences of the Sacramental Nature of the Church“.

Kapitola IV

Církev: ve světě a pro svět

A. Boží plán pro stvoření: Boží království

58. Důvod Ježíšova poslání je výstižně vyjádřen slovy „Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna“ (Jan 3,16). Z toho je zřejmé, že první a hlavní postoj Boha vzhledem ke světu je láska, ke každému dítěti, ženě i muži, kteří se kdy stali součástí lidských dějin, a k celému stvoření. Boží království, jež Ježíš kázal tím, že zjevoval Boží slovo v podobenstvích, a které uvedl do světa svými mocnými skutky, zvláště v paschálním tajemství své smrti a vzkříšení, je posledním cílem celého vesmíru. Bůh zamýšlel církev ne pro ni samu, ale aby sloužila jeho záměru proměnit svět. Proto služba (*diakonia*) patří k nejvlastnějšímu bytí církve. Studijní dokument *Církev a svět* popsal takovou službu těmito slovy: „Církev se jako tělo Kristovo účastní Božího tajemství. Jako tajemství zjevuje Krista světu tím, že ohlašuje evangelium, slaví svátosti (jež jsou samy nazývány ‚tajemství‘), zjevuje novost života, již Kristus dává, a tím předjímá Království, jež je v něm již přítomno.“⁶⁰

59. Poslání církve ve světě je slovem i skutkem ohlašovat všem lidem radostnou zvěst o spáse v Ježíši Kristu (srov. Mk 16,15). Evangelizace je tedy jedním z nejpřednějších úkolů církve v poslušnosti Ježíšovu příkazu (srov. Mt 28,18-20). Církev je povolána Kristem v Duchu svatém, aby dosvědčovala, jak Otec usmířuje, uzdravuje a proměňuje stvoření. Podstatným aspektem evangelizace je tedy podpora spravedlnosti a míru.

60. Dnes si křesťané více uvědomují široké spektrum rozmanitých náboženství, která existují, a jaké pravdy a pozitivní hodnoty obsahují.⁶¹ Přitom si mohou vzpomenout na ona místa v evangeliích, kde Ježíš sám kladně hovoří o těch, kdo byli ve vztahu k posluchačům „cizí“ či „jiní“ (srov. Mt 8,11-12; Lk 7,9; 13,28-30). Křesťané jsou si vědomi, že náboženská svoboda je jedním ze základních rozměrů lidské důstojnosti, a v lásce, k níž vyzývá sám Kristus, se snaží tuto důstojnost respektovat a vést s druhými lidmi dialog, nejen proto, aby s nimi sdíleli bohatství křesťanské víry, ale také proto, aby mohli docenit prvky pravdy a dobroty přítomné v jiných náboženstvích. Při ohlašování evangelia těm, kdo ho ještě neslyšeli, nebyla v minulosti vždy věnována náležitá úcta jejich náboženství. Evangelizace by se měla vždy konat s úctou k těm, kdo mají jiná přesvědčení. Sdílení radostné zvěsti o pravdě zjevené v Novém zákoně a zvaní druhých k plnosti života v Kristu je výrazem uctivé lásky.⁶² V současném kontextu zvýšeného povědomí o mnohosti náboženství se možnost spásky těch, kdo výslovně nevěří v Krista, a vztah mezináboženského dialogu a ohlašování Ježíše jako Pána stávají mezi křesťany stále více předmětem reflexe a diskuse.

⁶⁰ *Church and World: The Unity of the Church and the Renewal of Human Community*. Geneva: WCC, 1990, kapitola III, §21, s. 27.

⁶¹ K problémům souvisejícím s tímto tématem viz „Religious Plurality and Christian Self-Understanding“ (2006), výsledek studijního procesu v reakci na návrhy učiněné v roce 2002 v ústředním výboru SRC třem zaměstnaneckým týmům zabývajícím se vírou a řádem, mezináboženskými vztahy a misíí a evangelizací, dostupný z: <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/assembly/porto-alegre-2006/3-preparatory-and-backgrounddocuments/religious-plurality-and-christian-self-understanding.html>. Toto prohlášení sleduje diskusi o vztahu mezi misíí a světovými náboženstvími na konferenci Komise pro světovou misii a evangelizaci konané v San Antonio v roce 1989. Pro svůj vztah k obecným tématům, jimiž se tato kapitola zabývá, budou mezináboženské vztahy zmíněny v každém z jejích tří oddílů.

⁶² „Charta Oecumenica“ (2001) Konference evropských církví (CEC) a Rady evropských biskupských konferencí (CCEE), §2, prohlašuje: „Zavazujeme se uznávat, že každý člověk si může svobodně zvolit svou náboženskou a církevní příslušnost podle svého svědomí, což obnáší nepřesvědčovat nikoho ke konverzi morálním nátlakem ani materiálními podněty, ale také nezabraňovat nikomu nastoupit konverzi z vlastní svobodné vůle. Viz také dokument Papežské rady pro mezináboženský dialog, Světové rady církví a Světové evangelické aliance „Christian Witness in a Multi-Religious World: Recommendations for Conduct“ z 28. ledna 2011, dostupný z: http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/interelg/documents/rc_pc_interelg_doc_20111110_testimonianza-cristiana_en.html.

Ekumenická reakce na mnohost náboženství

Mezi církvemi i uvnitř nich přetrvávají vážné neshody v těchto otázkách. Nový zákon učí, že Bůh chce, aby všichni lidé byli spaseni (srov. 1 Tim 2,4), a zároveň, že Ježíš je jediný spasitel všech (srov. 1 Tim 2,5 a Sk 4,12). Jaké závěry lze z těchto biblických nauk vyvodit ohledně možnosti spásy pro ty, kdo nevěří v Krista? Někteří mají za to, že způsoby známými jen Bohu mohou být skrze Krista mocí Ducha svatého spaseni i ti, kdo křesťanskou víru výslovně nesdílejí. Jiným připadá, že takový názor neodpovídá dostatečně biblickým textům, které říkají, že ke spáse je nutná víra a křest. Rozdílné názory v této otázce se projeví v pojetí a způsobu uskutečňování poslání církve. Jak mohou církve v současném kontextu zvýšeného vědomí životnosti rozmanitých světových náboženství dospět k větší shodě v těchto otázkách a účinněji spolupracovat při dosvědčování evangelia slovem i skutkem?

B. Morální výzva evangelia

61. Křesťané jsou povoláni, aby konali pokání ze svých hříchů, odpouštěli druhým a vedli život naplněný obětí a službou: učednictví vyžaduje morální závazek. Avšak, jak důrazně učí svatý Pavel, lidé nejsou ospravedlněni skutky zákona, ale milostí skrze víru (srov. Řím 3,21-26; Gal 2,19-21). Křesťanské společenství tedy žije ve sféře Božího odpuštění a milosti, která způsobuje a utváří morální život věřících. Pro obnovení jednoty je velmi významné, že dvě společenství, jejichž odloučení předznamenalo počátek protestantské reformace, dospěla k shodě v ústředních aspektech nauky o ospravedlnění z víry, jež byla v době jejich rozdělení hlavním předmětem neshody.⁶³ Že morální závazek a společné jednání jsou možné na základě víry a milosti by mělo být uznáváno za podstatné pro život a bytí církve.

62. Etika křesťanů jakožto učedníků je zakořeněna v Bohu, stvořiteli a zjevovateli, a utváří se, když se společenství snaží porozumět Boží vůli v rozmanitých okolnostech času a místa. Církev nestojí v odloučení od morálních zápasů lidstva jako celku. Spolu s příslušníky jiných náboženství a všech lidí dobré vůle musejí křesťané podporovat nejen ty individuální morální hodnoty, které jsou podstatné pro autentické uskutečnění lidské osoby, ale také společenské hodnoty spravedlnosti, míru a ochrany životního prostředí, neboť poselství evangelia se týká osobního i obecního aspektu lidské existence. *Koinonia* tedy zahrnuje nejen vyznání jedné víry a slavení společné bohoslužby, ale také společné morální hodnoty založené na inspiraci a vhladech evangelia. Přestože jsou v současné době rozděleny, církve již došly ve vzájemném společenství tak daleko, že jsou si vědomy, že to, co dělá jedna, ovlivňuje životy ostatních, a v důsledku toho si čím dál tím zřetelněji uvědomují potřebu vzájemného skládání účtů ze svých etických úvah a rozhodnutí. Když si církve vzájemně kladou otázky a vzájemně se utvrzují, vyjadřují to, co v Kristu sdílejí.

63. Napětí v morálních otázkách byla vždy předmětem zájmu církve, avšak v současném světě vedl filosofický, společenský a kulturní vývoj k opětovnému promýšlení mnoha mravních norem a k vzniku nových konfliktů vzhledem k morálním principům a etickým otázkám, které ovlivňují jednotu církví. Zároveň jsou morální otázky vztahovány ke křesťanské antropologii a při hodnocení pokroků v morálním uvažování se dává přednost evangeliu. Jednotliví křesťané a církve někdy shledávají, že jsou rozděleni protikladnými názory na to, jaké principy osobní či kolektivní morálky odpovídají evangeliu Ježíše Krista. Někteří navíc mají za to, že morální otázky ze své povahy církev nerozdělují, zatímco jiní jsou pevně přesvědčeni, že ano.

Morální otázky a jednotu církve

Ekumenický dialog na mnohostranné i dvojstranné úrovni začal načrtávat některé parametry významu morální nauky a praxe pro jednotu křesťanů.⁶⁴ Má-li přítomný a budoucí ekumenický

⁶³ Viz lutersko-římskokatolickou „Společnou deklaraci k nauce o ospravedlnění“, in T. Machula, ed. *Ospravedlnění a dědičný hřích v ekumenickém dialogu: pracovní překlad*. Praha: Krystal OP, 2000.

⁶⁴ Např. anglikánsko-římskokatolické prohlášení „Life in Christ: Morals, Communion and the Church“, in *Growth in Agreement II*, s. 344-370; a studijní dokument Společné pracovní skupiny Světové rady církví

dialog sloužit poslání a jednotě církve, je důležité, aby se tento dialog výslovně věnoval výzvám, jež pro sblížení představují současné morální otázky. Zveme církve, aby tyto otázky zkoumaly v duchu vzájemné pozornosti a podpory. Jak by mohly církve pod vedením Ducha svatého společně rozlišovat, co dnes znamená chápat a žít ve věrnosti Ježíšovu učení a postoji? Jak mohou církve věnující se společně tomuto úkolu rozlišování nabízet odpovídající modely rozpravy a moudrou radu společností, jimž jsou povolány sloužit?

C. Církev ve společnosti

64. Svět, který „Bůh tak miloval“, je zjizven obtížemi a tragédiemi, které volají po účastném zapojení křesťanů. Zdrojem jejich zápalu pro proměnu světa je jejich společenství s Bohem v Ježíši Kristu. Věří, že Bůh, který je naprostá láska, milosrdenství a spravedlnost, může působit skrze ně, mocí Ducha svatého. Žijí jako učedníci Toho, který se staral o slepé, chromé a malomocné, který přijímal chudé a vyloučené a zpochybňoval authority, které nevěnovaly dostatečnou pozornost lidské důstojnosti a vůli Boží. Je třeba, aby se církve ujímala těch, kdo ve společnosti nemají moc, a umožňovala jejich hlasu zaznít; někdy se musí stávat hlasem těch, kdo hlas nemají. Právě pro svou víru nemohou křesťanská společenství nečinně přihlížet přírodním katastrofám, které postihují lidstvo, k němuž náležejí, či zdravotním hrozbám, jakou je pandemie HIV a AIDS. Víra je také pudí, aby se zasazovali o spravedlivý společenský řád, v němž by bohatství tohoto světa bylo spravedlivě rozděleno, utrpení chudých zmírněno a krajní nouze jednoho dne odstraněna. Všechny církve musejí trvale věnovat pozornost nesmírné ekonomické nerovnosti, která sužuje lidskou rodinu, jako je ta, která v současné době odlišuje globální Sever od globálního Jihu. Jako následovníci „knížete pokoje“ se křesťané zasazují o mír, zvláště tím, že se snaží překonat příčiny války (z nichž hlavní jsou ekonomická nespravedlnost, rasismus, etnická a náboženská nenávisť, přehnaný nacionalismus, útlak a užití násilí k řešení neshod). Ježíš řekl, že přišel, aby lidé měli život v hojnosti (srov. Jan 10,10), a jeho následovníci si uvědomují svou odpovědnost za hájení lidského života a důstojnosti. Tato odpovědnost spočívá právě tak na církvích jako na jednotlivých věřících. V každém kontextu naleznou křesťané znamení umožňující jim rozlišit, jaká reakce je v daných okolnostech vhodná. Již nyní mohou rozdělená křesťanská společenství společně usilovat o takové rozlišování, skutečně to dělají a společně jednají, aby ulevily trpícím lidem a pomáhaly vytvářet společnost, která chrání lidskou důstojnost.⁶⁵ Křesťané ať usilují podporovat hodnoty Božího království tím, že budou spolupracovat s příslušníky jiných náboženství i s těmi, kdo žádnou náboženskou víru nevyznávají.

65. Vztah církve a státu a církve a společnosti je podmíněn mnoha historickými, kulturními i demografickými faktory. Rozmanité modely tohoto vztahu odpovídající kontextovým okolnostem mohou být oprávněnými výrazy katolicity církve. Je zcela na místě, aby věřící hráli v občanském životě kladnou úlohu. Stalo se však, že se křesťané spojili se světskými autoritami způsoby, které přehlížely hříšné a nespravedlivé činnosti, či k nim dokonce podněcovaly. Ježíšova výslovná výzva, aby jeho učedníci byli „solí země“ a „světlem světa“, (srov. Mt 5,13-16) vede křesťany, aby jednali s politickými a ekonomickými autoritami s cílem podporovat hodnoty Božího království a čelit postupům a iniciativám, které jsou s nimi v rozporu. To obnáší kriticky analyzovat a odhalovat nespravedlivé struktury a zasazovat se o jejich proměnu, ale také podporovat ty iniciativy občanských autorit, které podporují spravedlnost, mír, ochranu životního

a Římskokatolické církve „The Ecumenical Dialogue on Moral Issues: Potential Sources of Common Witness or of Divisions“ (1995), *The Ecumenical Review* 48 (2), duben 1996, s. 143-154. Nedávnou práci na téma „Morální rozlišování v církvích“ viz též *The Standing Commission on Faith and Order Meeting in Holy Etchmiadzin, Armenia*. Geneva: WCC, 2011, s. 9-10 a 18-20.

⁶⁵ Viz např. reformované-římskokatolický text „The Church as Community of Common Witness to the Kingdom of God“, kde druhá kapitola připomíná spolupráci těchto církví v souvislosti s právy kanadských domorodců, s apartheidem v Jižní Africe a s mírem v Severním Irsku a třetí kapitola popisuje modely rozlišování užívané v obou společenstvích, in PCPCU, *Information Service* N. 125 (2007/III), s. 121-138, a *Reformed World* 57(2/3), červen-září 2007, s. 105-207.

prostředí a péči o chudé a utlačované. Tímto způsobem se křesťané mohou zařadit do tradice proroků, kteří ohlašovali Boží soud nad veškerou nespravedlností. To je pravděpodobně vystaví pronásledování a utrpení. Kristus jako služebník obětoval svůj život na kříži a sám předpověděl, že jeho učedníci mají očekávat podobný osud. Svědectví (*martyria*) církve bude pro jednotlivce i společenství obnášet cestu kříže, až k mučednictví (srov. Mt 10,16-33).

66. Církev zahrnuje všechny socio-ekonomické třídy – spásu, již může dát jen Bůh, potřebují bohatí i chudí. Podle Ježíšova příkladu je církev povolána a zvláštním způsobem uschopněna, aby sdílela osud těch, kteří trpí, a pečovala o potřebné a opomíjené. Církev ohlašuje slova o naději a útěše v evangeliu, věnuje se skutkům soucitu a milosrdenství (srov. Lk 4,18-19) a je pověřena, aby uzdravovala a smířovala poničené lidské vztahy a sloužila Bohu smířováním těch, kdo jsou rozdělení nenávistí a odcizením (srov. 2 Kor 5,18-21). Spolu se všemi lidmi dobré vůle církev usiluje pečovat o stvoření, jež sténá v touze po účasti na svobodě Božích dětí (srov. Řím 8,20-22), tím, že čelí zneužívání a ničení Země a účastní se Božího díla uzdravování porušených vztahů mezi stvořením a lidstvem.

Závěr

67. Jednota Kristova těla spočívá v daru *koinonia* čili společenství, jež Bůh laskavě uděluje lidem. Panuje narůstající shoda v tom, že *koinonia*, jakožto společenství s Nejsvětější Trojicí, se projevuje třemi provázanými způsoby: jako jednota ve víře, jednota v svátostném životě a jednota v službě (ve všech jejích formách, včetně ordinované služby a misie). Liturgie, zvláště slavení eucharistie, je dynamickým paradigmatem pro podobu takové *koinonie* v přítomném věku. V liturgii zakouší Boží lid společenství s Bohem a společenství s křesťany všech dob a míst. Shromažďují se s předsedajícím, ohlašují radostnou zvěst, vyznávají svou víru, modlí se, vyučují a učí se, vzdávají chválu a díky, přijímají tělo a krev Páně a jsou posíláni do světa.⁶⁶ Svatý Jan Zlatoústý mluvil o dvou oltářích: jednom v kostele a druhém mezi chudými, trpícími a těmi, kdo jsou v nouzi.⁶⁷ Církev posilovaná a vyživovaná liturgií musí pokračovat v životodárném poslání Kristově v prorocké a soucitné službě světu a v zápase proti všem formám nespravedlnosti a útlaču, nedůvěry a konfliktu, jež lidé vytváří.

68. Jedním z požehnání ekumenického hnutí bylo, že bylo objeveno mnoho aspektů učednictví, jež církve sdílejí, ačkoli dosud nežijí v plném společenství. Naše roztržštěnost a rozdělení odporuje Kristově vůli, aby jeho učedníci byli jednotní, a je na překážku poslání církve. Proto je obnovení jednoty mezi křesťany pod vedením Ducha svatého tak naléhavým úkolem. Růst ve společenství se uskutečňuje v onom širším společenství věřících, které sahá do minulosti i do budoucnosti a zahrnuje celé společenství svatých. Posledním cílem církve je být uchválena v *koinonia*/společenství Otce, Syna a Ducha svatého, být součástí nového stvoření a chválit Boha a radovat se v něm navěky (srov. Zj 21,1-4; 22,1-5).

69. „Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět soudil, ale aby svět byl skrze něj spasen“ (Jan 3,17). Nový zákon končí viděním nových nebes a nové země, proměněných milostí Boží (srov. Zj 21,1-22,5). Tento nový kosmos je přislíben pro konec dějin, ale již nyní je přítomen v očekávání, když církev, udržovaná na své pouti časem vírou a láskou, volá v lásce a klanění „Přijď, Pane Ježíši“ (Zj 22,20). Kristus miluje církev, jako ženich miluje svou nevěstu (srov. Ef 5,25) a sdílí s ní své poslání přinášet světla a uzdravení lidem až do doby, kdy znovu přijde ve slávě a nastane Beránkova svatební hostina v nebeském království (srov. Zj 19,7).

⁶⁶ Předchozí věty do značné míry opakují a parafrázuji prohlášení z 9. fóra o dvojstranných rozhovorech konaného v německém Breklum v březnu 2008. Prohlášení sestavené tímto fórem viz *The Ecumenical Review* 61(3), říjen 2009, s. 343-347; viz též <http://www.oikoumene.org/fileadmin/files/wcc-main/documents/p2/breklum-statement.pdf>.

⁶⁷ Svatý Jan Zlatoústý, Kázání na evangelium podle Matouše 50,3-4, in J. P. Migne, *Patrologia Graeca*, 58, s. 508-509.

Historická poznámka

Jak vznikl dokument *Církev: Na cestě k společné vizi*

Světová rada církví popisuje sama sebe jako „společenství církví, které vyznávají Pána Ježíše Krista jako Boha a Spasitele podle Písma, a proto usilují společně naplnit své společné povolání k slávě jediného Boha, Otce, Syna a Ducha svatého“.⁶⁸ Toto „společné povolání“ pobízí církve, aby společně usilovaly o sblížení a větší shodu v ekleziologických otázkách, které je dosud rozdělují: Co je církev? Jaká je úloha církve v Božím kosmickém plánu rekapitulace všech věcí v Ježíši Kristu?

V minulých staletích byly způsoby, jimiž církve na tyto otázky odpovídaly, poznamenány skutečností, že žily a dělaly teologii v abnormální situaci ekleziálního rozdělení. Proto není překvapivé, že dějiny novodobého ekumenického hnutí provází silný důraz na ekleziologii.

A tak se Světová konference o víře a řádu v roce 1927 zaměřila na sedm teologických témat.⁶⁹ Jedním z nich byla povaha církve, jiné vztah mezi jednou církví, již vyznáváme, a rozdělenými církvemi, které zakoušíme v dějinách. Na základě reakcí církví na poznatky vytěžené z tohoto setkání⁷⁰ navrhli organizátoři 2. světové konference o víře a řádu v roce 1937, aby jejím zastřešujícím tématem byla „Církev v Božím záměru“.⁷¹ 2. světová konference se sice tohoto tématu přísně nedržela, avšak dvě z jejích pěti sekcí se zabývaly ústředními ekleziologickými otázkami: „Církev Kristova a církev Boží“ a „Společenství svatých“.⁷² Světová konference v roce 1937 byla uzavřena s přesvědčením, že otázky týkající se povahy církve leží u kořene většiny zbývajících rozdělovajících otázek.⁷³

Z rozpoznání jednoty v Kristu vzešlo sdružení dosud rozdělených společenství, které se viditelně projevilo založením Světové rady církví v roce 1948. Zpráva z prvního valného shromáždění SRC jasně prohlašovala, že navzdory své jednotě v Kristu jsou církve zásadním způsobem rozdělené podle dvou neslučitelných pojetí církve utvářených „aktivnějším“ a „pasivnějším“ chápáním úlohy církve v Boží spáse světa.⁷⁴ V tomto novém, komplexním ekumenickém kontextu, v němž sblížení v žité christologii pomáhalo ekleziálně a ekleziologicky rozděleným církvím rozpoznat v sobě navzájem stopy jediné církve, uspořádal Výbor pro víru a řád Světové rady církví v roce 1952 svou 3. světovou konferenci.

Není překvapivé, že první ze tří teologických zpráv připravených pro 3. světovou konferenci⁷⁵ byla založena na zevrubném přezkoumání srovnávací ekumenické ekleziologie. Plody tohoto

⁶⁸ „Constitution and Rules of the World Council of Churches“, in L. N. Rivera-Pagán, ed. *God in Your Grace: Official Report of the Ninth Assembly of the World Council of Churches*. Geneva: WCC, 2007, s. 448.

⁶⁹ H. N. Bate, ed. *Faith and Order: Proceedings of the World Conference – Lausanne, August 3-21, 1927*. New York: George H. Doran Co., 1927, zvl. s. 463-466. *Reports of the World Conference on Faith and Order – Lausanne Switzerland August 3 to 21, 1927*. Boston: Faith and Order Secretariat, 1928, s. 19-24.

⁷⁰ Vybrané reakce v L. Dodgson, ed. *Convictions: A Selection from the Responses of the Churches to the Report of the World Conference on Faith and Order, Held at Lausanne in 1927*. London: Student Christian Movement Press, 1934.

⁷¹ L. Hodgson, ed. *The Second World Conference on Faith and Order Held at Edinburgh, August 3-18, 1937*. London: Student Christian Movement Press, 1938, s. 5.

⁷² *Ibid.*, s. 228-235, 236-238.

⁷³ Srov. O. Tomkins. *The Church in the Purpose of God: An Introduction to the Work of the Commission on Faith and Order of the World Council of Churches*. Geneva: Faith and Order, 1950, s. 34.

⁷⁴ Srov. „The Universal Church in God’s Design“, in W. A. Visser ‘t Hooft, ed. *The First Assembly of the World Council of Churches Held at Amsterdam August 22nd to September 4th, 1948*. London: SCM Press Ltd, 1949, s. 51-57.

⁷⁵ *The Church: A Report of a Theological Commission of the Faith and Order Commission of the World Council of Churches in Preparation for the Third World Conference on Faith and Order to Be Held at Lund, Sweden in 1952*. London: Faith and Order, 1951.

zkoumání byly shromážděny v knize *Povaha církve*,⁷⁶ z níž vycházela třetí kapitola závěrečné zprávy z konference nazvané „Kristus a jeho církev“.⁷⁷ To bylo také téma studijní zprávy⁷⁸ předložené o jedenáct let později Sekci I 4. světové konference o víře a řádu v roce 1963 nazvané „Církev v Božím záměru“.⁷⁹

Týž důraz na ekumenickou ekleziologii se projevuje v hlavních prohlášeních o jednotě, jež přijala valná shromáždění SRC: prohlášení z New Delhi z roku 1961 o jednotě „všech na každém místě“;⁸⁰ prohlášení z Nairobi z roku 1975 o jedné církvi jako konciliárním společenství;⁸¹ prohlášení z Canberry z roku 1991 o jednotě církve jako *koinonia*/společenství;⁸² a prohlášení z Porto Alegre z roku 2006 nazvané „Povolání být jednou církví“.⁸³ To vše byly postupné kroky k sblížení a větší shodě v ekleziologii.

Ekumenická vize „všech na každém místě“ dovedených Duchem svatým k plné viditelné jednotě v apoštolské víře, svátostném životě, ordinované službě a misii předložená valným shromážděním v New Delhi v roce 1961 podnítila Výbor pro víru a řád, aby nadále věnoval značné úsilí přípravě konvergenčního textu nazvaného *Křest, eucharistie a služba*.⁸⁴

Významným okamžikem v ekleziologické reflexi Výboru pro víru a řád byla 5. světová konference v španělském Santiago de Compostela v roce 1993. Tato konference nazvaná „Na cestě ke *koinonii* ve víře, životě a svědectví“ byla utvářena mnoha faktory. Prvním byl výklad reakcí církví na text *Křest, eucharistie a služba* vydaných v šesti svazcích.⁸⁵ Z pečlivé analýzy 186 reakcí na Limský dokument vzešel seznam několika hlavních ekleziologických témat, u nichž bylo třeba dalšího zkoumání: úloha církve v Božím spásném záměru, *koinonia*, církev jako dar Božího slova (*creatura verbi*), církev jako tajemství či svátost Boží lásky k světu, církev jako putující Boží lid, církev jako prorocké znamení a služebnice přicházejícího Božího království.⁸⁶ Druhým faktorem utvářejícím konferenci v roce 1993 byly výsledky studijního procesu Výboru pro víru a řád „Na cestě k společnému vyjádření apoštolské víry“,⁸⁷ v němž bylo patrné povzbudivé sblížení ve výkladu celého naukového obsahu vyznání víry, včetně toho, co vyznává o církvi. Třetím faktorem byl studijní proces na téma „Jednota církve a obnova lidského

⁷⁶ R. N. Flew, ed. *The Nature of the Church: Papers Presented to the Theological Commission Appointed by the Continuation Committee of the World Conference on Faith and Order*. London: SCM Press, 1952.

⁷⁷ *Report of the Third World Conference on Faith and Order, Lund, Sweden: August 15-28, 1952*. London: Faith and Order, 1952, s. 7-11.

⁷⁸ *Christ and the Church: Report of the Theological Commission for the Fourth World Conference on Faith and Order*. Geneva: WCC, 1963.

⁷⁹ P. C. Rodger a L. Vischer, eds. *The Fourth World Conference on Faith and Order: Montreal, 1963*. New York: Association Press, 1964, s. 41-49.

⁸⁰ W. A. Visser 't Hooft, ed. *The New Delhi Report: The Third Assembly of the World Council of Churches, 1961*. London: SCM Press, 1962, s. 116.

⁸¹ D. M. Paton, ed. *Breaking Barriers: Nairobi 1975 – The Official Report of the Fifth Assembly of the World Council of Churches, Nairobi, 23 November-10 December, 1975*. London-Grand Rapids: SPCK-Eerdmans, 1976, s. 60.

⁸² M. Kinnamon, ed. *Signs of the Spirit: Official Report Seventh Assembly – Canberra, Australia, 7-20 February 1991*. Geneva-Grand Rapids: WCC-Eerdmans, 1991, s. 172-174.

⁸³ L. N. Rivera-Pagán, ed. *God, in your Grace: Official Report of the Ninth Assembly of the World Council of Churches*. Geneva: WCC, 2007, s. 255-261.

⁸⁴ *Křest, eucharistie a služba*. Geneva: WCC, 1982.

⁸⁵ *Srov. Churches Respond to BEM*. Geneva: WCC, 1986-1988, sv. I-VI.

⁸⁶ *Srov. Baptism, Eucharist & Ministry, 1982-1990: Report on the Process and Responses*. Geneva: WCC, 1990, s. 147-151.

⁸⁷ *Srov. Confessing the One Faith: An Ecumenical Explication of the Apostolic Faith as It Is Confessed in the Nicene-Constantinopolitan Creed (381)*. Faith and Order Paper 153, Geneva-Eugene: WCC-Wipf & Stock, 2010.

společenství“,⁸⁸ který zdůraznil povahu církve jako znamení a nástroje Božího spásného plánu se světem. Čtvrtým byly ekleziologické výzvy, které vyvstaly z konciliárního procesu nazvaného Spravedlnost, mír a integrita stvoření.⁸⁹ Nové ekumenické podněty vyvstaly také z dvojstranných církevních rozhovorů, v nichž stále nabývala na významu ekleziologie společenství (communio). Tato hnutí vyústila v 80. letech v rozhodnutí zahájit novou studii zaměřenou na to, co se tehdy nazývalo „Povaha a poslání církve – ekumenické perspektivy v ekleziologii“,⁹⁰ jež přijalo plenární zasedání Výboru pro víru a řád v roce 1989. Samotné téma 5. světové konference – „Na cestě ke koinonii ve víře, životě a svědectví“ – odráželo všechny tyto studijní procesy probíhající v 80. letech. 5. světová konference v roce 1993 poskytla čerstvé podněty k práci na přítomném dokumentu *Církev: Na cestě k společné vizi*, který je výsledkem tohoto dlouhého uvažování o církvi v rámci Výboru pro víru a řád.

Po několika letech studia a dialogu v rámci Výboru pro víru a řád byl v roce 1998 vydán předběžný výsledek ekleziologické studie nazvaný *Povaha a účel církve*.⁹¹ Že se jedná o text prozatímní, vyjadřoval podtitul *Etapa na cestě k společnému prohlášení*. Text sestává z šesti kapitol: „Církev Trojjediného Boha“, „Církev a dějiny“, „Církev jako Koinonia (společenství)“, „Život ve společenství“, „Služba ve světě a pro svět“ a „Sledujeme své povolání: Od naukového sblížení k vzájemnému uznání“. Církev, ekumenické organizace, regionální rady církví, akademické instituce i jednotlivci zaslali své připomínky projevující uznání, vděčnost i konstruktivní kritiku. Zdálo se například, že je třeba, aby *Povaha a účel církve* byla lépe integrovaná: jak by mohlo být téma církve jako společenství pojednáno odděleně od kapitoly o církvi Trojjediného Boha? Ukázalo se také, že některá důležitá témata nebyla zpracována: chyběl oddíl o učitelském úřadu církve, málo pozornosti bylo věnováno tématu misie. Světová konference v Santiagu také vyzvala k studii o „otázce univerzální služby křesťanské jednotě“,⁹² která se v textu neodrazila. Je významné, že když papež Jan Pavel II. vyzval ve své encyklice o závazku k ekumenismu *Ut unum sint* z roku 1995 k dialogu o službě římského biskupa, citoval doporučení Výboru pro víru a řád ze Santiaga.⁹³

Když uběhlo dost času a byly shromážděny reakce, začal Výbor svůj ekleziologický text revidovat a připravil novou předlohu nazvanou *Povaha a poslání církve*,⁹⁴ která byla předložena Valnému shromáždění SRC v brazilském Porto Alegre v roce 2006. Tento text, v němž jsou zapracovány návrhy z rozmanitých reakcí, sestává ze čtyř kapitol: „Církev Trojjediného Boha“, „Církev v dějinách“, „Život společenství ve světě a pro svět“ a „Ve světě a pro svět“. První kapitola spojuje mnoho biblického materiálu o povaze církve jako Božího lidu, Kristova těla a chrámu svatého Ducha s biblickým porozuměním církvi jako společenství (*koinonia*) a poslání církve jako služebnice Božího království a s vyznáním víry v církev jednu, svatou, katolickou a apoštolskou. Druhá kapitola o dějinách vyzdvihla problémy, jež postihují církev v jejich současném rozdělení: jak lze rozmanitost sloučit s jednotou a co přispívá k legitimní rozmanitosti? Jak chápou církev

⁸⁸ Srov. *Church and World: The Unity of the Church and the Renewal of Human Community*. Faith and Order Paper 151, Geneva: WCC, 1990.

⁸⁹ „Final Document: Entering into Covenant Solidarity for Justice, Peace and the Integrity of Creation“, in D. P. Niles, ed. *Between the Flood and the Rainbow: Interpreting the Conciliar Process of Mutual Commitment (Covenant) to Justice, Peace and the Integrity of Creation*. Geneva: WCC, 1992, s. 164-190; srov. T. F. Best a M. Robra, eds. *Ecclesiology and Ethics: Ecumenical Ethical Engagement, Moral Formation, and the Nature of the Church*. Geneva: WCC, 1997.

⁹⁰ Srov. G. Gassmann. „The Nature and Mission of the Church: Ecumenical Perspectives“, in T. F. Best, ed. *Faith and Order 1985-1989: The Commission Meeting at Budapest 1989*. Geneva: WCC, 1990, zvl. s. 202-204, 219.

⁹¹ *The Nature and Purpose of the Church: A Stage on the Way to a Common Statement*. Geneva: WCC, 1998.

⁹² T. F. Best a G. Gassmann, eds. *On the Way to Fuller Koinonia: Official Report of the Fifth World Conference on Faith and Order*. Geneva: WCC, 1994, s. 243.

⁹³ Jan Pavel II. *Ut Unum Sint*. Praha: Zvon, 1995, §89.

⁹⁴ *The Nature and Mission of the Church: A Stage on the Way to a Common Statement*. Faith and Order Paper 198, Geneva: WCC, 2005.

místní církev a jak se vztahuje ke všem ostatním církvím? Které historické a přetrvávající sporné otázky rozdělují křesťany? Třetí kapitola se zaměřila na prvky nutné k společenství mezi církvemi, jako je apoštolská víra, křest, eucharistie, služba, *episkopé*, sněmy a synody. Otázky univerzálního primátu a učitelského úřadu byly tentokrát zahrnuty. Poslední kapitola stručněji zkoumala službu, již církev poskytuje světu, když pomáhá těm, kdo trpí, hájí utlačované, dosvědčuje mravní poselství evangelia, usiluje o spravedlnost, pokoj a ochranu životního prostředí a všeobecně se snaží přispívat k tomu, aby lidská společnost byla více v souladu s hodnotami Božího království.

I tento revidovaný ekleziologický text měl podtitul „Etapu na cestě k společnému prohlášení“ a také on byl rozeslán církvím s žádostí o reakce. Přišlo osmdesát odpovědí, z nichž však jen asi třicet bylo přímo od církví. Většina reakcí církví, akademických a ekumenických institucí i misijních organizací vyjadřovala spokojenost s tím, že byl položen větší důraz na misii, tedy poslání církve, a to natolik, že se dostalo do nadpisu. Jiné připomínky vyjadřovaly starost o to, aby užití dvou slov – *povaha a poslání (misie)* – nezastřelo skutečnost, že církev je svou nejvlastnější povahou misijní. Aby ekleziologické pracovní skupině pomohli vyhodnotit reakce na dokument *Povaha a poslání církve*, připravili pracovníci Výboru pro víru a řád pro každou z nich podrobné shrnutí a předběžnou analýzu.

Při vyhodnocování textu *Povaha a poslání církve* byly podniknuty tři zvlášť významné kroky. Zaprvé, v říjnu 2009 se 120 členů Plenárního výboru pro víru a řád zastupujících rozmanité církve sešlo na Krétě. Na tomto shromáždění se sešli mnozí, kdo se zasedání Výboru pro víru a řád účastnili poprvé, a setkání bylo naplánováno tak, aby se účastníci co nejvíce věnovali třem studijním projektům, zvláště ekleziologickému. Několik plenárních zasedání bylo věnováno hodnocení textu *Povaha a poslání církve*.⁹⁵ Významným pokynem Výboru bylo text zkrátit a přepracovat tak, aby lépe odrážel životy církví po celém světě a byl přístupnější širší čtenářské veřejnosti. O textu *Povaha a poslání církve* diskutovalo dvanáct pracovních skupin, které vypracovaly jeho podrobná vyhodnocení.⁹⁶

Zadruhé, v červnu 2010 v arménském Svatém Ečmiadzinu rozhodl Stálý výbor pro víru a řád, že po pečlivém přezkoumání reakcí na text *Povaha a poslání církve* a jeho vyhodnocení při zasedání Plenárního výboru na Krétě nastal čas pustit se do posledního přepracování. Byl ustanoven přípravný výbor složený z teologů anglikánské, katolické, luterské, metodistické, pravoslavné a reformované tradice se dvěma spolu-předsedy z metodistické a pravoslavné tradice.

Zatřetí, Výbor si byl vědom značné mezery v procesu shromažďování reakcí: dosud neobdržel žádnou obsažnou odpověď od východních pravoslavných církví a starobylých východních církví. Proto se v březnu 2011 konala v Aghia Napa na Kypru velká mezi-pravoslavná konzultace, již se zúčastnilo 40 delegovaných teologů z deseti pravoslavných a tří starobylých východních církví. Výsledkem konzultace bylo rozsáhlé hodnocení textu *Povaha a poslání církve*. Významným doporučením bylo jasněji začlenit materiál týkající se křtu, eucharistie a služby do výkladu toho, co je podstatné pro život církve. Zpráva z konzultace se stala významnou složkou dalšího setkání ekleziologické pracovní skupiny a sehrála jedinečnou úlohu v procesu vedoucím k novému textu.

Rozsáhlý rozbor reakcí pokračoval až do listopadu 2010, kdy se přípravný výbor poprvé sešel v Ženevě. Nové podněty poskytla mezi-pravoslavná konzultace v březnu 2011. Ze setkání ekleziologické pracovní skupiny konaného krátce poté v Columbus, Ohio, USA vzešla nová pracovní verze textu, která byla v červnu 2011 předložena Stálému výboru pro víru a řád v italském městě Gazzada. Členové výboru vypracovali mnoho připomínek, většinou vcelku příznivých, které naznačovaly, že by text měl jasněji zdůraznit způsoby, jimiž se dospělo k většímu sblížení, zvláště v otázce ordinované služby, a to konkrétně v dvojstranných

⁹⁵ Srov. John Gibaut, ed. *Called to Be the One Church: Faith and Order at Crete*. Geneva, WCC, 2012, s. 147-193.

⁹⁶ Srov. tamtéž, s. 207-231.

schválených dohodách i v nedávných výsledcích práce Výboru pro víru a řád, jakým byl například studijní text *Jeden křest: Na cestě k vzájemnému uznání*.⁹⁷

Tomuto požadavku vyšel přípravný výbor vstříc tím, že zesílil některé formulace a podepřel je poznámkami, které dokládají, jakého pokroku v sbližování bylo dosaženo. V prosinci 2011 pak přípravný výbor v Ekumenickém institutu v švýcarském Bossey připravil další verzi. Velkou pomocí přitom byly reflexe přicházející od štábu Výboru pro světovou misii a evangelizaci při SRC. Výsledný text byl pak předložen čtyřem externím ekumenickým odborníkům k nezávislému vyhodnocení; přípravný výbor jejich doporučení vyhodnotil a zapracoval a nový text předložil ekleziologické pracovní skupině na setkání konaném v březnu 2012 v německém Freisingu. Tam probíhající diskuse pomohly ekleziologické pracovní skupině vypracovat konečnou předlohu.

Tento definitivní text byl Stálému výboru pro víru a řád předložen 21. června 2012 v malajském Penang a byl jednomyslně schválen jako konvergenční prohlášení nazvané *Církev: Na cestě k společné vizi*. Tento text tedy už není etapou na cestě k dalšímu společnému prohlášení. Je to společné prohlášení, k němuž předchozí verze – *Povaha a účel církve* a *Povaha a poslání církve* – směřovaly. *Církev: Na cestě k společné vizi* završuje jednu etapu ekleziologické reflexe v rámci Výboru pro víru a řád. Výbor je přesvědčen, že jeho reflexe dospěla do takového stádia zralosti, že ji lze označit za konvergenční text, tedy text stejného významu jako byl *Křest, eucharistie a služba* z roku 1982. Jako takový je rozeslán církvím, aby měly společný vztažný bod, který jim bude nápomocný při zkoumání míry vzájemného ekleziologického sbližení a další pouti k viditelné jednotě, za níž se Kristus modlil. Ústřední výbor Světové rady církví přijal text *Církev: Na cestě k společné vizi* při svém zasedání na Krétě v září 2012 a doporučil jej členským církvím k studiu a k formálním reakcím.

⁹⁷ *One Baptism: Towards Mutual Recognition*. Geneva: WCC, 2011.